

Handläggare
Carlén Göran

Datum
2011-08-02

Diarienummer
KSN-2008-0232

Kommunstyrelsen

Inrättande av naturreservatet Årike Fyris

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås besluta

att kommunen fortsätter processen med reservatsbildning enligt föredragningen,

att uppdra till kommunledningskontoret att organisera överläggningar med Sveriges lantbruksuniversitet och Uppsala läns landsting om alternativa möjligheter till att införliva deras aktuella marker i det tänkta reservatet samt länsstyrelsen om hanteringen av landskapsbildsskyddet och kopplingen till världsarvsarbetet, enligt föredragningen,

att uppdra till kommunledningskontoret att påbörja arbetet med fördjupad översiktsplan för en trafiklänk över ån i höjd med Ultuna/Sunnersta i enlighet med föredragningen, samt

att uppdra till gatu- och trafiknämnden att rapportera resultatet av pågående utredning om Flottsundsbron till kommunstyrelsen senast 31 oktober 2011

Ärendet

Fritids- och naturvårdsnämnden (FNN) har 15 juni 2011 tillskrivit kommunstyrelsen med begäran om anvisningar för den fortsatta hanteringen av rubricerade ärende (**bilaga 1**).

1996 antog kommunstyrelsen den så kallade "Årikesplanen" där åtgärder redovisades för att bland bevara, utveckla och pedagogiskt förklara värdena. I översiktsplanen för Uppsala stad 2002 pekades åriket ut för reservatsbildning och kommunfullmäktige gav FNN uppdraget att ta fram beslutshandlingar. Ett första förslag remissbehandlades 2007 och en remissammanställning gjordes 2008.

Därefter har arbetet inväntat att flera utvecklingsfrågor kring hela åstråket från Islandsbron till Flottsund skulle klaras ut. Kommunstyrelsen beslutade den 7 april 2009 (§ 81) om flera

uppdrag kring åstråket, däribland till FNN att ”färdigställa förslaget till naturreservat för Årike Fyris”.

Arbetet med reservatsförslaget avvaktade sedan färdigställandet av översiktsplan 2010 där avvägningar mellan skilda intressen gjordes och resulterade i bland annat en ungefärlig gränslinje för reservatet. FNN utarbetade därefter ett reservatsförslag (**bilaga 2**) som remissbehandlats under första kvartalet 2011. FNN har nu behandlat remissutfallet och listat ett antal övergripande frågor som nämnden inte anser sig ha rådighet över.

Föredragning

FNN lyfter fram tre frågekomplex kring vilka man begär kommunstyrelsens ställningstagande eller bistånd med hanteringen. Det gäller

- 1) oenighet bland nämnderna kring gränsdragning och reservatsbildning över huvud taget
- 2) några markägares möjligheter eller inställning till reservatsbildning, däribland landstinget (ULL) och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)
- 3) Länsstyrelsens synpunkter på föreskrifterna. Man menar man att föreskrifterna delvis är för svaga för reservatets syfte och för att kunna ersätta det landskapsbildsskydd enligt äldre lagstiftning som nu finns inom åriket samt att de inskrivna ”undantagen” – att föreskrifterna inte utgör hinder för t ex anläggande av ny trafikförbindelse över ån i enlighet med ÖP2010, vattentäktsverksamhet, grävning av provgropar för SLU:s forskning etc – generellt bör stämmas av mot pågående arbete med världsarvsnominering (”uppkomsten av den systematiska biologin”, där åriket ingår som ett kandidat område) som kommunen medverkar i.

För närmare beskrivning av frågeställningarna hänvisas till bilaga 1.

Kommunledningskontoret kommenterar i det följande frågeställningarna i turordning enligt ovan.

1. Ställningstagandet i ÖP2010 bör gälla om inte nya omständigheter eller ny information kommer fram. Naturreservatsbildningen bör därför fortsätta och gränsdragningen grovt sett behållas enligt remissförslaget om inte andra skäl talar för en ändring. Gatu- och trafiknämndens utredning kring Flottsundsbron kan möjligen vara en sådan omständighet och bör därför skyndsamt slutföras så att reservatsbildningen kan fullföljas. Smärre gränsjusteringar kring exempelvis infrastruktur och bebyggelse bör övervägas, liksom ändringar i syftesskrivning och föreskrifter, för att bevara visst mått av handlingsfrihet.
2. SLU:s slutsats att reservatsbildning på dess mark inte är förenligt med att universitetets uppdrag från staten kräver särskilda insatser. Eftersom SLU i övrigt är positivt till reservatsbildning enligt förslaget är det rimligt att dialog nu inleds med SLU för att söka alternativa lösningar. Detsamma gäller för ULL:s markinnehav vid västra åkanten och kopplingen till stadsutvecklingen inom Ulleråkersområdet. Beträffande den privata markägaren ligger det på fastighetsnämnden att inom sitt uppdrag prioritera att nå en lösning i frågan.

3. Föreskrifterna har anpassats till bland annat SLU:s krav på att fortsättningsvis kunna bedriva forskning och undervisning på sin mark (se även avtalet mellan kommunen och SLU, **bilaga 3**) Omständigheten att "forskning och undervisning" enligt miljöbalken inte kan anges som ett syfte med reservatet har hanterats genom inskrivning av vissa "undantag". Noteras skall att SLU menar att detta inte är tillräckligt (pkt 2 ovan). Vad gäller ersättning av landskapsbildsskyddet ger de föreslagna reservatsföreskrifterna i vissa avseenden ett starkare skydd, medan det t ex för vissa beskrivna "undantag" som t ex trafikförbindelsen ger svagare skydd för landskapsbilden. Landskapsbildsskyddet behöver dock inte upphävas i sin helhet, utan kan ligga kvar i vissa områden.

Beträffande sambandet med världsarvsarbetet kan konstateras att om åriket ska vara med i en ansökan till UNESCO måste reservatsbildningen fullföljas. Ett särskilt spörsmål här gäller den nämnda trafikförbindelsens förenlighet med såväl världsarvsarbetet som med riksintresset för kulturmiljövården. Gatu- och trafiknämnden har på uppdrag av kommunstyrelsen (2009, § 81) utrett skilda alternativa förläggningar och grovt konsekvensbedömt dessa. Uppdraget avrapporteras inom kort. Kommunledningskontoret har i överläggningar med länsstyrelsen kommit fram till att denna trafikförbindelse – som inte står inför ett närtida genomförande, men heller inte tydligt prövats och konsekvensbeskrivits i ÖP2010 – bör prövas gentemot övriga intressen i en fördjupad översiktsplan. Reservatsbildningen behöver dock inte avvakta resultatet av FÖP-arbetet, utan kan gå vidare med ungefär samma undantagsskrivning som i remissförslaget. Vad gäller övriga frågeställningar bör kommunledningen söka lösningar på dem tillsammans med såväl länsstyrelsen som SLU.

Sammanfattningsvis menar kommunledningskontoret att arbetet med reservatsbildningen bör fortsätta med inriktningen att vissa begränsade förändringar görs i gränsjusteringar, syftesskrivning och föreskrifter. Särskilda insatser bör göras för att lösa upp de knutar som berör SLU, ULL och länsstyrelsen.

Ekonomiska konsekvenser
Ej relevant i detta ärende

Kommunledningskontoret

Kenneth Holmstedt
Stadsdirektör

Handläggare
Agvald-Jägborn Mia

Datum
2011-06-20

Diarienummer	
FNN-2009-0218	
Ink.	2011-06-30
Dokument	KSN-2008-0232
	42 3

Kommunstyrelsen

Frågeställningar inför naturreservatsbildning i Årike Fyris

Sammanfattning

Fritids- och naturvårdsnämnden (FNN) fick 2009-04-07 i uppdrag av Kommunstyrelsen att "färdigställa förslaget till naturreservat för Årike Fyris". Ett förslag, som inväntat och avvägs mot översiktplanen (ÖP 2010), har remitterats under januari - mars 2011. Merparten av remissinstanserna är positiva, men flera stora frågor återstår att lösa innan ett reservat kan beslutas. Frågorna rör kommunens interna viljeinriktning, tre externa markägare samt länsstyrelsens synpunkter på föreslagna reservatsföreskrifter.

Mot bakgrund av dessa frågeställningar, inom vilka FNN inte har egen rådighet, har FNN beslutat att överlämna remissammanställningen till kommunstyrelsen och avvakta nya anvisningar för den fortsatta hanteringen av ärendet.

Ärendet

Fritids- och naturvårdsnämnden (FNN) fick 2009-04-07 i uppdrag av Kommunstyrelsen att "färdigställa förslaget till naturreservat för Årike Fyris". Att området ska bli naturreservat har även stöd i kommunens översiktsplan, ÖP 2010. Arbetet med reservatsförslaget avvaktade översiktplanens avvägning i flera utvecklingsfrågor och anpassades därefter.

FNN beslutade 2010-12-14 att remittera ett förslag till naturreservat i Årike Fyris. Remissen pågick fram tom 31 mars. Remissyttrandena har nu sammanställts, se bifogad remissammanställning.

Merparten av remissinstanserna är positiva, men flera stora frågor återstår att lösa innan ett reservat kan beslutas. Frågorna sorteras under tre huvudrubriker nedan.

Kommunens interna viljeinriktning

Förslaget till reservatsbildning och gränsdragningar avvägdes mot motstående intressen inom ramen för översiktsplaneringen. Några nämnder har emellertid i sina remissvar invändningar mot hela eller delar av förslaget. FNN ser det därför som nödvändigt att Kommunstyrelsen (KS) tar ställning i följande frågor och ger tydliga anvisningar för det fortsatta arbetet, bl.a. avseende den avgörande frågan om för vilka syften kommunen vill utveckla Åriket.

- Byggnadsnämnden (BNN) och Fastighetsnämnden (FSN) avstyrker naturreservat. Nämnderna anser att andra syften ska styra utvecklingen av området, alternativt att reservatet ska beskäras kraftigt varvid "buffertzoner" ska upprättas mot befintlig och planerad bebyggelse samt att åkermarken ska utgå.
- FSN vill också ha möjlighet att planlägga för ytterligare bebyggelse på Sunnerstaåsens sydligaste del, mot Flottsund. Åsen har höga naturvärden.
- Gatu- och trafiknämnden (GTN) aviserar att man vill pröva lokalisering av en ny Flottsundsbro i ett nordligt läge. Utredning kring alternativ pågår. Ett nordligt läge kan påverka värdena i Årikets södra delar samt berör även det statliga reservatet Kungshamn-Morga samt Knivsta kommun.

Tre externa markägare

- Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), som är den största markägaren, anför att det inte är förenligt med statens uppdrag för lantbruksuniversitetet att äga mark inom naturreservat. Det kan innebära ett krav på kommunen att erbjuda utbytesmark. Det handlar om stora arealer av flera olika markslag och förutsätter att kommunen kan köpa in lämplig utbytesmark. En sådan process kan ta många år. FNN önskar att kommunledningen inleder dialog med ledningen för SLU för att söka lösningar i denna fråga.
- Landstinget, markägare vid Ulleråker, vill avvakta fastställd plan för området innan beslut tas om reservat. Detta kan fördröja reservatsbeslutet. FNN föreslår att kommunledningen tar upp frågan med Landstinget för att nå en överenskommelse.
- En privat markägare vill inte ha sin mark i reservatet men kan tänka sig markbyte. Kommunen bör prioritera att förhandla om marken. Oavsett om området blir reservat eller inte är marken strategiskt betydelsefull för att kunna utveckla tillgänglighet och naturvärden (våtmarker) öster om Fyrisån, bland annat bro över Sävjaån.

Länsstyrelsens synpunkter på föreslagna reservatsföreskrifter

- Länsstyrelsen (LST) anser att regelverket är för svagt för att syftet med reservatet ska kunna uppnås och befintligt förordnande för Fyrisåns dalgång (landskapsskyddet) ska

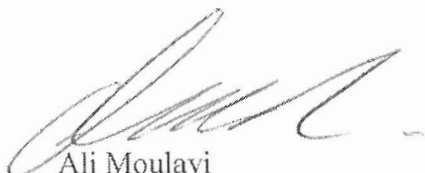
kunna ersättas fullt ut. Det finns i föreskrifterna relativt många undantag och tillståndsmöjligheter (Detta har gjorts bl.a. för att tillmötesgå SLU's behov av frihet att förvalta marken för sin forsknings- och undervisningsverksamhet.) Dessutom är vissa delar av det befintliga förordnandet inte medtagna i föreslaget reservatsområde och behöver i så fall skyddas genom andra bestämmelser.

- LST anmärker också att generellt bör alla undantagen stämmas av mot pågående arbete med världsarvsnominering för att undvika oönskade effekter på denna. Åriket är kandidat till att ingå som ett av områdena i ansökan om ett världsarv i systematisk biologi. För ändamålet krävs starkt skydd enligt svensk lagstiftning för värdena, vilket i detta fall är reservatsförordnande. I världsarvsarbetet deltar även SLU.

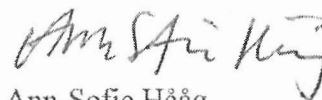
FNN önskar att kommunledningen söker lösningar på dessa båda frågor tillsammans med SLU och Länsstyrelsen

Mot bakgrund av ovanstående frågeställningar, inom vilka FNN inte har egen rådighet, har FNN beslutat att överlämna remissammanställningen till kommunstyrelsen och avvakta nya anvisningar för den fortsatta hanteringen av ärendet.

Fritids- och naturvårdsnämnden



Ali Moulavi
Ordförande



Ann-Sofie Hååg
Sekreterare

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Sammanträdesdatum: 2011-06-15

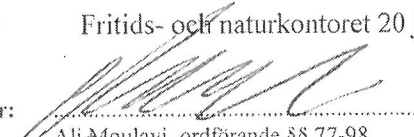
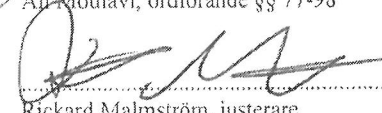
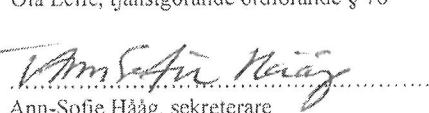
Plats och tid: Kungssalen, Kungsängsvägen 27, 09:00 - 12.10

Ledamöter: Ali Moulavi (M), ordförande Ersättare: Björn Lundgren (M)
 Ola Leife (C), 1:e vice ordförande Göran Svanfeldt (S) tjug. ersättare
 Rickard Malmström (MP), 2:e vice ordförande Maria Jansson (M)
 Unni Hammarlund (M)
 Kathrine Laurell (M)
 Michael Niklasson (FP)
 Lucas Nilson (KD)
 Loa Mothata (S)
 Leif Wahlström (S)
 Fredrik Svensson (V)

Övriga deltagare: Lena Lantz Tjänstemännen deltar som föredragande i respektive ärende
 Mia Agvald Jägborn
 Anders Bretz
 Peter Eriksson
 Sten Larsson
 Lars Johansson
 Agneta Säfsten
 Anders Larsson

Utses att justera: Rickard Malmström Paragrafer: 76 - 98

Justeringens plats och tid: Fritids- och naturkontoret 20 juni kl. 10.00

Underskrifter:  Ali Moulavi, ordförande §§ 77-98  Ola Leife, tjänstgörande ordförande § 76
 Rickard Malmström, justerare  Ann-Sofie Hååg, sekreterare

ANSLAG/BEVIS Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Organ: Fritids- och naturvårdsnämnden

Datum: 2011-06-15

Datum för anslags uppsättande: 2011-06-21

Datum för anslags nedtagande: 2011-07-12

Sista dag för överklagande: 2011-07-11

Förvaringsplats för protokollet: Fritids- och naturkontoret, Kungsängsvägen 27

Underskrift:  Ann-Sofie Hååg

Justerandes sign




Utdragsbestyrkande



SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Sammanträdesdatum: 2011-06-15

§ 92

**Naturreservatsbildning i Årike Fyris
FNN-2009-0218****Beslut**

Fritids- och naturvårdsnämnden beslutar

att anta upprättat förslag till skrivelse, överlämna den tillsammans med fritids- och naturkontorets remissammanställning till kommunstyrelsen och avvakta nya anvisningar för den fortsatta hanteringen av ärendet.

Sammanfattning

Fritids- och naturvårdsnämnden (FNN) fick 2009-04-07 i uppdrag av Kommunstyrelsen att "färdigställa förslaget till naturreservat för Årike Fyris". Ett förslag, som inväntat och avvägs mot översiktsplanen (ÖP 2010), har remitterats under januari - mars 2011. Merparten av remissinstanserna är positiva, men flera stora frågor återstår att lösa innan ett reservat kan beslutas. Frågorna rör kommunens interna viljeinriktning, tre externa markägare samt länsstyrelsens synpunkter på föreslagna reservatsföreskrifter.

Mot bakgrund av dessa frågeställningar, inom vilka FNN inte har egen rådighet, föreslås FNN besluta att överlämna remissammanställningen till kommunstyrelsen och avvakta nya anvisningar för den fortsatta hanteringen av ärendet.

Beslutsunderlag

Kontorets förslag daterat 24 maj 2011.

Arbetsutskottet 31 maj 2011 har utan eget yttrande överlämnat ärendet till nämnden.

Justerandes sign



Utdragsbestyrkande



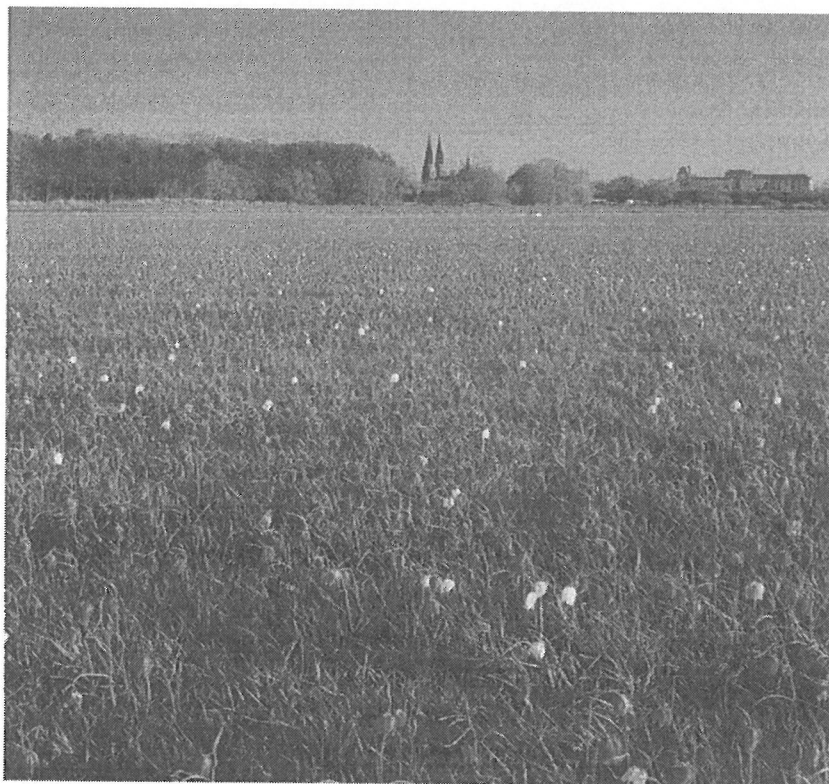
Handläggare
Agvald-Jägborn Mia

Datum
2011-06-15

Diarienummer
FNN-2009-0218

Remissammanställning

Förslag till Naturreservat i Årike Fyris



Innehåll:

Synpunkterna i korthet	3
Sammanfattning av inkomna synpunkter med kommentarer	5
Inledning	5
Inrättande av reservat	6
Reservatets syfte	9
Reservatets geografiska avgränsning	11
Allmänt	11
Ulleråker	12
Öster om Fyrisån och norr om Sävjaån	13
Ultuna och Liljekonvaljeholmen	15
Flottsund (södra spetsen av Sunnerstaåsen)	17
Nåntuna och vidare söderut	17
Föreskrifter	18
Allmänt	18
Förvaltning	19
Forskning och undervisning	19
Barns lek och andra aktiviteter	20
Gång- och cykelstråk	20
Trafikförbindelse vid Ultuna respektive Flottsund	21
Åkermark	24
Skydd av "autentiska populationer"	25
Fyrisån samt sjöfarten	25
Ledningar – anläggning och underhåll	26
Bebyggelse och andra anläggningar	27
Övriga befintliga verksamheter	27
Övrig text i beslutsdelen	27
Skötselplanen	28
Allmänt	28
Beskrivningsdelen	28
Skötselområde BE (betes- och slåttmark)	29
Skötselområde S (skog)	31
Skötselområde Å (åker)	31
Skötselområde FY (Fyrisån med angränsande mader)	32
Skötselområde FRI (Sunnerstastugan, groppen och alpinanläggningen)	33
Skötselområde BY (bostadstomter och annan bebyggd mark)	33
Friluftsanläggningar och information	34
Tabell över instanser och yttranden	37

W

Synpunkterna i korthet

Naturresevat

En stor majoritet av instanser är positiva. Några har ingen erinran och ett fåtal är emot. Byggnadsnämnden (BNN), Fastighetsnämnden (FSN) BNN, två privatpersoner (hyresgäster i ett torp på SLU's mark) avstyrker resevat. Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) är positiv men säger att man inte kan äga mark med syfte naturvård och vill ha utbytesmark. SLU bifogar interna yttranden från ArtDatabanken (ADB), Centrum för biologisk mångfald (CBM), Institutionen för ekologi (EKO) och Institutionen för stad och land (SOL). Samtliga positiva till resevat på SLU's mark.

Reservatets gränser

Alla instanser som har kommenterat de två alternativen vid Ulleråker, utom två (FSN och BNN) förespråkar alt A. Några vill gå längre västerut och ta med parkmiljön också. Argumenten är linnéstigens entré (Linné gick genom parken), kungsfiskare, fyrisvide, värden i allén och påverkan på Kungsängens NR. Markägaren (Landstinget) vill avvakta planen för Ulleråker, men har i övrigt inga synpunkter (*dvs accepterar strandstråket i resevat?*)

Flera remissinstanser vill ha gränsen vid väg 255 och några vill ha gränsen vid Kungsängsleden. Flera remissinstanser lägger även till att man inte vill ha bussdepån eller båtuppläggnngen (i närområdet till det föreslagna resevatet).

Ett par remissinstanser betonar att det är bra att södra åsspetsen ingår. (Flertalet har inte kommenterat detta, förmodligen eftersom det inte är allmänt känt att den omfattas av ett planuppdrag)

Föreskrifterna

Flera remissinstanser tycker, bl.a Länsstyrelsen (LST), att föreskrifterna eller snarare undantagen gör att regelverket blir för svagt. Att jordbruksmarken hålls öppen är viktig och kan inte garanteras med föreslaget regelverk.

Bro vid Ultuna

Många remissinstanser vill inte ha en framtida eventuell bilbro vid Ultuna. Flertalet av dem som kommenterat detta kan acceptera en gång- och cykel- / kollektivtrafikförbindelse medan några inte vill ha någon bro/väg alls.

Skötselområden

Flertalet remissinstanser som kommenterat detta anser att arealen betes- och slåttermark ska öka och arealen åkermark minska. Flera remissinstanser vill dessutom att arealen våtmark ska öka, genom restaurering, anläggning av översilningsmark och dammar. Ett "vattenrike" med förebild från Kristianstad och Örebro (Oset) ses som förebild. Några remissinstanser betonar naturvärdena i fuktängs- och torrbacksområdet mellan Ultuna och Liljekonvaljeholmen och behovet att återställa och sköta detta.

W

Friluftsanläggningar

Många remissinstanser har kommenterat detta och är nöjda med de förslag till förbättringar av tillgängligheten som föreslås på östra sidan om Fyrisån. En instans (US) befarar dock att fågel kan störas och en privat markägare vill inte ha gångstråk på sin mark, men har öppnat för markbyte. Flera påtalar att ambitionen bör höjas genom att tydligheten avseende prioritering av genomförande av föreslagna åtgärder bör öka. Flera remissinstanser anför att gång- och cykelvägar vägar måste få asfalteras och belysas medan andra instanser lyfter fram behovet av ett ljusfredat område, för att värna nattinsekter och friluftsupplevelse.

Sammanfattning av inkomna synpunkter med kommentarer

Inledning

Förslaget har remitterats av fritids- och naturvårdsnämnden under januari – mars 2011. Den 17 mars hölls ett informationsmöte som samlade ca 15 personer. Under remisstiden har 78 yttranden inkommit, varav 6 utan erinran och 72 med synpunkter. 5 av de senare avstyrker naturreservat. Bland de övriga som lämnat synpunkter är i stort sett alla är positiva. Synpunkterna sammanfattas nedan under ämnesrubriker. Följande förkortningar används för att benämna remissinstanserna (i bokstavsordning):

ADB	ArtDatabanken (vid SLU)
AHU	Akademiska hus
BNN	Byggnadsnämnden (Ua kn)
CBM	Centrum för biologisk mångfald (vid SLU)
DHF	Danmarks Hembygdsförening
EFU	Entomologiska föreningen i Uppland
EKO	Institutionen för ekologi (vid SLU)
FFU	Friluftsrådet Uppsala Lokalavdelning
FSN	Fastighetsnämnden (Ua kn)
FVU	Föreningen Vårda Uppsala
GSU	Gröna Sköna Uppsala
GTN	Gatu- och trafiknämnden (Ua kn)
KD	Kristdemokraterna
KTN	Kulturnämnden (Ua kn)
LHL	Sällskapet Linnés Historiska Landskap
LST	Länsstyrelsen
LV	Linnés vänner
MHN	Miljö- och hälsoskyddsnämnden (Ua kn)
MP	Miljöpartiet
NFU	Naturskyddsföreningen Uppsala
RBN	Räddnings- och beredskapsnämnden (Ua kn)
S	Socialdemokraterna
SGU	Sveriges geologiska undersökning
SLS	Svenska Linnésällskapet
SLU	Sveriges Lantbruksuniversitet
SOL	Institutionen för stad och land (vid SLU)
STFU	Svenska Turisföreningens Uppsalakrets
STS	Styrelsen för teknik och service (Ua kn)
UARS	Uppsala akademiska roddarsällskap
UAN	Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden (Ua kn)
UBF	Upplands Botaniska Förening
UFDK	Uppsala Frisbee Disc Klubb
ULL	Uppsala Läns Landsting (Landstingsservice)

UOF	Upplands Ornitologiska Förening
US	Upplandsstiftelsen
USF	Ultuna Skytteförening
USFS	Uppsala Sjösportföreningars Samarbetskommitté
UVA	Uppsala Vatten och avfall AB (Ua kn)
V	Vänsterpartiet
VEAB	Vattenfall Eldistribution AB
VFN	Nämnden för vuxna med funktionshinder (Ua kn)
VVAB	Vattenfall Värme AB
ÄLN	Äldrenämnden (Ua kn)

Inrättande av naturreservat

En övervägande majoritet av remissinstanserna är positiva eller mycket positiva till reservatsbildning Och anger för detta många goda argument, med hänvisning till områdets betydelse för biologisk mångfald och den växande stadens möjligheter till rekreation och naturupplevelse. Vissa tar också upp förslag till förbättringar / förstärkningar av reservatsförslaget. Många betonar reservatets betydelse för "det linneanska arvet" och för den pågående nomineringen till vetenskapligt världsarv i systematisk botanik. Flera instanser vill att det ska satsas rejält på att utveckla / restaurera områdets våtmarker och drar paralleller till Vattenriket i Kristianstad och Oset-Rynningeviken i Örebro, som förebilder och inspiration. Ett fåtal remissinstanser är negativa till reservatsförslaget, bl.a. för att ett reservat skulle begränsa kommunens framtida handlingsfrihet att utveckla området för andra behov.

Bland kommunens interna nämnder och styrelser tillstyrker (eller är positiva eller mycket positiva) följande instanser: *KTN, MHN, STS, VFN, UAN, och ÄLN*. *UVA och RBN* har inget att erinra. *RBN* påpekar dock att en central del av området är översvämningsbenäget varför det är en fördel att möjligheter till bebyggelse begränsas. *FSN och BNN* avstyrker reservatet. *GTN* yttrar sig varken för eller emot men har vissa detalj synpunkter.

BNN ställer sig i första hand kritisk till skyddsformen naturreservat, eftersom de anser att det utgör en alltför stor begränsning i beslutsrätten om markanvändningen, nu och för kommande generationer. Vidare anser nämnden att en reservatsbildning skulle begränsa möjligheterna till andra former av rekreation än renodlat friluftsliv. Man anser att värdena redan skyddas genom befintliga förordnanden, riksintressen och ägarförhållanden. I andra hand är nämnden kritisk till det föreslagna reservatets omfattning och läge, samt vissa föreskrifter.

FSN anser att ett reservat i praktiken innebär att kommunen reducerar utrymmet för egna beslut nu och i framtiden, och några särskilda skäl till detta synes inte föreligga. Nämnden avstyrker förslaget med hänvisning till att det redan finns ett tillräckligt skydd i området. Om reservatet ändå inrättas anser nämnden att dess omfattning och läge, samt vissa föreskrifter, ska ändras.

Bland de lokala politiska organisationerna har *MP*, *S*, *V* och *KD* inkommit med yttrande och samtliga är positiva. *US* välkomnar också förslaget.

De ideella lokala föreningar som yttrat sig är samtliga positiva eller mycket positiva. Det gäller *DHF*, *UOF*, *GSU*, *LHL*, *USFS*, *FFU*, *LV*, *SLS*, *STFU*, *NFU*, *EFU*, *FVU* och *UBF*. Dessutom har ett antal intresseföreningar och företrädare från allmänheten också yttrat sig, samtliga i positiva ordalag. Flera har berört behov av ökad tillgänglighet öster om Fyrisån.

Naturvårdsverket välkomnar initiativet till skydd för området. *SGU* tillstyrker reservatsbildning. *Fiskeriverket* bedömer att reservatet positivt inverkar på viktiga reproduktionsområden för fisk och därmed gynnar det allmänna fiskeintresset. *Trafikverket*, *Skogsstyrelsen*, *Lantmäterimyndigheten* och *Försvarmakten* har inga synpunkter. *Sjöfartsverket* har mindre synpunkter angående föreskrifterna och *LST* är positiva till reservatet men har synpunkter på föreskrifterna och deras förhållande till syftet. Se vidare nedan under rubrikerna "Reservatets syfte" och "Föreskrifterna"

SLU, den största fastighetsägaren inom området, ställer sig "i grunden positiv" till att reservatet inrättas. Interna yttranden från *ADB*, *CBM*, *EKO* och *SOL* bifogas och alla dessa centrumbildningar och institutioner ställer sig också positiva till inrättande av naturreservat. *SLU* har dock inte tagit ställning till de detaljsynpunkter som redovisas i de interna yttrandena. *SLU* anser emellertid att föreslagen reservatsbildning, vilken innebär att "syftet med marken ändras från forskning och undervisning till naturvård", skulle medföra att *SLU*:s motiv för att förvalta området i grunden förändras. *SLU* kan därmed inte uppfylla sitt uppdrag från staten och bedömer att universitetets marker inom reservatet måste övertas av annan ägare. För att fortsatt kunna bedriva sin verksamhet behöver *SLU* behöva erbjudas ersättningsmark.

De institutioner och centrumbildningar inom *SLU* som avgett interna yttranden anser inte att det vore till nackdel för universitetets verksamhet att reservatet bildas, utan ser istället många fördelar. *ADB* anser "att naturreservatet skapar ett gyllene tillfälle för *SLU* att ytterligare förstärka profilen som ett universitet som satsar på hållbar utveckling med profilering mot hållbart nyttjande av biologiska resurser. Naturreservatet kommer att ge många unika möjligheter för *SLU* att visa att produktion, forskning, utbildning och skapande av biologisk mångfald kan kombineras på ett för naturen och människan hållbart sätt." *SOL* och *EKO* uttrycker också många fördelar för verksamheten vid *SLU*.

ULL har inget att invända mot förslaget men anser att bebyggelseplanering ska föregå reservatsbeslutet och när förhoppning att pågående revidering av Södra Kronåsen ska hinna beslutas innan reservatsbeslut tas.

AHU (som äger strandremsan vid Ultuna) är positiv till reservatsförslaget. Deras mark ingår som en viktig del i *SLU*'s campus och används av studenter och anställda för rekreation.

Hyresgästerna *Rosling/Larsson* är mycket missnöjda med processen som föregått reservatsförslaget. De är kritiska mot att de inte har blivit kontaktade för en dialog efter förra remissen (2007). Vidare anser de att naturreservat skulle begränsa barns möjlighet till lek och cykling samt trädgårdsskötsel. De motsätter sig förslaget att inrätta naturreservat och är övertygade att det finns bättre sätt att tillvarata området

Fastighetsägare *Lars Gunnar och Iréne Margareta Falk* samt jordbruksarrendator *Per Falk* motsätter sig reservatsbildning då de på sina fastigheter inte vill ha några restriktioner för jordbruksdrift, skötselanspråk som medför kostnad för brukare eller några gångstråk/leder över sin mark. Om det ändå blir inskränkningar vill fastighetsägaren bli utlöst med inbytesmark i rimlig närhet av gården.

VEAB avstyrker reservatsförslaget med hänvisning till att föreslagna föreskrifter inte säkerställer deras rättigheter avseende befintliga och framtida elanläggningar.

Bland övriga sakägare som yttrat sig finns mer eller mindre synpunkter på föreskrifter och/eller skötselplan. Se vidare nedan under dessa rubriker.

Kommentar:

Reservatsförslaget har mycket stort stöd, såväl kommuninternt som externt. Endast ett fåtal instanser har invändningar mot att reservat inrättas. Reservatet har också stöd i kommunens översiktsplan (ÖP 2010).

*Det befintliga äldre förordnandet till skydd för landskapsbilden är inte tillräckligt för att skydda och utveckla området för naturvård och friluftsliv. Förordnandet (från 1970) är utformat som ett antal tillståndsplikter för vissa specificerade åtgärder som kan påverka landskapsbilden. Det kan närmast liknas vid ett s.k. "samrådsområde" enligt dagens lagstiftning. Generellt undantag från tillståndsplikterna gäller för planlagd bebyggelse eller verksamhet som miljöprövas. Dessutom finns inget skydd alls för t ex avverkning i barr- och blandskog. Sådana bestånd dominerar inom området, t. ex. på *Ultunaåsen*. Förordnandet är ålderdomligt utformat och formulerat och dessutom av ett passivt slag. Naturreservat är den modernare och bättre skyddsform, av aktivt slag, som ersatt denna gamla skyddsform i lagstiftningen fr.o.m 1975. I naturreservat finns möjligheter att skydda naturmiljöer, föreskriva naturvårdande skötsel av mark och vegetation, ge utrymme för anläggningar för friluftsliv och annan tillgänglighet samt reglera och styra friluftaktiviteter för att undvika konflikter och slitage. Dessa möjligheter till skydd och utveckling saknas i det äldre förordnandet.*

*Strandskyddet är i huvudsak begränsat till att reglera åtgärder som är kopplade till bebyggelse och anläggningar samt omfattar inte åtgärder som får ske inom jord- och skogsbruk. Dessutom har det en begränsad geografisk utbredning. Liksom de två statliga reservaten *Kungsängen* och *Nåntuna lind*.*

*Kommunen deltar i ett samarbete med bl.a Länsstyrelsen, SLU och Uppsala universitet, kring nominering av ett vetenskapligt världsarv i systematisk botanik där *Äriket* ingår som en viktig*

del. Om området inte skyddas som naturreservat blir det sannolikt svårt att övertyga UNESCO att bevilja ansökan.

Ett naturreservat begränsar naturligtvis, såsom FSN och BNN påpekar, möjligheterna att utveckla området för andra syften. BNN anger idrottsanläggningar, fotbollsplaner, skateboardbanor och anlagda parker som exempel på miljöer som därmed inte kan utvecklas inom området. Dessutom nämns kompletteringar av bebyggelse, service eller infrastruktur som kan behövas i framtiden. Det stämmer. Själva avsikten med att avsätta området som reservat är att förhindra den typen av etableringar. Ett naturreservat i Äriket är föreslaget i överensstämmelse med ÖP 2010.

För kommentar kring SLU's synpunkter om reservatets syfte se under rubriken Syfte. Om SLU inte kan tänka sig att fortsatt vara markägare uppstår stora svårigheter. Kommunen skulle behöva köpa in omfattande arealer åkermark (och andra markslag) för markbyte. Reservatet skulle kraftigt försenas och fördyras. Överenskommelse om naturreservat mellan kommunen och SLU 2006, innehåller inte ett sådant åtagande från kommunens sida. De föreslagna reservatsföreskrifterna avseende åkermarken inskränker inte SLU's möjligheter att bedriva sin verksamhet mer än befintligt äldre förordnande, snarare mindre. Se kommentar under rubriken Föreskrifter.

Fastighetskontoret har, efter fritids- och naturkontorets önskemål, sökt kontakt med makarna Falk för förhandling om marken men ännu inte fått till ett möte. Frågan bör prioriteras framöver.

Den dialog/förhandling som Rosling/Larsson efterlyser kommer givetvis att ske med de enskilda sakägare som i remissen har påtalat att de berörs, innan ett reservat kan beslutas.

När det gäller VEAB's synpunkter föreslås förslaget anpassas så att konflikten undanröjs. Elförsörjning ska inte ska förhindras. Se vidare under rubriken Föreskrifter.

Reservatets syfte

Endast ett fåtal instanser har närmare berört formuleringarna kring reservatets syfte. BNN och FSN har indirekt berört frågan genom att de (såsom redovisats ovan) anser att området ska kunna utvecklas på annat sätt än i enlighet med reservatets föreslagna syften.

SLU anför att eftersom syftet med marken ändras från forskning och undervisning till naturvård förändras i grunden SLU:s motiv för att förvalta området. SLU kan därmed inte uppfylla sitt uppdrag från staten och bedömer att universitetets marker inom reservatet måste övertas av annan ägare. För att fortsatt kunna bedriva sin verksamhet behöver SLU behöver erbjudas ersättningsmark.

LST anser att syftena är bra och att ett reservat värnar landskapsbilden, den biologiska mångfalden, det linneanska arvet och människors behov av tätortsnära rekreation. Myndigheten är dock tveksam till huruvida de föreslagna föreskrifterna räcker till för att uppnå reservatets syften.

S och US anser att Fyrisåns/de akvatiska värdenas betydelse för reservatet bör lyftas fram i syftet. Fyrisån är själva livsnerven i reservatet, vilket också framgår av reservatsnamnet.

USFS anser att det i beskrivningen av syftet bör tydliggöras bevarandet av farled och tillgänglighet för sjöfart. Detta syfte uppnås genom bibehållande av farledsdjup, hävdande av träd och växtlighet samt skydd för eroderande åslänter

LV instämmer helt med skrivningen av reservatets syfte.

Kommentar:

Vad som är syften med naturreservat regleras i miljöbalken. "Forskning och undervisning" innefattas inte bland möjliga syften i dagens lagstiftning. I de dialoger som förts med SLU, alltsedan den överenskommelse som slöts mellan kommunen och SLU 2006 om reservatsbildning, har förslaget därför istället anpassats när det gäller texten kring hur syftet ska uppnås. SLU's inställning i frågan är problematisk. De institutioner och centrumbildningar som avgett interna yttranden anser inte att det vore till nackdel att reservatet bildas, utan ser istället många fördelar för SLU's verksamhet. SLU är också en av de stora aktörerna i arbetet för ett världsarv i Årlandet. Den fortsatta processen kring förslaget världsarv kan eventuellt äventyras om Årlandet inte skyddas som reservat. Fortsatt dialog mellan kommunen och SLU, i fråga om reservat eller inte och konsekvenser för pågående världsarvsnominering, är angelägen.

Det finns, såsom länsstyrelsen påpekar, risk att syftet med reservatet inte uppnås med de föreskrifter som föreslås. I syfte att inte förhindra SLU's verksamhet försvagar reservatsförslaget vissa delar jämfört med gällande landskapsskydd. Andra delar (t ex skog som idag är oskyddad, liksom s k "autentiska populationer" av växter från Linnés tid) får bättre skydd. Föreskrifterna är resultat av en förhandling med SLU's egendomsförvaltning kring hur regelverket ska se ut för att kunna accepteras. I denna förhandling har samsyn inte nåtts. Bland annat i fråga om att delar av regelverket redan gäller i befintligt äldre förordnande och därmed borde kunna inkorporeras utan att det betraktas som intrång i verksamheten. Se vidare under rubriken Föreskrifter.

Fyrisåns/de akvatiska värdena föreslås lyftas in i syftet.

Bevarande av farled kan inte utgöra syfte för naturreservat. Men föreskrifterna är anpassade så att farledens behov inte förhindras. Se vidare under rubriken Föreskrifter.

lv

Reservatets geografiska avgränsning

Allmänt

BNN och FSN saknar i förslaget goda skäl för föreslagen gränsdragning. De vill (som andrahandsalternativ, d.v.s. om reservatet genomförs) att vissa områden helt ska utgå ur reservatet för att bevara framtida handlingsfrihet. Dessutom vill man dra tillbaka reservatsgränsen så att man lämnar en "buffertzona" intill befintlig bebyggelse/infrastruktur. (För närmare anvisningar om buffertzoner hänvisas till karta i *BNN*'s yttrande.) Detta för att lämna utrymme för de kompletteringar som kan behövas i framtiden för bebyggelse, service eller infrastruktur. Det kan även gälla behov av rekreationsanläggningar, parker, odlingar, idrottsplatser, energiförsörjning, kretsloppslösningar och annat som inte kan förutses idag. *BNN* anför även att all befintlig bebyggelse bör utgå för att undvika dubbelreglering med PBL. *BNN och FSN* vill även generellt undanta åkermarken från reservatet då det saknas skälig grund att införliva denna och att den i tillräcklig utsträckning skyddas med hänvisning till PBL och befintligt landskapsskydd.

MP förespråkar gräns i enlighet med ÖP Staden 2002 (omfattade ytterligare ytor, bland annat vid Ultuna, jämfört med remissförslaget 2007). *MP* anser vidare att området inte på några villkor ska få minska jämfört mot det förslag som nu remitterats

NFU – vi anser att förslaget följer de riktlinjer som ÖP 2010 för Uppsala kommun gav. Det är också viktigt att beakta behovet av tillräckliga buffertzoner (tolkas här med motsatt betydelse jämfört med *BNN och FSN*'s yttranden) mot den omgivande bebyggelsen.

LST anmärker att områden utanför förslaget reservat som tidigare skyddats av landskapsbildsskyddet bör föras med motsvarande skydd t. ex. områdesbestämmelser

Kommentar

*Gränsen är nog övervägd och delvis avvägd gentemot andra samhällsintressen sedan förra remissen (2007). Vid gränsdragningen har beaktats att inte bara arter och naturmiljöer, utan även landskapbild och därtill knutna upplevelsevärden (av öppna landskap, bryn osv) ska tillgodoseas. Ett naturreservat begränsar naturligtvis, såsom *FSN* och *BNN* påpekar, möjligheterna att utveckla området för andra syften. Detta är också avsikten eftersom området, i enlighet med gällande ÖP, ska bevaras och utvecklas m.a.p. sina natur- kulturmiljö och friluftsvärden. Sådana urbana anläggningar som exemplifieras av *BNN* får tillkomma inom ramen för framtida stadsutveckling, utanför reservatsgränsen.*

Reservatsbestämmelserna erbjuder större möjlighet att styra bebyggelseförändringar (t ex färgsättning och utformning) än PBL's lovbestämmelser. Åkermarkerna omfattas idag av landskapsskydd och måste omfattas av skydd i reservatet om det gamla förordnandet ska ersättas. För kommentarer angående befintliga skydd se ovan under rubriken "Inrättande...".

Ulleråker

Med undantag för *BNN* och *FSN*, anser samtliga remissinstanser som kommenterat alternativen, att huvudalternativet A (dvs. reservatsgräns som inkluderar GC-stråket och allén norr om vindbron) är att föredra framför alternativ B (fastighetsgränsen, mitt i ån). Många av dessa instanser gör kopplingar till pågående världsarvsnominering och flera instanser vill att gränsen dras ytterligare västerut.

BNN's och *FSN's* motivering för att istället följa fastighetsgränsen är att inte inskränka möjligheterna vid planläggning och hänvisar till att strandskyddet och framtida planbestämmelser kan utgöra tillräckligt skydd för träd och allmänhetens tillgänglighet till strandstråket med linnéstigen.

Markägaren (*ULL*) har inte kommenterat gränsen utan bara tidplanen för reservatet i förhållande till pågående bebyggelseplanering. Se ovan under rubriken "Inrättande...".

Samtliga nedan följande instanser förordar alternativ A, i vissa fall med utvidgning västerut:

VP, S, SLS och STFU. *LST* - för att det ur världsarvs- och friluftssynpunkt är att föredra att inkludera en längre sträcka av Linnés Ultunavandring i reservatet. *MHN* - för att skydda de höga natur-, kultur- och friluftsvärdena i strandstråket. *KTN* - anser att endast alt A tillgodoser de kulturhistoriska värden och hänsyn som förutsätts i en kommande världsarvsnominering. *MP* - för strandstråkets betydelse för fågellivet och rekreation. *KD* - för att säkerställa skyddet för Fyrisån istället för att dela det på mitten. *US* - för att området har höga frilufts- och naturvärden, bl.a finns här en äldre lönnallé bl.a. med den rödlistade svampen skumticka. *ADB* - för att säkra allén, promenadstråket och häckningslokaler för kungfiskare vid en ev. exploatering. *CBM och LV* - för att det ger en bättre helhetssyn på årummet och dess skötsel. *UOF och NFU* - för att skydda stranden mot exploatering, bl.a för den störningskänsliga kungsfiskaren. *LHS* - för att skapa en tillräcklig skyddszon för Kungsängen och bidra till att stärka ett uthålligt bevarande av den biologiska mångfalden som upprätthåller de linneanska populationernas överlevnad. *UBF* - det behövs en ordentlig skyddszon för denna viktiga entré, linnéstig samt de enda i modern tid kända förekomsterna av s.k.fyrisvide (en sällsynt hybrid) i Uppland. *GSU* - för att skydda det viktiga rekreationsstråket och fyrisvidet, samt föreslår 300 m strandskydd för att skydda området från buller och ljusföroreningar.

FFU - anser detta självklart, men hävdar också att minst strandskyddsområdet (100 m) också bör omfattas. Bebyggelse på fastigheten skulle starkt inkräkta på årummets naturvärden och också minska tillgängligheten och upplevelsevärdet. Kungsängens naturreservat, ett av de mest besökta och populära delarna av Åriket, kommer att hamna mitt emot och endast ett stenkast ifrån den i så fall tänkta bebyggelsen.

MP vill även inkludera Ulleråkers gamla trädgårdsområde. *EFU* - vill också utvidga västerut eftersom park- och alléområdet är mycket värdefullt ut insektssynpunkt. Upp mot åsen finns dessutom gamla barrträd (fräst tall) med reliktbock. Området bör skyddas från ljusförorening, vilket är mycket negativt för nattaktiva insekter. Även *DHF och FVU* - bör helst även

inbegripa delar av Ulleråkersparken, med bl.a många värdefulla gamla träd, för att skydda mot exploatering och tillföra reservatet en extra dimension med flera möjligheter till bruk och utblickar mot Kungsängen.

Kommentar:

Det synes finnas goda skäl att skydda de ekologiska, sociala och kultur- och vetenskapshistoriska värdena längs Fyrisåns västra strand norr om vindbron. Det vore, inte minst utifrån ett världsarvsperspektiv, önskvärt att även införliva en större del av parken vid Ulleråker i reservatet men detta synes svårt att komma fram med gentemot markägaren, ULL. De vill dessutom först få en plan för bebyggelsens utveckling vilket innebär att reservatsbeslutet i så fall fördröjs. I planläggningen av Ulleråkerområdet måste stor hänsyn tas till natur-, kultur- och upplevelsevärdena oavsett var reservatsgränsen kommer att gå. Bebyggelse nedanför den s.k. "vingmuttern" (den östligaste byggnaden på åsen) riskerar att påverka landskapsbilden och upplevelsevärden kring ett av Årikets, det ev. blivande världsarvets och stadens viktigaste besöksmål: Kungsängen. De värden som inte kan säkras i reservatet måste säkras i planbestämmelser.

Öster om Fyrisån och norr om Sävjaån

BNN och FSN vill att reservatsgränsen ska flyttas inåt. Många remissinstanser är istället kritiska mot att reservatsförslaget beskurits i norr och öster jämfört med tidigare remitterat förslag (2007). Då omfattades marken upp till Kungsängsleden (inklusive slamdammsområdet) repektive väg 255 (med undantag för Kungsängens gård). Flera av instanserna tar också tillfället i akt att invända mot de föreslagna utvecklingsprojekt i enlighet med kommunens översiktsplan (ÖP 21010) som påverkat nu föreslagen reservatsgräns. Det gäller utveckling vid Kungsängens gård (bussdepå), slamdammsområdet (båtuppläggning) samt längs väg 255 (ev. strategisk utbyggnad på lång sikt).

BNN anser att det finns behov av ytterligare "buffertzoner" till bebyggelsen, d.v.s. att reservatsgränsen ska justeras till att gå närmare ån. **FSN** anser att gränsen ska justeras för att inte komma i konflikt med den planerade bussdepån vid Kungsängen. **BNN och FSN** anser också att åkermarken generellt ska utgå.

MP anser att Kungsängen att åkermarken kring Kungsängens gård ska ingå samt är tveksam till bussdepå och båtuppläggning inom området. Båtuppläggning bör förläggas mindre känsliga delar längs ån, exempelvis sydöst om den nya bron vid Flottsund. Även befintlig snötippsverksamhet har förfulat och förorenat området och kan knappast vara förenlig med befintligt naturreservat tillika Natura 2000-området Kungsängen.

V anför att bussdepå endast kan accepteras om det säkert kan visas att den inte påverkar miljön i reservatet och att båtupplägget måste vara sådant att det inte inkräktar på reservatet.

Cr

ADB förordar en reservatsgräns upp mot väg 255 likt det gamla förslaget för bevarad landskapsbild samt till skydd för rastområdet för fågel.

DHF anser att nuvarande snöupplag bör flyttas snarast av miljöskäl och reservatsgräns bör dras så nära Kungsängsbron som möjligt

UOF anför att möjliggöra exploatering mot väg 255 inte är förenligt med reservatets helhetstänk och formulerade syfte om bevarat slättlandskap och skulle skära av den viktiga förbindelsen mot öster. Slamplattorna borde inkluderas eftersom dessa har unika förutsättningar för tillgänglighet (fågelskådning för funktionshindrade) och pedagogik (stor potential för skolor och universitet) genom befinliga grusvägar och stadsnära läge.

GSU föreslår Årikets "naturliga gränser" som reservatsgräns, dvs. Kungsängsbron och väg 255 samt påpekar slamplattornas värden ur tillgänglighetsaspekt, för funktionshindrade

LHS anför att Kungsängen är idag det naturliga huvudmålet för besökare i området, varför reservatsgränsen i förslaget från 2007 bör bibehållas. Uteslutande av dessa områden öppnar för annan markanvändning som riskerar att starkt påverka för världsarvet betydelsefulla landskapsrum. Angöringen till Linnés Danmarksvandring sker dessutom genom detta område.

FFU anför att kommunen på 2010-talet påbörjar exploatering av de norra delarna av Åriket är otidsenligt och mycket förvånande. Exploatering av slamdammarna skulle starkt inkräkta på årummets naturvärden och också minska tillgängligheten och upplevelsevärdet. Reservatsgränsen bör gå i kanten av Kungsängsleden.

NFU anser att reservatet ska utökas i öster med området mellan Kungsängens gård och Lilla Djurgården för att säkerställa Linnés historiska landskap

EFU anför att området med reningsverkets slamdammar innehåller ett myller av insekter vilket gynnar t.ex. fåglar och fladdermöss, varför reservatsgränsen bör flyttas upp till Kungsängsleden. Dessutom skulle ev. bebyggelse drastiskt försämra helhetsintrycket på landskapsbilden, särskilt för besökare som kommer med riktning från centrala Uppsala. I nordost bör gränsen dras ut mot väg 255 för att behålla ett öppet och storslaget intryck.

FVU anser det naturligt att låta Kungsängsbron utgöra en klar gräns mellan det urbana och det agrara landskapet. Området söder om Kungsängsleden bör hållas fritt från ytterligare anläggningar. Andra lägen för bussdepå bör prövas och varför inte behålla båtuppläggnings i Kungsängen som ett trevligt och miljömässigt berikande inslag i stadsdelen Kungsängen.

UBF anser att det är viktigt att ta med området utmed väg 255 söder om Kungsängens gård för att bevara områdets öppna intryck och vidsträckthet, såväl inifrån Åriket som utifrån väg 255, som en del av Uppsalaslätten.

Kommentar:

I och med antagande av gällande översiktplan (ÖP 2010) har markerna närmast Kungsängsleden och väg 255 undantagits från reservatsförslaget. ÖP-beslutet innebär också att bussdepå och båtuppläggning ska prövas i föreslagna lägen. De ur reservatsområdet sedan förra remissen (2007) uteslutna områdenas ekologiska, sociala och landskapsmässiga värden får bevakas inom ramen för pågående och framtida planeringsprocesser.

När det gäller BNN's och FSN's synpunkter hänvisas till kommentarer ovan under rubriken "Allmänt om avgränsningen".

Vilken plats för båtuppläggning som MP föreslår är oklart men om väderstrecket är rätt angivet synes det vara utanför föreslaget naturreservat, men istället beröra Knivsta kommun samt Kungshamn-Morga naturreservat.

Ultuna och Liljekonvaljeholmen

Jämfört med remissförslaget 2007 har den föreslagna reservatsgränsen, i samråd med markägaren (SLU) utvidgats till att omfatta även det område med våtmarker och torrbackar (inklusive ytor som f.n. används för tillfälliga upplag) söder om Ultuna herrgårdsbyggnader. BNN och FSN är negativa till detta medan flera av remissinstanserna är positiva till detta bl.a genom att de kommenterar områdets värden samt ger synpunkter på utveckling och skötsel. Se vidare nedan under rubriken "Skötselplan". Några instanser har synpunkter rörande gränsen för att värna sin verksamhet/rätt.

BNN anser att fuktängarna vid Ultuna och området ner mot Liljekonvaljeholmen kan utgå för att bibehålla framtida handlingsfrihet och hänvisar till strandskydd och landskapsskydd. BNN anser vidare att det är olämpligt att en dansanläggning som Liljekonvaljeholmen ingår, den bör istället få leva och utvecklas på sina villkor. FSN föreslår att fuktängarna och bollplanen utgår och att gränsen dras närmare Fyrisån.

FVU anser att tippområdet knappast bör ingå med mindre än att det återställs.

UFDK ser det som ett alternativ att utesluta den del av Ultuna 2:1 som innefattar gräsplaner för bl.a. fotboll, och som nyttjas av föreningen för frisbee-golf, för att inte försvåra nuvarande markanvändning. AH (markägare vid Ultuna) är positiv till reservatet (vilket tolkas som att de inte har invändningar mot att föreslagen strandremsa, inklusive bollplan och föreningsanläggningar, ingår). Under förutsättning att deras åtgärdsplan inte förhindras. Se vidare nedan under rubriken "Skötselplan"

MP anför Ultunaområdet (vilket funnits med inom området i ÖP 2002) är en viktig del av Årike Fyris och att Liljekonvaljeholmen bör kunna ingå i sin helhet.

UBF anser att gränsen nedanför herrgården går onödigt nära Fyrisån. Både parkmiljön och gräsmattan bör ingå eftersom slänten nedan herrgården hyser parksmörblomma, känd från färre än 10 platser i Sverige samt för att få en tillräcklig skyddszon kring ån.

L. Hult – upplyser om förekommande kulturhistoriska lämningar och värden som faller utom reservatsgräns enligt remissförslaget; berör Ultunaområdet och delar av Linnés ultunavandring.

Rosling/Larsson (hyresgäster i brovaktartorpet vid vindbron) vill att deras tomt inte berörs utan hamnar utanför om reservatet genomförs.

USF ser det som ett alternativ att utesluta den del av Kronåsen 1:20, 2 som berör deras skytteverksamhet. Se vidare nedan under rubriken "Föreskrifter".

Kommentar:

Gränsen har utvidgats söder om Ultuna efter remissen 2007 till att omfatta området söder om Ultuna herrgård inklusive Liljekonvaljeholmen. Området med våtmarker och torrbackar, vilket har inkorporerats i samråd med SLU, hyser naturvärden, bland annat sällsynta kärlväxter, och har betydelse för världsarvsnomineringen. Området har potential att utvecklas ytterligare efter återställning av tippverksamheten. Mark- och grundvattenförhållandena inom området (bl.a s.k. artesiska grundvattenförhållanden) innebär att marken är olämplig för bebyggelse. Ytorna ligger dessutom inom befintligt landskapsskydd, vilket innebär att de bör tas med i reservatet för att fullt ut kunna ersätta befintligt förordnande i denna del av Åriket.

Liljekonvaljeholmen ingår i landskapsskyddet, hyser bestånd av värdefulla träd och insekter samt är viktig ur ett världsarvsperspektiv i egenskap av slutpunkt för Linnés Ultunavandring. Markägaren (IOGT-NTO) accepterar att området ingår och verksamheten ska naturligtvis vara möjlig att bibehålla. Se vidare nedan under rubriken "Föreskrifter".

Det är olämpligt att innefatta större ytor nära bebyggelsen vid Ultuna. Gränsen öster om byggnaderna har dragits på ett sätt som lätt kan förstås i terrängen, i nederkant av befintlig gång och cykelväg. Parksmörblomman, kulturhistoriska lämningar och behov av skyddszon till Fyrisån föreslår hanteras inom ramen för strandskydd och pågående detaljplaneprocess samt gällande miljö kvalitetsnormer för Fyrisån. Den skötselplan AHU hänvisar till kan genomföras inom ramen för föreslagen skötselplan för reservatet.

Brovaktartorpet ingår i landskapsrummet kring Övre föret och ingår i befintligt landskapsskydd samt har kulturhistoriskt värde. När naturreservat kommer att ersätta det befintliga förordnandet ligger det därför närmast till hands att torpet får ingå i naturreservatet. En alternativ möjlighet kan vara om bebyggelsen karaktär kan säkras inom ramen för den planläggning som sker på intilliggande fastighet (Södra Kronåsen/Ulleråker) eftersom torpet gränsar direkt till denna. Frågan föreslås diskuteras vidare med stadsbyggnadskontoret och kulturkontoret.

Det finns inte skäl att inte ta med området för nuvarande skjutbana, vilket utgör en del av Ultunaåsen. Skytteverksamheten bör ev. avvecklas på sikt, inte minst av hänsyn till tillkommande bebyggelse inom Ultunaområdet. Tills så har skett bör den tillåtas, se nedan under rubriken "Föreskrifter". Frisbeegolfverksamheten kommenteras under rubriken "Skötselplan".

Flottsund (södra spetsen av Sunnerstaåsen)

US anser att södra delen av Sunnerstaåsen, ned till Dag Hammarskölds väg och Flottsund, utgör en bra och naturlig gräns för reservatet.

FSN vill fortfarande ha möjlighet att genomföra planläggning för bostadsändamål (försåvitt detta är möjligt med hänsyn till planerad ny Flottsundsbro) och anser att reservatsgränsen även av detta skäl bör flyttas norrut.

SEF är kritiska till exploateringsplaner på Sunnersta 51:26

Kommentar:

De befintliga sommarstugorna kan planläggas men ny bebyggelse bör inte få tillkomma. Naturmiljön på åsen har höga bevarandevärden.

Nåntuna och vidare söderut

Märtha & Per Forsberg vill att den öppna marken Ö om Lilla Djurgårdsskogen får ingå i reservatet.

L. Palm anser att reservatet borde omfatta även sommarstugeområdet vid Fyrisån, norr om Flottsundsbron

Lugnets brygg och båtklubb anser att del av fastigheten Sävja 1:55 som omfattar tillfartsväg och bryggor ska exkluderas ur reservatet då de ej bidrar till syftet med reservatet, och att en reservatsbildning skulle försvåra regelbunden skötsel och underhåll. NR inskränker föreningens rättigheter som tillskrivits dem genom byggnadsplan och detaljplan.

MP anser att sluttningen av skog och öppen mark ned mot "Pustnäs-landsvägen" bör skyddas.

Kommentar:

Den öppna marken Ö Lilla Djurgården har inte tagits med eftersom den ligger utanför Ärikets "landskapsrum".

Den del av bebyggelsen norr om Flottsundsbron som inte är planlagd (d.v.s. arrendestugorna på kommunens mark) har lämnats utanför föreslaget reservat eftersom de ligger i anslutning

till befintlig detaljplan och istället bör planläggas. Dock är det viktigt att nya bebyggelser tillägg inte tillåts av hänsyn till den södra ås-spetsens bevarandevärden. Hur en ny Flottsundsbro kan påverka området är oviss eftersom GTN i sitt yttrande har aviserat en eventuell dragning norr om nuvarande bro. Utredning av alternativa dragningar pågår.

Lugnets brygganläggning ligger på kommunens enda fastighet intill ån i Årikets östra halva. Det saknas dock avtal med kommunen om markutnyttjandet. Området utgör naturmark i gällande detaljplan. Planbestämmelserna ger rätt till brygganläggningen men synes i övrigt något oklara när det gäller möjligheter att utveckla tillgängligheten samt ev. konflikter med reservatsförslaget. Frågan föreslås utredas vidare i samråd med kommunen plankompetens och avtal om markutnyttjandet bör tecknas.

Slutningen ovanför gamla landsvägen, som MP nämner, fanns med i den grova avgränsning som gjordes i ÖP Staden 2002, men har sedan exkluderats. Denna del av landskapsrummet har onekligen stor betydelse för landskapsbilden i södra delen av Åriket, men under senare år har stora förändringar i bebyggelsen karaktär skett här. Bebyggelsen bör lämpligen regleras genom detaljplanering.

Föreskrifterna

Det är föreskrifterna som sätter ramarna för skydd av och utveckling i reservatet och som ska bidra till att syftet uppnås. Många remissinstanser (bl.a LST) har synpunkter på att föreskrifterna är för löst hållna och att undantagen är för vidlyftiga. I synnerhet avseende den eventuella trafikförbindelsen i höjd med Ultuna. Andra (främst sakägare) har synpunkter som innebär att föreskrifterna behöver anpassas för att säkerställa rättigheter/verksamheter. Flera instanser tycker att det är angeläget att asfaltering och belysning av gång och cykelvägar inte förhindras. Andra menar istället att asfaltering och belysning måste undvikas inom Åriket. Synpunkterna sorteras och kommenteras nedan under olika ämnesrubriker.

Allmänt

LST är tveksam till huruvida de föreslagna föreskrifterna räcker till för att uppnå reservatets syfte. Tillståndsplikten ska tolkas som att det finns skäl att godkänna åtgärderna varvid det är svårt att uppnå syftet med reservatet. Föreskrifterna A9, A10 och A12 (markbearbetning m.m. samt uppförande av byggnad) bör vara förbjudet med dispensmöjlighet om syftet ska uppfyllas. Generellt bör alla undantag bör stämmas av mot världsarvsansökan för att undvika oönskade effekter på denna.

FFU bedömer föreslagna föreskrifter huvudsakligen som bra, men ganska tandlösa. Det finns väldigt stora möjligheter att inom reservatet med tillstånd genomföra en mängd åtgärder som inte är förenliga med reservatets syften.

LV anmärker flertalet undantag för mark- och vattenanvändning och ordningsföreskrifter riskerar att förstöra det öppna landskapet och allvarligt försämra möjligheterna för hotade och missgynnade arter.

Fyrisåns vattenförbund yrkar på att områdesbestämmelserna utformas på ett sådant sätt att det inte försvårar möjligheten att uppnå god vattenstatus i enlighet med ramdirektivet för vatten.

KD anför att reservatsbestämmelserna måste lämna utrymme för en "naturlig stadsutveckling" i stråket Gottsunda-Ultuna-Sävja-Bergsbrunna så att en tågstation i bergsbrunna blir ett rimligt alternativ för så många som möjligt, med hänsyn taget till naturvärdena i reservatet.

S förutsätter att (reservatsföreskrifter och) skötselplan också ger möjlighet till de åtgärder och den skötsel som krävs för Uppsalabornas tillgänglighet och rekreationsmöjligheter.

Kommentar:

Föreskrifterna är utformade för att inte förhindra vare sig SLU:s verksamhet, andra befintliga verksamheter som ska få fortsätta inom området eller prövning av specifika angelägna samhällsintressen i enlighet med kommunens översiktsplan. Föreskrifterna föreslås diskuteras med Länsstyrelsen och SLU, gärna i gemensamt möte. Målsättningen bör vara att kunna ersätta och förbättra områdets skydd, jämfört med befintligt statligt landskapsskydd, varför det är viktigt att Länsstyrelsen deltar i dialogen med SLU.

Det är oklart vad synpunkten från Fyrisåns vattenförbund ger för implikationer på förslaget. Det synes inte finnas någon målkonflikt när det gäller frågan om att uppnå god vattenkvalitet. Reservatet ger bl.a. möjligheter till anläggning/restaurering av våtmarker. Föreslår att dialog tas i frågan.

Vad KD avser med "naturlig stadsutveckling" framgår inte men om det är trafikleden (och inte bebyggelse) som avses så kommenteras denna under annan rubrik i detta avsnitt.

Förvaltning

LST påpekar att undantaget för "förvaltaren och markägaren att göra åtgärder i samband med skötseln av reservatet..." bör även omfatta föreskrifter under A.

Kommentar:

Avsikten är att detta gäller, men det kan kanske förtydligas.

Forskning och undervisning.

SLU anför att delar av regelverket kan försvåra för SLU och andra lärosäten att bedriva forskning och undervisning i området.

N

LST, LV och CBM anser att undantag för forskning och utbildning bör gälla även andra än SLU. *CBM* efterlyser också en definition av "mindre aktiviteter".

Kommentar:

Föreskrifterna har anpassats för att inte förhindra SLU's verksamhet (vilket LST är tveksam till, se ovan). Vilken verksamhet som trots anpassningen av föreskrifterna förhindras har inte specificerats av SLU.

Justering föreslås under C-föreskrifterna så att inte enbart SLU omfattas av undantaget avseende "mindre aktiviteter". I formuleringen av undantaget ges exempel på mindre aktiviteter men definitionen av detta kan kanske utvecklas.

Barns lek och andra aktiviteter

Rosling/Larsson anser att föreskrifterna begränsar barnens möjligheter till lek. Kojbygge, cykla utanför väg, plocka blommor, pinnar, stenar etc. befaras utgöra regelbrott.

LST ser stora sårigheter för förvaltaren att hantera undantag om aktiviteter i samband med särskilda arrangemang.

Kommentar:

Föreskrifterna angående rätten att färdas och vistas följer gängse normer för hur sådana brukar formuleras. Det är kanske möjligt att justera dem för att möjliggöra lite större frihet för bl.a barns lek. Föreskrifterna föreslås diskuteras med LST.

Gång- och cykelstråk

KD anser att bestämmelserna ska möjliggöra att befintliga GC-vägar ska kunna asfalteras eller motsvarande, samt belysas. *S* förutsätter att föreskrifter ger utrymme för att gc-vägen vid västra åkanten kan hålla en hög standard (vilket ev. innebär samma sak?)

FSN anser att gång och cykelvägar måste kunna förvaltas och utvecklas i takt med stadens utveckling. Det ska av föreskrifterna framgå att det är tillåtet att anlägga och underhålla allmänna gång- och cykelvägar (inklusive att anlägga markbundna ledningar och belysning).

GTN framför att åstråkets gc-vägar fyller en viktig funktion för Uppsalaborna, både för rekreation och arbetspendling. Kraven ökar på framkomlighet och komfort. Särkilt tydligt är kraven på asfaltering och belysning. Med tanke på planerad utbyggnad i Ulleråker och Ultuna förväntas det dessutom uppstå behov av förändringar. *GTN* anser att det ska framgå att detta är tillåtet. Som exempel kan nämnas möjligheten att återskapa en gc-förbindelse vid Vindbron.

NFU anför att den lövträdsallé med grusväg som går mellan Kungsängsbron och kolonilotterna vid Ulleråker inte bör asfalteras och belysas (vilket missgynnar nattlevande insekter) alternativa vägar nattetid finns redan.

EFU anser att området väster om ån vid Ulleråker, park- och alléområde bör "förorenas" så lite som möjligt av belysning som verkar mycket negativt för nattaktiva insekter. EFU ser helst hela reservatet som en belysningsfri zon, speciellt under växtsäsongen. Befintlig belysning bör annars anpassas med teknik som inte attraherar insekter.

GSU anser att belysningen i naturreservatet ska minimeras för maximal naturupplevelse och minimal påverkan på faunan.

DHF anser att det är önskvärt med en väl fungerande gc-väg öster om Fyrisån (dock utan asfalt o belysning. Se vidare nedan under rubriken Skötselplan/Friluftsanordningar) Även SGU anser att detta betydligt skulle underlätta dagsturer.

Kommentar:

I reservatsförslaget ingår ett antal förslag till ökad tillgänglighet för gång och cykel. Bland annat en återskapad förbindelse vid Vindbron. En avvägning måste ske mellan behovet av asfalt och belysning respektive behovet att undvika "ljusförorening" med hänsyn till bl. a. nattaktiva insekter och naturupplevelse. Frågan får utredas vidare. När det gäller allén vid Ulleråker så är den i dagsläget redan belyst och elförsörjs genom luftledning. Man kan kanske tänka sig att asfalt och markbunden belysning ändå får tillåtas av trygghets- och tillgänglighetsskäl för större delen av sträckan på gc-vägen väster om ån. Men att belysningen kan regleras så att man släcker ned belysningen under sommarhalvåret, alternativt att man använder sig av en belysning som inte attraherar insekter. Allén vid Ulleråker bör dock helst inte asfalteras utan bevaras grusad, med hänsyn till de gamla träden och parkmiljön. Söder om Vindbron finns det möjlighet att cykla på och belysa Vindbrovägen ned till Ultuna som alternativ. Frågan om asfalt och belysning bör även stämmas av mot hur man vill att området ska utvecklas från ett världsarvsperspektiv. Angående rörelsestråk öster om Fyrisån se nedan under rubriken Skötselplan / Friluftsanläggningar.

Trafikförbindelse vid Ultuna respektive Flottsund

LST noterar att reservatsföreskrifterna inte utgör något hinder att anlägga en trafikförbindelse över Fyrisån (vid Ultuna). LST tar ställning vid en framtida ev. prövning av anläggningen och kan inte föregå utfallet men påtar sig att en sådan innebär att reservatets långsiktiga mål och syften avseende kulturmiljövärden inte uppnås i sin helhet. LST ifrågasätter undantaget för ersättande av Flottsundsbron eftersom den ligger utanför reservatsgräns.

GTN anser att reservatsbestämmelserna ska utformas så att de inte utgör hinder för en broförbindelse mellan Gottsunda och Bergsbrunna. GTN kommer under våren 2011 redovisa en utredning över olika alternativ. Bestämmelserna får inte heller förhindra ombyggnad eller nyanläggning av Flottsundsbron, även om den måste anläggas i ett nordligare läge än det

nuvarande. GTN utreder f n flera alternativ; reparation av befintlig bro, ny bro i befintligt läge eller ny bro i nytt läge, antingen något söder eller något norr om befintligt läge.

ADB anför att ev. bro (vid Ultuna) bör utformas enbart för GC-trafik.

AHU anför att trafikförbindelse i Ultunaalléns förlängning är ett allvarligt hot mot rekreatiönsändamål

CG Spangenberg – menar att undantaget för trafikförbindelse står i direkt strid med reservatets syften. Vidare påtalas att undantaget är för öppet formulerat utan krav på omfattning, lokalisering, hänsyn eller utformning.

S anser att en biltrafikled genom Åriket inte är någon bra idé. Föreskrifterna bör endast tillåta en framtida trafikförbindelse för gång-, cykel- och kollektivtrafik.

MP motsätter sig motortrafikled över Fyrisån då detta ger alltför stora ingrepp, undantaget borde enbart hålla öppet för bro för GC och spårbunden kollektivtrafik.

KD anför angående trafikförbindelse vid Ultuna att utformningen ska inte äventyra målen med reservatet och stor vikt bör läggas vid att minimera visuell och ljudmässig inverkan på reservatet.

V anser att inget undantag bör tillåtas för trafikförbindelser för biltrafik över Fyrisån utöver Kungsängsbron och Flottsundsbron. Detta skulle avsevärt förstöra kvalitén på reservatet, idén med en ostörd miljö förfuskas, okänsligt gentemot det Linnéanska arvet.

US föreslår att det i beslutet påpekas att den eventuella vägdragningen anpassas så mycket som möjligt till naturförhållandena, för minsta möjliga skada på växter och djur samt att friluftslivets intressen beaktas fullt ut.

DHF anser att en vägförbindelse bör så långt som möjligt undvikas. Behovet bör tills vidare åtgärdas genom förstärkning och upprätthållande av Flottsundsbron.

GSU vill inte ha ny bro för motortrafik över Fyrisån. Buller, föroreningar och ljusstörning skulle förstöra upplevelsevärdena.

LHL anser att en trafikled skulle innebära ett dråpslag mot Årikets prägel, karaktärslandskap och relativa frånvaro av buller som är central i världsarvets värdekärnor och som gör Årike Fyris till en friluftslunga av högsta klass

FFU anser att en vägförbindelse över dalgången skulle påverka naturvärdena och upplevelsevärden i stora delar av Åriket inklusive Sunnersta friluftsområde. En trafikförbindelse innebär buller, ljuskontaminering och fragmentering av det sammanhängande tätortsnära området samt störningar för fågel och friluftsliv, vilket inte är förenligt med reservatets syften.

LV framför att det är svårt att förstå sig att en framtida trafikförbindelse över Fyrisån inte kommer att inverka kraftigt negativt och snarast motverka samtliga syften med reservatet man ställt upp. Den hotar att bryta upplevelsen av ett sammanhängande kultur- och naturlandskap. Om den kommer till stånd är det av största vikt att den utformas så att natur- och kulturvärden inte påverkas.

STF anser att en eventuell trafikförbindelse bör absolut endast tillåta spårbunden trafik och cykel för att minimera den negativa påverkan på friluftslivet, men också för att inte uppmuntra till korta och onödiga bilresor till den planerade tågstationen i Bergsbrunna.

FVU anför att en bro med motortrafik förtar påtaligt intrycket av det homogena landskapet, såväl estetiskt som genom buller och föroreningar. En sådan bro måste i det längsta undvikas, öka hellre kapaciteten på Flottsundsbron. Alternativt bygg en bro för cykel och kollektivtrafik med skonsammast möjliga sträckning söder om Ultuna, förutsatt att den inte hindrar någon del av båttrafiken mellan Ekoln och Uppsala.

EFU anser att reservatet bör hållas intakt för att gynna landskapsbilden och inte skapa spridningshinder för svårspredda arter. Vägar eller andra korridorer måste undvikas.

Bergsbrunna vägförening anser att en motortrafikled genom Åriket skulle skära av grönstråk och viltleder mellan Gottsunda och Ultuna, ge bostadsområden och natur en hög och oacceptabel bullernivå samt drastiskt minska rekreativt värde. Spårledd kollektivtrafik skulle kan göras lätt och tyst, och kan skona natur och bostadsområden från trafikbuller.

UBF anför att vid ombyggnad av Flottsundsbron bör en reservbro anläggas i direkt anslutning till den befintliga med avsikt att inte inkräkta i det föreslagna reservatet eller Kungshamn-Morga reservatet.

USFS anser att alla ytterligare broar (som inte har fri segelhöjd) är till hinder för sjöfarten. Det bör övervägas om anläggande av en högbro vid Flottsund skulle vara en bättre lösning

Kommentar:

Att reservatet inte ska förhindra möjligheten att efter prövning anlägga en eventuell trafikförbindelse (för alla trafikslag) vid Ultuna, i enlighet med ÖP 2010, har varit en grundförutsättning vid framtagande av förslaget. En allsidig prövning ska naturligtvis föregå en sådan eventuell anläggning. Formuleringen av undantaget ses över så att detta förtydligas.

När det gäller ny Flottsundbro får avvaktas GTN's utredning. En bro norr om nuvarande bro läge riskerar att starkt påverka Årikets södra delar, men även beröra Kungshamn-Morga naturreservat och Knivsta kommun.

Åkermark

M. och L-G. Falk samt P. Falk motsätter sig alla inskränkningar som påverkar jordbrukets vidare skötsel/jordbruksdrift på sina fastigheter (intill Övre föret, söder om Sävjaån).

LV anmärker flertalet undantag för mark- och vattenanvändning och ordningsföreskrifter inom skötselområde Å ger långtgående möjligheter att påverka markanvändningen som kan inverka negativt på syftet med reservatet t.ex. igenplantering av öppen mark. Detta riskerar att förstöra det öppna landskapet och allvarligt försämra möjligheterna för hotade och missgynnade arter.

FFU anser att de generella riktlinjerna är bra men kan framförallt avseende jordbruksmarken uppfattas som luddiga. Uppmanar kommunen att omförhandla överenskommelsen med markägaren avseende striktare begränsningar för igenplantering av öppen mark.

MHN anser att undantaget från föreskrift A4 ang. förbud mot växtnäring och bekämpningsmedel i skötselområde Å bör tas bort för att gynna den biologiska mångfalden. *US* anser också att det är angeläget att användningen av bekämpningsmedel och handelsgödsel reduceras. *LST* anser att föreskrift A4 ang. undantag för förbud mot växtnäring och bekämpningsmedel i skötselområde Å kan försvåra måluppfyllelse i vattendirektivet. *Fyrisåns vattenförbund* yrkar på att områdesbestämmelserna utformas på ett sådant sätt att det inte försvårar möjligheten att uppnå god vattenstatus i enlighet med ramdirektivet för vatten (t. ex. genom att begränsa användningen av bekämpningsmedel och gödsel?).

LST anmärker att trots att skötselplanen säger att åkermark kan ställas om till bete är stängsling inte tillåten, utöver än för SLU's verksamhet.

Kommentar:

En utgångspunkt vid formulering av regelverket har varit att inte försvåra eller förhindra SLU's FoU-verksamhet eller rationellt åkerbruk på de marker som föreslås fortsatt få brukas som åker inom området.

När det gäller Falks synpunkter har kommunen för avsikt att förhandla om övertagande deras markinnehav. Kommunen behöver få rådighet över dessa strategiskt belägna åkermarker för att kunna restaurera våtmarker vid Övre Föret och skapa gångstråk över Sävjaån.

När det gäller stängsling för bete avsågs detta rymmas de generella undantagen från A-föreskrifterna ("vidta skötselåtgärder... i enlighet med fastställd skötselplan"). Föreskrifterna föreslås diskuteras med LST.

Skydd av "autentiska populationer"

LST påpekar att föreskrift A7 bör utöver inplantering omfatta även sådd samt gälla även på tomtmark. Undantaget "återintroducera tidigare förkommande arter" kan motverka effekten av A7 och påverka världsarvet. *LST* bifogar också en uppdaterad lista till bilaga 2C.

LV anmärker angående listan (bilaga 2C) att flertalet triviala arter kan spridas genom frön under skor etc. Bättre med generellt förbud mot inplantering av alla arter med möjlighet till undantag för återintroduktion i samråd med förvaltaren.

CBM förespråkar ett generellt totalt inplanteringsförbud istället för bilaga 2C, med undantag för återintroduktion.

Kommentar:

Synpunkterna bottenar förmodligen i missförstånd kring avsikten med föreskriften. Föreskrift A7 är specifikt avsedd att värna populationer av s.k. "linnéarter", dvs arter som Linné förtecknat från området och som ännu idag antas finnas kvar i autentiska populationer. Dess populationer utgör en central del av det vetenskapshistoria världsarv för vilket en nomineringprocess pågår. Avsikten är att skydda populationerna från genetisk förorening från icke-lokala populationer (definieras som från utanför Uppland – enligt nuvarande dialog med länsstyrelsen inom ramen för världsarvsprocessen). Ett generellt planteringsförbud skulle dessutom förhindra åkerbruket (inklusive SLU's forskning och utveckling-verksamhet).

Fyrisån samt sjöfarten

US efterlyser förtydligande avseende tillåtna och förbjudna åtgärder som berör de akvatiska värdena (t.ex. muddring, vegetationsröjning, avverkning av träd, bete osv.)

USFS anser att inga hinder ska läggas i vägen för möjligheterna att upprätthålla goda förutsättningar för sjöfart från Ekoln till Uppsalas centrala hamn. Bestämmelserna för reservatet bör vara utformade så att detta möjliggörs och får inte innehålla restriktioner som hindrar detta

Sjöfartsverket önskar ett undantag avseende utmärkning av farled (utöver befintlig skrivelse om muddring och siktröjning, i skötselplanen).

Sunnersta egnahemsförening påpekar erosionsproblemen till följd av båttrafiken (utöver i skötselplan) föreslagna åtgärder kan ytterligare reglering av densamma bli nödvändig.

UARS påtalar problem med båttrafikens höga hastigheter och bristande hänsyn.

Lugnets Brygg- och båtklubb anför att man har rätt till utveckling/utbyggnad av bryggor samt muddring, vilket skulle begränsas av föreskrifterna.

Kommentar:

Avsikten är att sjöfarten ska kunna ske utan hinder. Samtidigt måste de akvatiska värdena och andra naturvärden i strandzonen beaktas. Synpunkterna föranleder eventuellt smärre justeringar i skötselplanen. Båttrafiken föreslås vid behov regleras utanför ramen för reservatsföreskrifterna. Frågorna kring Lugnets brygg- och båtklubb utreds vidare. Utbyggnad av bryggor samt muddring kan redan idag ev. omfattas av krav på tillståndshantering.

Ledningar - anläggning och underhåll

VEAB anför att för kommande exploateringar på ömse sidor av ån krävs förstärkning och nyanläggning inom högspänningsnät och regionnät. För detta krävs följande ändringar/undantag i föreskrifterna:

- B. undantag förtydligas: även för servitutsrätt och nyttjanderätt samt nybyggnad, ombyggnad, tillbyggnad, samt rätt att ta väg över närliggande mark.
- C. ordningsföreskrifter: Förtydliga undantag för särskild rätt så att det tydligt framgår att: tillsyn, underhåll, reinvesteringar, reparationer av elanläggningar, nybyggnad, tillbyggnad, ombyggnad av elanläggningar samt rätt att ta väg över närliggande fastigheter för dessa åtgärder.

VVAB noterar att ledningunderhåll inte förhindras. Påpekar dock att för framtiden behöver det finnas möjlighet till förstärkning av fjärrvärmenät genom ny ledning mellan Sävjanätet och Sunnersta/Gottsundanätet.. Det innebär att en ny fjärrvärmeledning behöver dras genom det föreslagna naturreservatet.

Skanova anför att det ska framgå att de har rätt att underhålla av befintliga ledningar (transportnät, lokalnät samt luftledning).

Kommentar:

Ledningsunderhåll är tillåtet enligt befintligt förslag. Skrivningen är generell (vilket bedömts räcka för att utan hinder i reservatsföreskrifterna kunna genomföra de åtgärder VEAB föreslår). Föreskrifterna under B är avsedda att möjliggöra förvaltningen av naturreservatet, inte att säkerställa övriga verksamheter eller rättigheter gentemot markägare och andra sakägare. Nybyggnation av ledningar är tillståndspliktig i förslaget, vilket innebär att det kan tillåtas. Länsstyrelsen har å andra sidan framfört synpunkter på att regelverket kring grävningar (utöver underhåll?) bör skärpas från tillståndsplikt till förbud. Frågan kring föreskrifterna i detta avseende föreslås hanteras vidare framöver i dialoger med Länsstyrelsen respektive VEAB och VVAB.

Bebyggelse och övriga anläggningar

LST noterar att *SLU*'s rätt att bygga master utgör ett undantag i föreskrifterna. Idag krävs tillstånd enligt landskapskyddet. *LST* anför också att uppförande av ny byggnad bör vara förbjudet (och inte tillståndspliktigt) om syftet med reservatet ska kunna nås.

UARS påtalar behovet av ett klubbhus i närheten av sina båtar och bryggor.

Kommentar:

Angående LST's synpunkter, se ovan under rubriken "Föreskrifterna/allmänt". (Avstämning bör ske med länsstyrelsen kring föreskrifterna.) Frågan om klubbhus får diskuteras vidare med UARS.

Övriga befintliga verksamheter

IÖGT-NTO efterfrågar ett ytterligare ett undantag under "föreskrifterna utgör inte hinder för": "att inom område BY 1, Liljekonvaljeholmen, fortsätta bedriva normal folkparksverksamhet inom ramen för ägarens verksamhetsinriktning"

USF anmärker att skytteaktivitet får inte förekomma enligt föreskrifter. Då behöver kommunen anvisa alternativ plats för ny skjutbana samt stå för nyetablering.

Kommentar:

Skytteverksamheten bör avvecklas på sikt, inte minst av hänsyn till tillkommande bebyggelse inom Ultunaområdet. Vems ansvar det är att anvisa alternativ plats får diskuteras mellan kommunen och SLU. Tills skytteverksamheten har anvisats ny plats bör den tillåtas, förslagsvis genom någon tillfällig överenskommelse.

IÖGT-NTO's föreslagna undantag ska övervägas försåvitt det finns föreskrifter som utgör hinder för verksamheten.

Övrig text i beslutsdelen

LST: Det vore bra att under administrativa data ange areal produktiv skogsmark eftersom det är målvariabeln i delmålet "Levande skogar". Under förordnanden kan anges vad den planlagda marken vid Lugnet och Liljekonvaljeholmen är planlagd som.

KTN önskar mindre komplettering under "beskrivning av naturreservatet" i beslutsdelen avseende Linnéstigarna.

Kommentar:

Förbättrande kompletteringar inarbetas i handlingen.

Skötselplanen

Allmänt

LST och KTN anser att skötselplanen i stort är genomarbetad och att den integrerar kulturmiljön på ett bra sätt.

ADB efterlyser en prioriteringsordning och ifrågasätter att åtgärder görs "efter prioritering och resurser". Kostnadsuppskattning, tidplan för åtgärderna efterfrågas, samt att vägledande uttryck som "bör", "önskvärt" och "kan" ersätts av mer bindande skrivelser. Vidare efterlyses en högre ambitionsnivå vad gäller restaurering och nyskapande av värdefulla biotoper – med Örebro och Kristianstads våtmarksprojekt som förebild. Kartläggning av ev. Natura2000-naturtyper efterfrågas. *ADB* är villig att bistå med representanter till skötsel- och styrgrupp för Årike Fyris

UOF efterlyser en plan för vattenregleringen i reservatet.

S förutsätter att (reservatsföreskrifter och) skötselplan också ger möjlighet till de åtgärder och den skötsel som krävs för Uppsalabornas tillgänglighet och rekreationsmöjligheter.

EFU anser att vissa delområden har diffusa åtgärdsförslag och tidplaner, detta bör stramas upp och prioriteras. *EFU* ser också gärna att fler öppna och sandiga/grusiga områden skapas. Varför inte rentav försöka återskapa mer av det landskap som fanns här på 1700-talet.

UBF understryker betydelsen och behovet av ändamålsenlig skötsel av förekommande torrbackebiotoper inom flertalet fastigheter för att gynna förekommande skyddsvärda arter (2:11, 2:193, 2:223)

US redovisar ett antal detaljsynpunkter på texten i skötselplanen.

Kommentar:

Förutsatt att en förstärkt budget kan tillföras reservatsförvaltaren för att istandsätta och förvalta reservatet bör ambitionerna i skötselplanen förtydligas.

Beskrivningsdelen

FFU tycker att friluftsaspekterna kan utvecklas i beskrivningen av området och bland de prioriterade bevarandevärdena. Vattenmiljön som tillgång för paddling och rodd samt som stråk för transport genom åriket är knappast nämnt i avsnittet om friluftsliv och tillgänglighet. Barnverksamhet och aktivitetsmöjligheter i Sunnersta friluftsområde kan också beskrivas utförligare.

FVU och UBF efterlyser texttillägg angående flera havsstrandsrelikter mm. till skyddsvärda arter, samt adekvata skötselåtgärder. Även *US* har synpunkter på artlistan.

SGU vill gärna ha in viss beskrivande information i karta och text samt litteraturhänvisningar avseende geovetenskapliga aspekter och hänvisar till yttrande 2007 (bifogas deras yttrande).

LHL påtalar att beskrivning av området vid och väster om Ultuna källa har uppenbarligen fallit bort i skötselplanarbetet. Vi föreslår att beskrivning, mål, istandsättningsåtgärder och underhållsåtgärder hämtas ur *Årike Fyris Delplan 2: restaurering och skötsel av mark, 1995: Avseende skötselområde 12 Ultuna källa – Tyskbacken* i tillämpliga delar läggs in i remissens förslag till skötselplan. Goda idéer kan även hämtas ur ett examensarbete vid landskapsarkitektutbildningen vid SLU ~1995.

Kommentar:

Förbättrande kompletteringar inarbetas i handlingen.

Skötselområde BE (betes- och slåttermark)

MP anser att betestrycket måste öka - kommunen borde samverka med Upplandsstiftelsen för att på ett mer effektivt sätt hitta samarbetsformer med lantbrukare.

US anser att det är synnerligen angeläget att kommunen ser över möjligheten att utveckla arealen fuktängar och blöta slåttermarker, bl.a. genom översilning vid Övre föret. *US* anser också att bete intill vatten bör bestämmas med limnologisk expertis för att minimera närsaltläckage och optimera förutsättningar för fiskreproduktion.

ADB anser att arealen betesmark måste öka om skrivelser i skötselmålen om bl.a. häckande storspov ska kunna uppnås. Olämpligt att befintlig betesmark läggs om till åker. Området kring Övre föret föreslås göras fuktigare genom igensättande av diken, översilning eller dammar.

Inst. För ekologi anser att arealen gräsmark bör göras större och bifogar en idéskiss över nyskapande av våtmarker inom BE och Å som ett förslag till fördjupat samarbetsprojekt mellan SLU, kommunen, LST och US.

DHF anser att det är av stor vikt att nuvarande fördelning mellan betesmark/åker inte ändras till förmån för mera åker, för vistelsevärdet samt flora & fauna

UOF anför att återställande av gamla tiders vattenregim med översvämningsmarker borde vara ett av reservatets huvudmål m. skötsel och åtgärder, genom igenläggande av diken och fräsning av vass och jättegröe. Nya bättre miljöer för vadare bör tillskapas som kompensation om slamplattorna används till annat. *UOF* menar vidare att gränsdragningen mellan betesmark/åker tar inte i beaktande vad som är viktigt ur fågelsynpunkt eller naturliga linjer i landskapet och förutsättningar för översvämnningar. Förslaget innebär att de viktigaste områdena för bl.a. rastande dubbelbeckasin görs om till åker. Gränsdragningen bör istället mer likna den ursprungliga (skötselområdesgränsen mellan BE och Å 2007?)

GSU anser att man ska öka arealen betesmark på bekostnad av åkern för att gynna biologisk mångfald.

LHS anser att omställning av betesmark till åker medför en stor utarmning av de biologiska värdena och autenticiteten i det linneanska historiska landskapet, Danmarksvandringen berörs mycket påtagligt, starkt minskad artrikedom för flora och fauna och en betydande andel av Årikets historiska värde som slätter/betesmark minskar. *LHS* ger flera konkreta förslag till åtgärder, bland annat skapa översilning med dagvatten från Nantuna, fräsning i fuktsvackan på Kungsängen m.fl. åtgärder för att återskapa och efterlikna den mosaik av vattenspeglar, sanknader etc. som i beskrivits vid kungsängen av Linné och G. Kolthoff mfl. Även *SLS* vill understryka det värdefulla i att återställa ängsmarken söder om Kungsängen till översilningsmark som det var under Linnés tid till gagn för mångfalden av både växter och djur.

FFU anser att ambitionsnivån bör vara tydligare för föreslagna åtgärder i detta skötselområde eftersom det är centralt för fågellivet och därmed bör prioriteras.

EFU anför att stora delar av östra sidan präglas av bete och slätter och andelen åkermark bör minimeras eller upphöra. Ser positivt på att återställa historiskt fuktigare marker genom t.ex. igenläggning av diken och anläggande av permanenta vattenspeglar.

FVU anser att proportionerna mellan åker och betesmark bör inte förändras till förmån för åker. Betet har av ålder tradition inom området och som gestaltat dess nuvarande prägel, ger förutsättning för stor del av bevarandevärd flora & fauna som kännetecknar området. Förslagen om omställning till bete vid Nantuna och S om Sävjaån bör snarast förverkligas och om möjligt följas av fler. Önskvärt men kanske orealistiskt med mer slättermark. Strävan att öppna täckdiken uppmuntras.

UBF föreslår restaurering av fuktängarna kring Kungsängen samt intensivare hävd för att möjliggöra spridning och återetablering av tidigare förekommande havsstrandrelikter

Kommentar:

Alla som yttrat sig, bl.a forskare inom SLU och andra experter, liksom ideella föreningar, är oerhört samstämmiga i sina önskemål. Några större målkonflikter synes inte föreligga när det gäller hur området kring Övre föret bör skötas och utvecklas. Reservatet kan ge förutsättningarna för detta, under förutsättning att markfrågorna kan lösas, med SLU samt privat markägare. Föreslagets gräns mellan åker och betes/slättermark är en kompromiss i förhållande till SLU's behov att bruka de nuvarande ängsmarkerna som åker

Samarbetsprojekt är en bra idé och det finns goda möjligheter att samfinansiera åtgärder mellan kommunen (istandsättning och förvaltning), SLU (FoU-medel) och LONA (lokala naturvårdsmedel, kan sökas från LST för naturvårdsprojekt).

Kommunen bör snarast förhandla om den privata marken samt söka en ny dialog med SLU angående gränsen mellan åker och betesmark kring Övre föret.

Förutsatt att en förstärkt budget kan tillföras reservatsförvaltaren för att iståndsätta och förvalta reservatet bör ambitionerna i skötselplanen avseende våtmarker förtydligas.

Skötselområde S (skog)

LST anmärker att i avsnittet om Fri utveckling finns åtgärder som gör att valet av rubrik kan vara missvisande.

CBM föreslår tillägg i skötselområde efter "...sandtag och slitageytor bibehålls" och utökas samt anmärker att skrivelsen "...ambitionsnivån får bedömas utifrån tillgängliga medel." är för defensiv.

Kommentar:

Förbättrande kompletteringar/justeringar inarbetas i handlingen.

Skötselområde Å (åker)

P Falk vill inte ha några skötselanspråk på åkermark som medför kostnad för brukare.

CBM föreslår att en remsa av åkermarken längs ån avsätts för bete för att sammanbinda betesmarkerna N och S om åkermarken. *EKO* föreslår att allt inom Å på SLUs mark bör permanentas som gräsmark respektive våtmark

UOF anser att skötselplanerna för Å är för vaga. Användningen av åkermarken bör i samråd m SLU optimeras för att gynna reservatets naturvärden, alt. bör kommunen skifta mark m. SLU.

ADB föreslår en skyddszon på åkermark kring vatten föreslås för att begränsa spridning av kemikalier, näring samt gynna BM och friluftsliv. Även *US* och *MHN* anser att åkern ska brukas så att närsalttillförsel minimeras och biologisk mångfald optimeras.

FFU föreslår att gångstråk i form av sk. beträddor skulle göra området mer lätt att passera samt kunna utgöra spridningskorridorer.

LHL anför att dagvattenledning från Nantuna bör tas upp i åkermarken för att skapa översilningsäng, i enlighet med förslag i ursprunglig årikesplan (delplan 2).

Kommentar:

Skötselplanerna för Å är formulerade för att möjliggöra normalt åkerbruk samt SLU's verksamhet. Sammanhängande bete längs åns östra sida är svårt att kombinera med naturstig

och bryggor. Allmänt gällande regler samt bidragsmöjligheter finns för skyddszoner. Frågan om upptagning av dagvatten och översilning kan tas upp i dialog med SLU.

Skötselområde FY (Fyrisån med angränsande mader)

US planen bör kompletteras avseende skötselmål för de akvatiska värdena. Angående bete kontra limnologiska värden se synpunkter under skötselområde BE.

KD anför att vad för slags underhåll av åns botten och kanter som föredras för att uppnå målen med naturreservatet är något oklart och efterlyser inventeringar.

FVU anser att området V och NV om Ultuna källa är nu fyllt av jordhögar och fyllnadsmassor och bör knappast ingå i NR med mindre än att det återställs. FVU anser vidare att jättegröe bör avlägsnas från några platser i hopp om att tidigare mångskiftande våtmarksvegetation ska återvända.

ADB hänvisar till framtaget sköselförslag för fuktängsområdet, bl.a. innefattande anläggande av ett viltvatten (*står med som möjlighet i skötselplan*) Stora områden med jättegröe kan omvandlas till betydelsefulla rast- och häckningsbiotoper. Även GSU anser att åtgärder bör sättas in mot jättegröen som nu dominerar fuktängarna.

EFU påtalar att (*området kring?*) Ultuna källa saknar sköselförslag i remissen. Stor potential finns att skapa mycket rik och värdefull natur med noggrann planering och mångsidig expertis. Delar av området svårt misshandlat av tippmassor men rester av ängsmark, fuktstråk etc. måste bevaras som funktionella spridningskällor vid en restaurering.

CBM och UBF föreslår hävd av torrbackarna S om Ultuna inom fuktängsområdet.

AHU förutsätter att åtgärder inom framtagen skötselplan (Årummet Ultuna 2005) medges.

UFDK tar upp skötselåtgärder som behöver kunna göras, bland annat gräsklippning och placering av markstenar/utslagsplatser (*Lägg till skrivelse i skötselplan? Ser iofs inget hinder för detta i föreskrifterna*)

FFU föreslår att fuktängsområdet mellan Sunnerstaviken och Ultuna (Sunnerstaviken) skulle kunna utvecklas med avseende på vattenmiljön. Våtmarker där delar av huvudfårans vatten leds in kan bli effektiva närsaltfällor (gynnar på Fyrisån och Ekoln) och fina fågellokalerna. Med närheten till Ultuna kan det också utnyttjas för miljöforskning och naturstudier. I denna del kan skötselplanen utvecklas väsentligt.

Sunnersta egna hemsförening påpekar erosionsproblemen till följd av båttrafiken, utöver föreslagna åtgärder kan ytterligare reglering av densamma bli nödvändig.

UARS föreslår ändra målformuleringen från "än nyttjas för det rörliga friluftslivet för såväl skridskoåkning som för kanot och fiske." till "...för paddling, rodd och fiske." Problem med båttrafikens höga hastigheter och bristande hänsyn påpekas. Informationsatsning efterlyses.

USFS anser att skötselmålet "än nyttjas för det rörliga friluftslivet för såväl skridskoåkning som för kanot och fiske" bör ändras till "än nyttjas för sjöfart – men även fiske, kanot och skridskoåkning förekommer". Vidare bör möjligheter för muddring, rensning av träd och vegetation samt åtgärder mot eroderande slänter tydliggöras.

Kommentar:

Förbättrande kompletteringar/justeringar inarbetas i handlingen. Samarbete kring återställning av fuktängs/torrbacks-området söder om Ultuna och utveckling av dess värden, såväl våtmarker som torrbackar, bör initieras med SLU och deras forskare. Skötselplanen bör kompletteras med kunskap om de akvatiska/limnologiska värdena. Skötselplanens text föreslås kompletteras så att behövlig skötsel av bollplan och gräsmattor vid Ultuna, liksom AHU's åtgärdsplan, möjliggörs.

Skötselområde FRI (Sunnerstastugan, gropen och alpinanläggningen)

ADB föreslår att den sydvända sluttningen vid sunnerstagropen bör rensas från unga tallar och sandblottor skapas samt att fyllnadsmassor bör avlägsnas (*enligt skötselplan*)

Uppsala Slalomklubb ger exempel på en rad utvecklingsfrågor som de hoppas ryms inom reservatsföreskrifter. (*inom FRI uttrycks utveckling av rekreativa värden som en del av målet i samspel m. förekommande naturvärden*)

EMU framhåller att ur insektssynpunkt är detta ett av de viktigast delområdena. Påpekar vikten av att föreslagna mål och åtgärder följs vid arbeten och aktiviteter. Ingen konflikt mot friluftsvärdena – tvärtom. Ingen gödning av marken får ske, använd bara åsmaterial vid markarbeten, avlägsna helst gödslande fyllnadsmassor från gropen.

Kommentar:

Skötselplanen ger vissa möjligheter att utveckla området, såväl rekreativt (inklusive för alpinanläggningen) som för värdefull insektsfauna. Det finns dock tekniska och miljömässiga svårigheter med att avlägsna fyllnadsmassorna, av hänsyn till vattenförsörjningen. Tillkommande friluftsanläggningar måste också avvägas/anpassas mot övriga värden inom området.

Skötselområde BY (bostadstomter och annan bebyggd mark)

KTN efterlyser en särskild informationsplan inför en ev. världsarvsnominering. KTN önskar också en utredning kring förekomst av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse som kan ligga till grund för skötsel- och bevarandemål för utpekad bebyggelse under "skötselområde BY".

UARS påpekar att nytt båthus är uppfört men har mål på sikt att även uppföra ett klubbhus och vill att detta skrivs in i texten.

IOGT-NTO förutsätter att föreslagna åtgärder vid Liljekonvaljeholmen (trädvårdsplan och bedömning av arborist) bekostas av kommunen.

EFU framför att det av största vikt att behålla de stora ekarna vid Liljekonvaljeholmen fria från konkurrerande träd. Vissa igenväxande delar bör öppnas för att gynna ängsfloran. Även döda träd hyser mycket värdefull flora och fauna och ska därför bevaras. Efterträdare måste planeras och sparas. Entomologisk inventering pågår.

Kommentar:

Justering i texten föreslås avseende UARS mivande och planerade byggnader. Byggnader ska dock tillståndsprövas i föreliggande reservatsförslag. Komplettering i handlingen avseende kulturhistorisk bebyggelse föreslås göras i samråd med kulturkontoret och stadsbyggnadskontoret. Kommunen får ta ansvar för sådan förvaltning i reservatet som inte sker inom ramen för markägares och brukares normala verksamhet, t ex trädvård med syfte att bibehålla insektsvärden vid Liljekonvaljeholmen.

Friluftsanläggningar och information

M. och L-G. Falk samt P. Falk motsätter att gångstråk eller leder dras över marken. (berör föreslagent gångstråk över Sävjaån och vidare upp mot Nántuna)

VEAB anför att föreslagna naturstigar, bryggor och rastplatser kan komma att påverka kablar. Förändrad markanvändning får inte ske vid ledningar, dessa måste upprätthålla elsäkerhetsverkets starkströmsföreskrifter.

ÄLN ser positivt på ambitionerna när det gäller tillgänglighet till spår och leder för personer med funktionsnedsättning. VFN vill särskilt understryka vikten av att området kring ängsladan (vid Kungsängen) görs tillgängligt.

UARS anför att broar som uppförs eller restaureras bör hålla en bredd för passage om minst 10 meter. En roddbåt med åror är 7 meter bred och i dagsläget kan de t.ex. inte passera vindbron utan att dra in årorna (vilket äventyrar balansen).

EFU anser att vägar eller andra korridorer måste undvikas, endast mindre stigar och spänger som helst planeras i samråd m. expertis.

Pustnäs intresseförening vill belysa vikten av att föreslagna parkeringsplatser längs Hemslöjdsvägen får trafiksäkra uppfarter (smal och redan hårt trafikerad väg)

Sunnersta egnahemsförening vill försäkra sig om att en restaurering/ersättande av vindbron inte innebär biltrafik på denna. Oroas även av trafiksäkerheten kring Sunnersta friluftsentra, föreslår bättre skyltning samt sänkta hastigheter kring korsningen Dag H/Granebergsvägen.

M. och P. Forsberg föreslår annan placering av entrésymbol vid N Lilla Djurgårdsskogen.

KD anser att föreskrifter för besökare bör synliggöras på föreslagna informationstavlor. Samt att fler områden bör kunna göras tillgängliga för gäster med funktionshinder. Utflyktsmål, träffpunkter och leder bör tillskapas/anläggas, namnges/uppmärksammas t.ex. naturlig lekmiljö, anläggning som gör det möjligt att komma ut på vattnet eller en samling vindskydd på ultunaåsen.

US påtalar att parkeringsmöjligheterna vid Lilla Djurgårdsskogen är begränsade, större P-yta önskvärt. Parkeringsplatsen vid Liljekonvaljeholmen är en bra plats för information och entrésymbol. Vid fågeltornet (övre föret) bör parkering för allmänheten anordnas. Det är viktigt att "pedagogiska insatser" är vägvisande för att locka nya besökare. *US* befarar också att föreslagen naturstig O-SO om Övre föret kan orsaka störning på fågellivet.

DHF framhåller att tillgängligheten till reservatet och västra delen av staden är viktig att värna. Därför bör en GC-väg anläggas öster om Fyrisån, väl avvägd mot kända natur- och kulturmiljövärden. Förslagsvis grusad och med spång över Sävjaån. GC-vägarna både Ö och V om kungsängsbron bör säkerställas för framtiden.

USFS anför att för båtsporten/sjöfarten bör så få hindrande broar som möjligt finnas över ån. Om någon bro oundgängligen måste anläggas bör fri höjd och bredd hållas enligt nuvarande framkomlighet i farleden, om segelfri höjd inte kan hållas måste bron vara öppningsbar på enkelt sätt.

FFU saknar en tydlig prioritering och tidplan för de föreslagna friluftslivsåtgärderna. Av erfarenhet vet vi att åtgärder som inte är kostnadsberäknade, prioriterade och tidsatta sällan blir genomförda. *FF* anser att naturstigar och stättor på västra (östra?) sidan, plattformar och spänger för att nå vattnet samt bro över Sävjaån och Vindbron är de mest prioriterade åtgärderna.

LV anser att det är sannolikt av vital betydelse att skyndsamt satsa på anläggning av stigar och information för att skapa förståelse för bevarandeåtgärder samt undvika onödigt slitage och ev. störning av känsliga arter/naturtyper.

UBF anser att för att inte kraftigt försämra området karaktär bör det inte tillkomma några broar utöver de befintliga.

H. Berglund påtalar att gamla landsvägen mellan Pustnäs och Flottsund saknar gång- och cykelmöjligheter, den är smal och krokig. Anser även att betesmarkerna öster om Fyrisån saknar rekreativsmöjligheter sommartid då det är elstängsel och det går stutar där.

A-L Andersson önskar upplust cykelväg mellan Nântuna och Flottsundsbron

B. Thyselius – efterfrågar en bro över Sävjaån och en stig till Nântuna hage och vidare anslutning till föreslagen bro vid Ultuna.

I-B Göthberg föreslår en linfärja för GC-trafik mellan Ultuna och Nântuna (tipsar om exempel i Strömstad).

M. Sjölund föreslår att man prioriterar bron vid Ultuna-Sävja som minst bör ha belyst cykelväg hela vägen. Ytterligare en enklare bro mellan Lugnet och Sunnerstabacken efterfrågas och Fyrisåns gångstigar bör belysas.

Markus Tapper anser att förslaget om bryggor är särskilt bra, under förutsättning att det kommer att möjliggöra båtplats för fastighetsägare i området. SOL ser en stor potential i att kunna använda området som "landskapslaboratorium" för bl.a. landskapsestetik, fältundervisning, naturvägledning, miljökommunikation m.m.

KTN lyfter fram nödvändigheten av en särskild informationsplan inför en nominering av Årike Fyris till UNESCO's världsarvslista.

Kommentar:

Merparten av förslagen angående friluftsanläggningar är tillgodosedda eller möjliga i förslaget. Andra synpunkter utgör information och kan ligga till grund för fortsatt arbete. Då anläggningar uppförs måste naturligtvis hänsyn tas till ledningar. Mellan tillgänglighet över ån och framkomlighet för sjöfarten finns en målkonflikt att hantera och broar måste vara öppningsbara. I första hand bör passage över Sävjaån och vid Vindbron prioriteras, oavsett om eller när reservatet beslutas.

En gång- och cykelväg mellan Nântuna och Flottsund bör helst anläggas utanför ovanför den terrängföljande landsvägen, (d.v.s. utanför reservatet). Angående belysning i Åriket se ovan under rubriken "Föreskrifter/Gång- och cykelstråk".

I områden som betas som också är attraktiva för människor att röra sig i att röra sig i (t.ex. betesmarkerna öster om ån söder om Pustnäs) bör eftersträvas användning av sådana djur som inte avhåller människor från att beträda hagarna.

Den privata marken söder om Sävjaån måste förvärvas av kommunen för att gångstråk ska kunna säkras över Sävjaån.

Båtplatser för enskilda är inte planerade att anläggas inom området. De bryggor som planeras är för att ge allmänheten tillgänglighet till vattnet.

Information inom ramen för världsarvsnomineringen avses utvecklas i en för ändamålet särskilt utsedd grupp. Övrig vägvisning och information avses utvecklas inom ramen för istandsättningen av reservatet.

Tabell över instanser och yttranden

Remissinstanser	Inget yttrande	Ingen erinran	Synpunkter/krav	Avstyrkan
Sakägare:				
Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU)			X	
Statens Fastighetsverk		X		
Gustavianska stiftelsen vid Uppsala Akademi	X			
Akademiska hus i Uppsala AB (AHU)			X	
Uppsala Läns Landsting (ULL)			X	
Lokalföreningen 31 Drabanten av logt-Nto			X	
Lars Gunnar och Iréne Margareta Falk			X	X
Per Falk (arrendator till ovanstående)			X	X
Lars Folke Ekfeldt	X			
Malin Charlotta Margareta Dahlberg	X			
Lars och Eva Fors	X			
Vattenfall Eldistribution AB (VEAB)			X	(X)
Fyrisåns vattenförbund			X	
Kenneth Larsson	X			
Eva Charlotta Wenchert,	X			
Holger och Helen Kirchmann	X			
Sören Tore Forslund	X			
Leif Eskil Eriksson	X			
Uppsala brukshundklubb	X			
Lantmännen SW Seed AB	X			
Markus Tapper			X	
Stiftelsen Ultuna Studentbostäder	X			
Uppsala Vatten och avfall AB (UVA)			X	
Skanova			X	
	X			
Michael Bergman, Per Hemlin	X			
Ami Schöning-Nicols	X			
Birgitta Sivertsdotter-Ahlstedt	X			
Marianne Palmgren	X			
Carl Gustaf Spangenberg			X	
Margareta Carlsson	X			
Jesper Larsson och Anna Rosling			X	X
Rekans Bilvård, Hans-Erik Söder	X			

Johan Lagher	X			
Kurt Arkestål	X			
Uppsaladistriktet av sportfiskarna	X			
Lisa Andersson, (arkiverat)	X			
Annika Bergenstråhle	X			
Helena Beatty	X			
Åsa Dahlberg	X			
Linn Edling	X			
Anna-Karin Florman	X			
Linnea Hjortbrandt	X			
Lars Holmén	X			
Roland Liljegren	X			
Kjell Lönberg	X			
Rebecca Nilsson,	X			
Susanne Tekidou	X			
Susanne Vibäck	X			
Uppsala akademiska roddarsällskap (UARS)			X	
NCC Construction Sverige AB	X			
Ultuna studentkår	X			
Uppsala FDK frisbee (UFDK)			X	
Lugnets Brygg- och Båtklubb			X	
Friluftsrämjandet Uppsala (FFU)			X	
Uppsala slalomklubb			X	
Borderligh,	X			
Uppsala stadsnät	X			
Telenor Sverige AB		X		
Vattenfall Värme AB Uppsala (VVAB)			X	
Stokab	X			
TeliaSonera	X			
Ultuna skytteförening (USF)			X	
Myndigheter:				
Länsstyrelsen i Uppsala län (LST)			X	
Naturvårdsverket			X	
Riksantikvarieämbetet, Samhällsavdelningen	X			
Trafikverket		X		
Skogsstyrelsen		X		
Sveriges Geologiska Undersökning (SGU)			X	
Lantmäterimyndigheten, Sbk Uppsala kn		X		

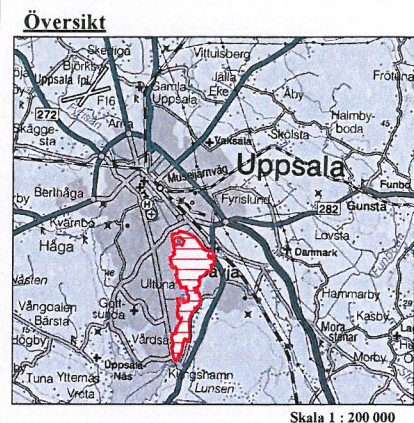
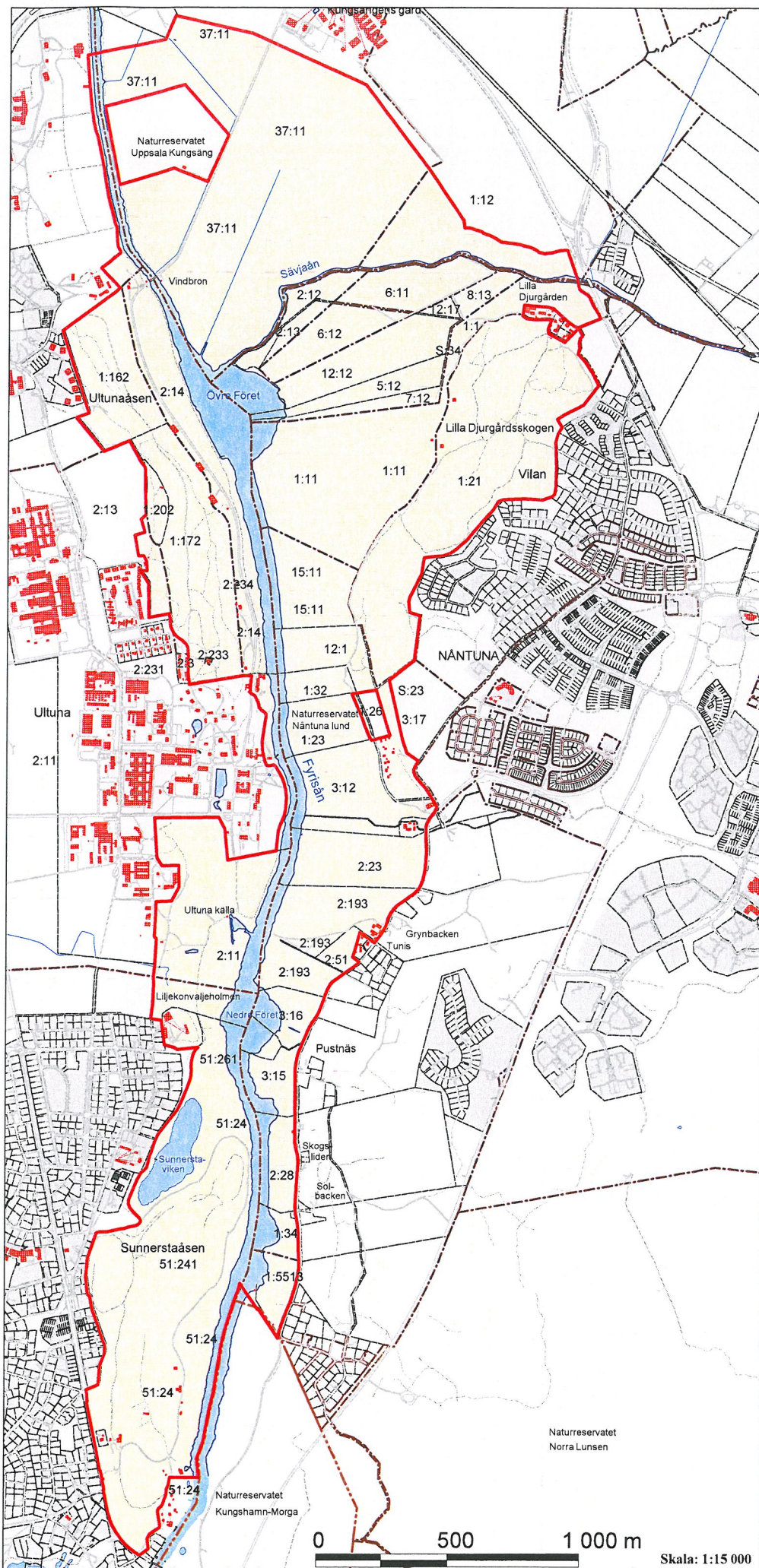
Fiskeriverket			X	
Sjöfartsverket			X	
Försvarsmakten,		X		
Bergsstaten	X			
Banverket Stockholm	X			
Polismyndigheten i Uppsala län	X			
Uppsala kommun internt:				
Barn- och ungdomsnämnden	X			
Byggnadsnämnden (BNN)			X	X
Fastighetsnämnden (FSN)			X	X
Gatu- och trafiknämnden (GTN)			X	
Kulturnämnden (KTN)			X	
Miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN)			X	
Räddnings- och beredskapsnämnden (RBN)			X	
Nämnden för vuxna med funktionshinder (VFN)			X	
Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden (UAN)			X	
Äldrenämnden (ÄLN)			X	
Socialnämnden för barn och unga	X			
Styrelsen för teknik och service (STS)			X	
Kommunledningskontoret	X			
Miljövårdsrådet	X			
Kommunala Pensionärs Rådet Uppsala	X			
Folkhälsorådet	X			
Kommunalråd (för kännedom)				
Cecilia Forss	X			
Cecilia Hamenius	X			
Erik Pelling	X			
Gunnar Hedberg	X			
Ilona Szatmari Waldau	X			
Maria Gardfjell	X			
Marlene Barwick	X			
Stefan Hanna	X			
Ebba Busch	X			
Mohamad Hassan	X			
Övriga:				
Upplandsstiftelsen (US)			X	

Upplandsmuséet,	X			
ArtDatabanken, SLU (ADB)			X*	
Centrum för biologisk mångfald, SLU (CBM)			X*	
Institutionen för Ekologi, SLU (EKO)			X*	
Institutionen för stad och land, SLU (SOL)			X*	
Evolutionsbiologiskt centrum, Uppsala Universitet	X			
Sunnersta Egnahemsförening			X	
Danmarks hembygdsförening (DHF)			X	
Naturskyddsföreningen i Uppsala län (NFU)			X	
Uppsala Naturskyddsförening	X			
Upplands ornitologiska förening (UOF)			X	
Entomologiska föreningen i Uppland (EFU)			X	
Uppsala Svampklubb	X			
Uppsala herpetologiska förening	X			
Svenska Linnésällskapet (SLS)			X	
Upplands Botaniska förening (UBF)			X	
Svenska Turistföreningen, Uppsalakretsen (STFU)			X	
Orienteringsalliansen	X			
Nåntuna ridklubb	X			
Stall Linné	X			
Linnés Historiska Landskap (LHL)			X	
Föreningen Vårda Uppsala (FVU)			X	
Gröna Sköna Uppsala (GSU)			X	
Linnés Vänner (LV)			X	
Handikappföreningarnas samarbetsorgan i Uppsala kommun	X			
Uppsala pensionärsföreningars samarbetsråd	X			
Centerpartiet i Uppsala	X			
Folkpartiet Liberalerna	X			
Kristdemokraterna (KD)			X	
Miljöpartiet det gröna i Uppsala län (MP)			X	
Moderata samlingspartiet	X			
Socialdemokraterna (S)			X	
Sverigedemokraterna	X			
Vänsterpartiet (V)			X	
Märtha och Per Forsberg			X	
Marie och Urban Gavelin	X			
Marianne och Nils Lidskog	X			

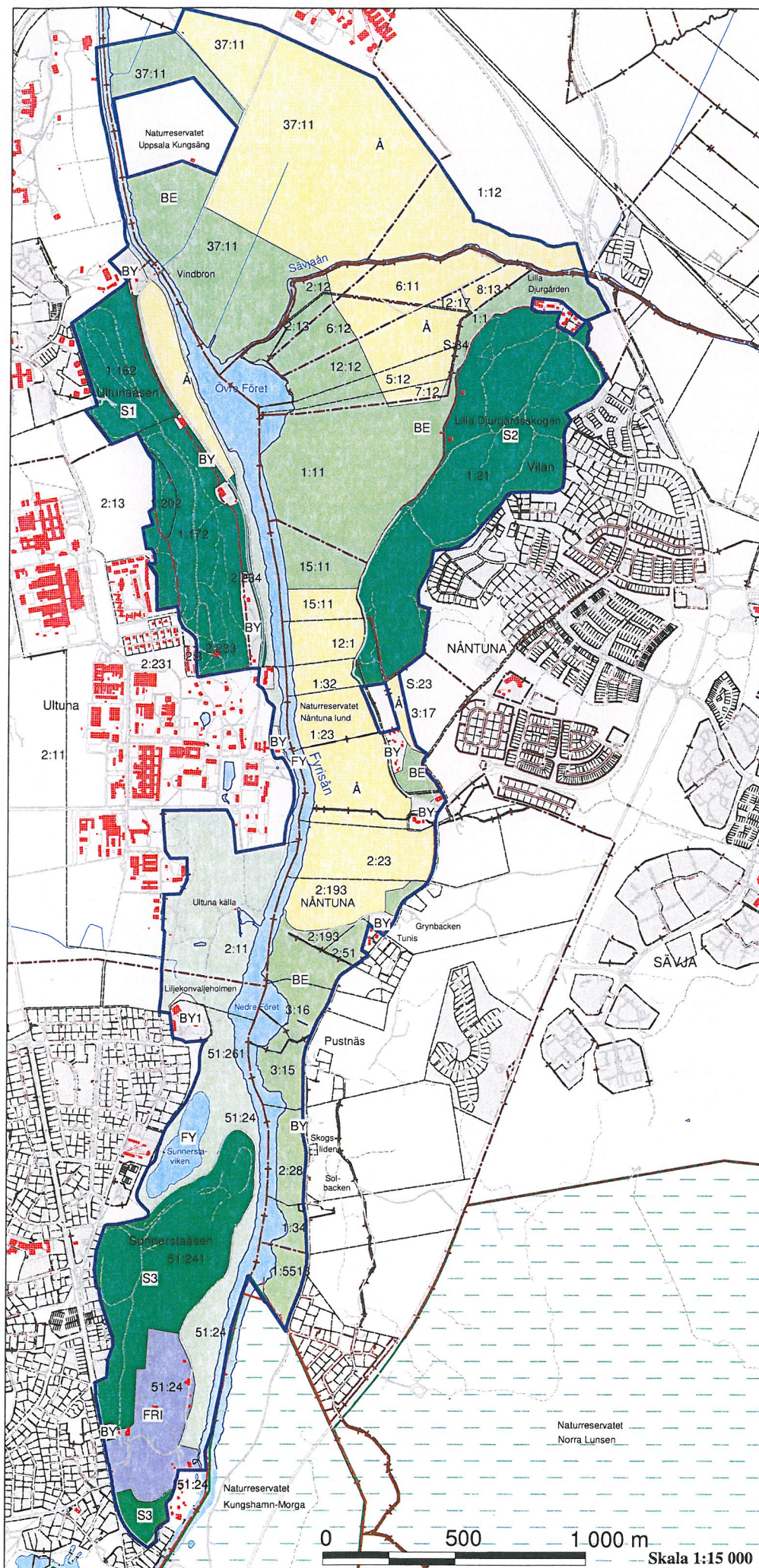


Övriga - ej på sändlistan:				
Pustnäs intresseförening			X	
Uppsala sjösportföreningars samarbetskommitté (USFS)			X	
Uppsala akademiska roddarsällskap (UARS)			X	
Bergsbrunna vägförening			X	
Lennart Hulth			X	
Ann Bylund			X	
Mattias Bylund			X	
Helene Berglund			X	
Lena Palm			X	
Anne-Li Andersson			X	
Yvonne Perlevall			X	
Bo Thyselius			X	
Elin Sandow & Jessica Tanndal			X	
Tina Maria Fogelqvist			X	
Ing-britt Göthberg			X	
Magnus Sjölund			X	

* yttrandena från ArtDatabanken (ADB), Centrum för biologisk mångfald (CBM), Institutionen för ekologi (EKO) och Institutionen för stad och land (SOL) utgör bilagor till yttrandet från Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU).



Uppsala kommun
Fritids- och naturkontoret
Kungsposten
753 75 Uppsala
tel: 018-7274000 (vxl)



TECKENFÖRKLARING

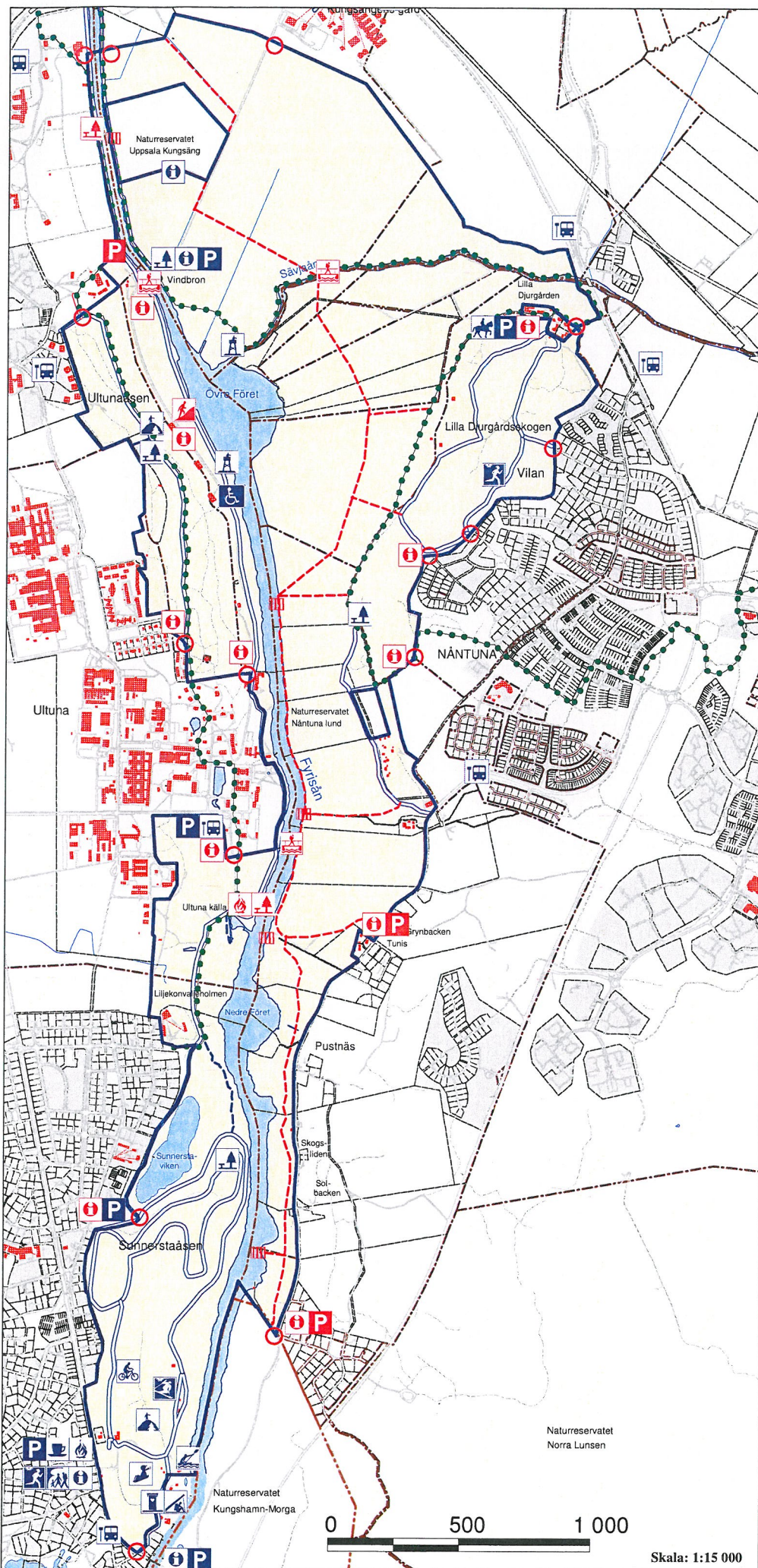
- Gräns för reservatet
- BE - Betes- & slättermark
- FY - Vatten
- FY - Fuktlång
- BY - Tom/ annan ianspråktagen mark
- S - Skog
- Å - Åker
- FRI - Friluftscentrum

Förslag 2010-12-14 Naturreservatet Årike Fyris

Skötselkarta
Bilaga 2A till kommunfullmäktiges
beslut 2011-xx-xx, §xxx

Underlagskarta

Ur GSD - Ekonomiska kartan Dnr 507-98-2328
© Uppsala kommun



TECKENFÖRKLARING

- Reservatsgräns
- Naturstig / spång
- Anlagd stig / väg
- Föreslagen anlagd stig
- Föreslagen naturstig
- Linnéstig
- III Föreslagen brygga &/ rastplats
- Föreslagen entrésymbol

- i Informationstavla
- P Parkeringsplats
- ♿ Handikapparkering
- R Rastplats
- B Bro
- U Utsiktsplats
- F Fågeltorn
- E Elljusspår
- L Linäntring
- R Ridstig
- G Grillplats
- M MTB-stig
- U Utförsäkning, belyst
- K Kanot
- V Vandringsled
- T Toalett
- C Café
- P Pulkabacke
- V Vindskydd
- B Busshållsplat

Röda symboler = Föreslagna
Blå symboler = Befintliga

Förslag 2010-12-14

Naturreseptat Årike Fyrir

Friluftskarta

**Bilaga 2B till kommunfullmäktiges
beslut 2011-xx-xx, §xxx**

Underlagskarta

Ur GSD - Ekonomiska kartan Dnr 507-98-2328
© Uppsala kommun



Uppsala kommun
Fritids- och naturkontoret
Kungsporten
753 75 Uppsala
tel: 018-7274000 (vxl)

Skala: 1:15 000

Överenskommelse mellan Uppsala kommun och Sveriges Lantbruksuniversitet

I överenskommelsen nedan kallas Uppsala kommun *kommunen* och Sveriges Lantbruksuniversitet *SLU*.

Under förutsättning att forskning jämföras med övriga syften vid reservatsbildning är parterna överens om att naturreservatsbildningen av Årike Fyris ska fullföljas enligt nedanstående avtalpunkter.

§ 1

SLU's rätt att framgent bedriva forskning inom reservatet ska skrivas in i reservatets syftesparagraf. Forskningen jämföras sålunda med övriga syften med reservatsbildningen.

§ 2

Reservatets gränser redovisas på karta i *bilaga 1*

§ 3

Det befintliga reservatet vid Kungsängsililjorna ingår i det nybildade reservatet och skyddas framgent i enlighet med nuvarande regler.

§ 4

Vindbron överläts av SLU kostnadsfritt till kommunen. Långsiktigt utvecklas två gång- och cykelvägsförbindelser genom reservatet och över ån enligt översiktsplanen. Den första anläggs över ån vid nuvarande Vindbrons fästen och den andra i höjd med Ultuna Campus. För skötseln svarar kommunen. SLU ansvarar dock för bilvägen till Vindbron efter parkering avsedd för fågeltornets besökare.

§ 5

Parterna är överens om att markanvändningen inom Kungsängens Gård i reservatet ska utvecklas i enlighet med översiktsplanen, vilket inkluderar befintliga verksamheter vid Kungsängen idag. Båda parter utvecklar verksamhet med respekt för den andra partens verksamhet och utvecklingen regleras i kommande detaljplaner. För Kungsängens Gårds utveckling ska en ny tillfartsväg tillkomma. Den nya förbindelsen bör om möjligt anläggas söder om befintlig infartsväg.

§ 6

Om SLU upphör med nuvarande betesdrift inom reservatet är det en kommunal angelägenhet att hävda marken genom betesdrift. SLU är i så fall beredd att mot hyresersättning upplåta delar av Kungsängens gård som stallar.

§ 7

Parterna tillsätter en gemensam skötselgrupp. Gruppens uppgift är att handha löpande skötselfrågor i reservatet som berör båda parter. Gruppen består av två representanter från vardera parten. Varje part kan för specifika frågor adjungera personer till gruppen.

§ 8

En styrgrupp tillsätts med två personer från respektive part. Styrgruppen att besluta om strategiska frågor som rör reservatets utveckling samt lösa frågor där skötselgruppen inte är ense.

§ 9

Vid oenighet som rör tolkning av reservatsbestämmelserna avgörs frågan av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndighetens beslut kan överklagas.

Parterna är därutöver överens om:

§ 10

Bebyggelse vid Nántuna backe ska bli föremål för detaljplaneläggning. SLU har som markägare full insyn i planprocessens alla skeden.

§ 11

Planprogrammet för Ultuna och närliggande områden som SLU förvaltar ses över, varvid särskilt beaktas behovet att snarast klara ut SLU:s strävan att expandera Ultuna Campus mellan nuvarande campus och Dag Hammarskölds väg och att anlägga en GC-förbindelse mellan Genetikcentrum och Ultuna Campus.

§ 12

Kommunen ser över bestämmelserna för bebyggelsen utmed Fyrisån mellan Flottsundsbron och Nántuna.

§ 13

För skötsel och underhåll av bussvägen mellan Ultuna och Ulleråker svarar kommunen.

§ 14

Kommunen är beredd att verka för bussförbindelse till Lövsta samt medverka till en skyndsam hantering av miljöprövning av nya stallar i Lövsta.

§ 16

Kommunen ersätter SLU med 200 000 kr utöver tidigare ersättning för rötrestlager, som överlåtits till kommunen inom Kungsängens Gård enligt avtal 1997-04-15.

§ 17

Om kommunen anlägger nya utjämningsmagasin för dagvatten söder om Kungsängsleden ska möjligheten att ansluta dagvattensystemen inom Kungsängens Gård utredas. Förutsättningen är att dagvattnet ej är belastat med näringsämnen från djurhållning. Anslutning ska ske utan att anslutningsavgift erläggs. Ev. ledningsarbeten till anslutningspunkt bekostas av SLU. Kommunen ersätter SLU för erforderlig mark.

§ 18

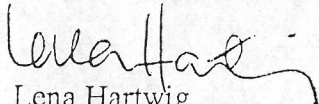
Kommunen skall erbjuda innehavare av kolonilott vid Gälbo/Ultuna ersättningslott i de fall mark vid Gälbo tas i anspråk för bebyggelse.

§19

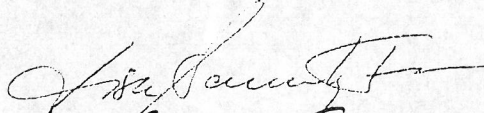
Kommunen åtar sig att medverka till att deponera och slutförvara lågradioaktiva jordmassor åt SLU under förutsättning att dessa ligger inom tillåtet gränsvärde för planlagring av radioaktivt material. SLU bekostar transporten av jordmassorna till deponiområdet.

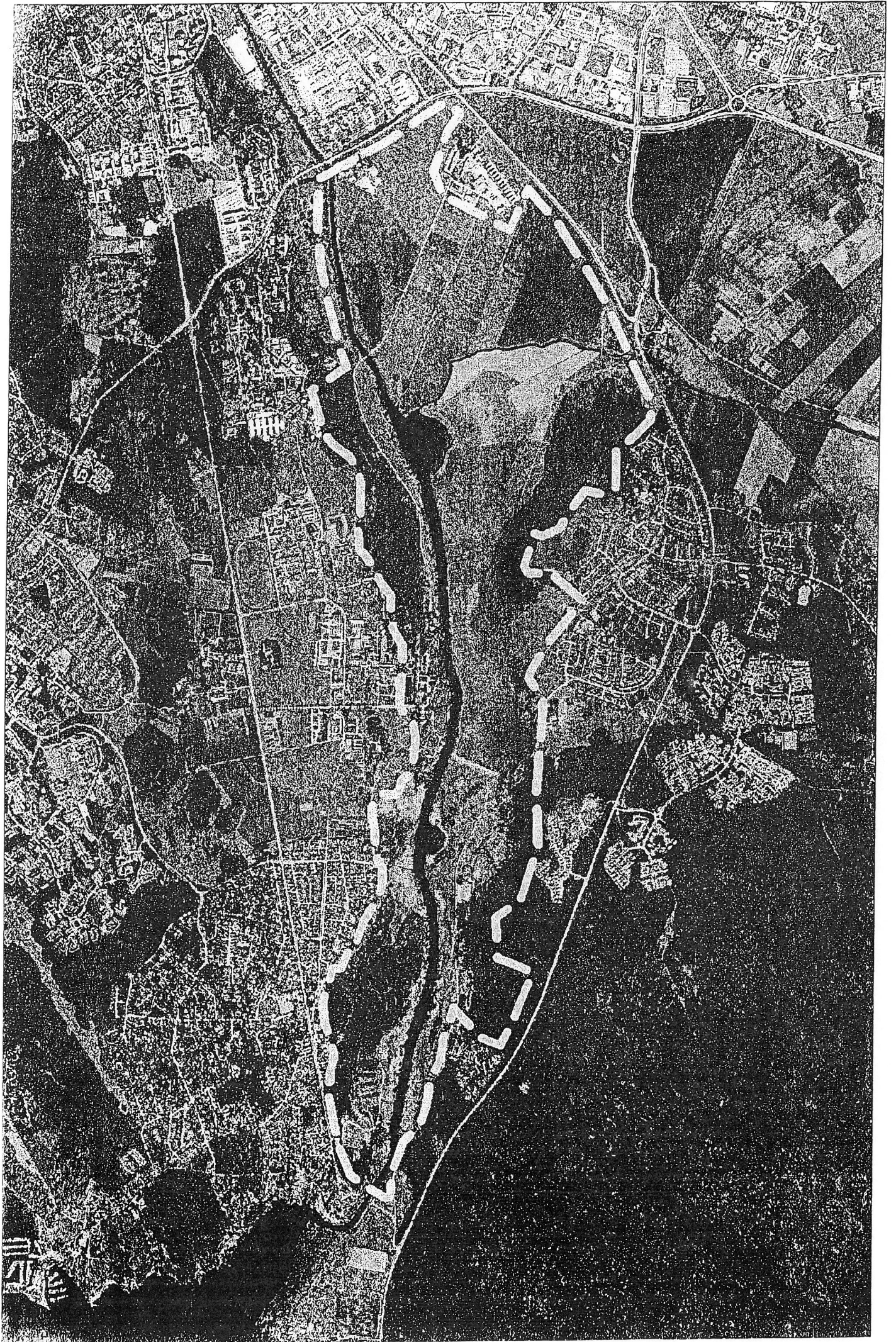
Uppsala kommun den 14 juni 2006

Sveriges lantbruksuniversitet den 20 sept. 2006



Lena Hartwig
kommunstyrelsens ordförande


Lisa Sannerby Forsse
rektor



Naturreservatet Årike Fyris Uppsala kommun

Kommunens beslut

Reservatets syfte

Beskrivning av reservatet

Administrativa data

Grund för kommunens beslut

Föreskrifter

Ärendets beredning

Bilageförteckning

Sändlista

Kartor

Remissförslag
2010-12-14

Kommunens beslut

Uppsala kommun förklarar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) Årike Fyris som naturreservat. Reservatet har den avgränsning som framgår av beslutscharta, bilaga 1 och av de gränser som slutligen markeras i fält.

För att trygga ändamålet med naturreservatet beslutar Uppsala kommun med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken att nedan angivna föreskrifter skall gälla för naturreservatet, se nedan under rubriken "Föreskrifter".

Ordningsföreskrifter utfärdade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken skall gälla omedelbart, även om de överklagas.

Uppsala kommun fastställer med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. en skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård, bilaga 2.

I enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. och vad som följer av 21 § samma förordning är Uppsala kommun förvaltare ("Förvaltare") för naturreservatet.

Beslutet skall kungöras i Uppsala läns författningssamling. Kungörelse skall även införas i Uppsala Nya Tidning.

Reservatets syfte

Syftena med naturreservatet och dess skötsel är att:

- bevara och utveckla ett kulturpräglad landskapsavsnitt längs Fyrisån och Uppsalaåsen med de många för biologisk mångfald värdefulla naturtyper det hyser, bl.a. slagna och betade strandängar, lövdominerade gamla skogs- och hagmarksbestånd och övriga skogsbestånd med gamla träd - främst tall på rullstensåsar, öppna sandiga/grusiga marker i torra åsmiljöer, hydrologiska förhållanden. Samt hotade och missgynnade arter som är förknippade med dessa naturtyper och förhållanden
- bevara ett större sammanhängande tätortsnära friluftsområde och i samspel med övriga bevarandeintressen utveckla tillgängligheten och allmänhetens möjligheter till naturupplevelser inom området
- bevara områdets kulturhistoriska värden samt tydliggöra förekommande kulturlämnningar. Och vidare att vårda ett levande kulturarv från utvecklingen av systematisk biologi, i form av kvarvarande arter och växtsamhällen och bevarade eller återskapade Linnéstigar samt att värna upplevelsekvallitéer i deras direkta närmiljö.

Syftena uppnås främst genom att:

- bibehålla och hävda åker-, naturbetes- och slåttermarker. Inom större delen av det öppna landskapet sker detta inom ramen för SLU's – den dominerande markägaren – forsknings- och undervisningsverksamhet.
- öka arealen öppna till halvöppna, sandiga/grusiga marker
- sköta skogsbestånd inklusive värdefulla brynzoner med fokus på biologisk mångfald och friluftsliv,
- värna hotade och övriga skyddsvärda arter och populationer,
- erbjuda goda friluftsupplevelser genom att bevara och utveckla tillgänglighet och information.

Beskrivning av naturreservatet

Områdets bevarandevärden beskrivs mer utförligt under rubriken "Beskrivningsdel" i skötselplanen. Här följer endast en kort sammanfattning.

Naturreservatet utgörs av det tydliga landskapsrum som bildas av Fyrisåns dalgång mellan staden Uppsala och Mälaren, med Ultunaåsens och Sunnerstaåsens skogsklädda ryggar, Lilla Djurgårdsskogen och Lunsen som väggar. Vattenspegeln som bildas av ån tillsammans med Övre och Nedre Föret har stor betydelse för områdets karaktär. Området är en mycket viktig och intressant häck- och sträckfågellokal. Årike Fyris utgör ett mycket viktigt tätortsnära rekreationsområde med många friluftsstråk och en viktig vattenled.

Administrativa data

Naturreservatets namn:	Årike Fyris
Objektsnummer:	03-02-xxx
Kommun:	Uppsala
Församling:	Danmark-Funbo och Gottsunda
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken (24)
Fastigheter:	se bilaga 3
Markägare:	Uppsala kommun, Sveriges Lantbruksuniversitet, Akademiska hus AB, Uppsala läns landsting, Gustavianska stiftelsen och enskilda
Lägesbeskrivning:	Naturreservatet är beläget intill Uppsala stad, ca 4 km S om centrum, i direkt anslutning till stadsdelarna Kungsängen, Ulleråker, Ultuna, Sunnersta, Nântuna och Vilan. Läget framgår av bifogad beslutskarta, bilaga 1
Gräns:	Området har markerats på bifogad beslutskarta, bilaga 1
Areal:	Totalt cirka 516 ha, varav 43 ha vatten
Topografisk karta:	111 NV Uppsala
Ekonomisk karta:	118 60 Ultuna, 11861 Bergsbrunna, 11870 Uppsala, 11871 Danmark
Koordinat i rikets system:	6634206,1604785 RT90 2,5 gon V (0:-15)

Grund för kommunens beslut

Värdebeskrivning, värdeklassning samt skydds- och planeringsstatus

Området är ett biotoprikt historiskt landskap med tusenårig kontinuitet. Värdena beskrivs närmare i skötselplanen, bilaga 2. Enligt länets naturvårdsprogram (1987) och Uppsala kommuns naturvårdsinventering (1988-96) har området mycket högt naturvärde - klass II.

Årike Fyris berörs vid tidpunkten för reservatets inrättande av ett antal olika förordnanden. Utöver dessa finns ett antal statliga och kommunala ställningstaganden som ger Åriket hög bevarandestatus i den fysiska planeringen. Aktuella förordnanden och övrig planeringsstatus redovisas i nedanstående punkter.

Förordnanden

- Större delen av området omfattas av gällande förordnande till skydd för landskapsbilden (1970, enligt § 19, naturvårdslagen, äldre lydelse)¹
- Sävjaån ingår i Natura 2000 – objektet Sävjaån – Funbosjön.
- Strandskydd 100 meter gäller längs Fyrisån och Sävjaån; längs östra stranden av Fyrisån gäller 300 m respektive gamla landsvägen mellan Nántuna och Flottsund.
- Vattenskyddsområde gäller för åsen med omgivning, inre och yttre skyddszon
- Förordnande med särskilda regler för avlopp gäller för området mellan Nántuna och Lugnet.
- Liljekonvaljeholmen ingår i detaljplan (antagen 1958) som en del av Sunnersta.
- Ett strandområde vid Lugnet ingår i detaljplan (antagen 1988) för Nántuna/Lugnet.

Planeringsstatus i övrigt

- *Årikesplan*, plan för områdets bevarande och utveckling antagen av KS 1996
- *Program för Uppsala Rikspark*, antaget av KF 1997
- Området är föreslaget som naturreservat i Översiktsplan för Uppsala kommun 2010.
- Ultuna källa utgör *riksobjekt för naturvården*
- Större delen av Åriket utgör *riksobjekt för kulturmiljövården*
- Ultunaåsen ingår bland de *skyddsvärda statsskogar* som Naturvårdsverket enligt regeringsuppdrag rapporterat i februari 2004.
- Övriga skogsområden (Sunnerstaåsen och Lilla Djurgårdsskogen) ägs av kommunen sedan 2003, då de inköptes för rekreationsändamål.

Kommunens reservatsbeslut innebär att länsstyrelsen kan överväga att upphäva det äldre förordnandet till skydd för landskapsbilden, i syfte att undvika dubbelreglering. Efter förslag från länsstyrelsen föreslås dock de två statligt inrättade reservaten inom området, Nántuna lund och Uppsala Kungsäng, ligga kvar med sina respektive föreskrifter. Dessa kommer sålunda formellt att utgöra enklaver i det nya reservatet. Ytterligare en "enklav" i utkanten av reservatet kommer bebyggelseområdet vid Lilla Djurgården att utgöra eftersom det omfattas av gällande områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen.

Närmare utveckling av skälen för beslutet

Området utgör ett från kulturhistorisk och naturvårdssynpunkt mycket värdefullt landskapsavsnitt och flera av de ingående naturmiljöerna innehåller ett stort antal hotade och sällsynta arter. Området hyser genom sin roll som utomhuslaboratorium och exkursionsmål för forskare och forskning genom tiderna ett stort vetenskapshistoriskt värde, med delvis bevarade växtplatser och potentiellt historiskt autentiska populationer. Det har utifrån dessa egenskaper nominerats som världsarv i systematisk biologi. Området har även mycket stor betydelse som tätortsnära

¹ Länsstyrelsen ansvarar för § 19-förordnandet. Frågan om att ersätta detta äldre förordnande med en modernare skyddsform har tidigare aktualiserats av Länsstyrelsen.

friluftsmark för en växande befolkning i Uppsala stad och som närrekreationsmark för människor som bor eller arbetar i närliggande stadsdelar.

Normalt produktionsskogsbruk, igenplantering eller upphörd hävd av jordbruksmark men även olika typer av exploatering skulle innebära att områdets värden utarmades. Naturreservat är det mest lämpliga instrumentet för att långsiktigt skydda området från ändrad markanvändning och säkerställa den skötsel som behövs för att bevara och utveckla områdets värden.

Bedömning

Uppsala kommun bedömer att bildande av ett naturreservat för Årike Fyris är förenligt med kommunens gällande översiktsplaner och med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken. Naturreservatet berör marginellt några gällande detaljplaner. Reservatsföreskrifterna är förenliga med gällande planbestämmelser. Ett beslut om naturreservat kommer att ge betydelsefulla bidrag i riktning mot måluppfyllelse för miljömålen "ett rikt odlingslandskap", "levande skogar", "myllrande våtmarker", "ett rikt växt- och djurliv", "god bebyggd miljö" och "levande sjöar och vattendrag".

Kommunen finner att det finns starka allmänna skäl för att inrätta naturreservatet Årike Fyris. *Enskilda intressen som berörs är... (kompletteras i förekommande fall efter samråd).*

Kommunen finner vid en vägning mellan enskilda och allmänna intressen enligt 7 kap 25 § miljöbalken att det för att bevara och utveckla områdets värden för friluftslivet, biologisk mångfald, värdefulla naturmiljöer samt kulturhistoriska värden, finns skäl att besluta om naturreservat, att bestämma föreskrifter och att fastställa en skötselplan.

Föreskrifter

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkning i rätten att använda mark- och vattenområden inom naturreservatet.

Inom naturreservatet är det *förbjudet* att:

1. avverka, röja, skogsodla eller utföra annan skogsskötselåtgärd annat än i enlighet med fastställd skötselplan.
2. anlägga väg, stig, parkeringsplats, mast, bro eller brygga annat än som friluftsanordningar i enlighet med fastställd skötselplan samt master inom ramen för SLU:s forskning och undervisning.
3. tippa, deponera eller anordna upplag.
4. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, likaså att kalka eller tillföra växtnärsämnen, med undantag för i samband med skötsel av åker inom skötselområde Å*.
5. upplåta mark för eller själv bedriva jakt eller annan skytteaktivitet inom skötselområde S och under lördag/söndag samt övriga helgdagar inom övriga skötselområden. Generellt undantag gäller i samband med skydds jakt/eftersök.
6. inplantera för området främmande växt- eller djurart, förutom åkergrödor inom SLU:s forsknings- och undervisningsverksamhet inom skötselområde Å*.
7. inplantera växtmaterial av icke lokalt ursprung för arter enligt bilaga 2C i fastställd skötselplan.
8. uppföra stängsel eller andra hägnader annat än inom ramen för SLU:s forskning och undervisning, eller tillfälligt för friluftsansamål efter samråd med förvaltaren.

Inom naturreservatet är det *utan tillstånd från kommunen förbjudet* att:

9. gräva, schakta, utfylla, asfaltera eller på annat sätt förändra reservatsområdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden.
10. plöja, harva eller fräsa mark annat än inom skötselområde Å*.
11. skogsplantera eller plantera vedartade energigrödor inom skötselområde Å*.
12. uppföra, eller väsentligt förändra byggnad eller anläggning till utseende eller ändamål.
13. dra fram ny mark- eller luftledning eller att sätta upp stolpar för belysning.
14. upplåta mark utanför skötselområde Å för hästverksamhet utöver bete i enlighet med fastställd skötselplan.

* För information om gällande skötselområden och deras geografiska avgränsning se fastställd skötselplan

Föreskrifterna 1 - 14 enligt ovan utgör inte hinder för:

- att anlägga en trafikförbindelse över Fyrisån i enlighet med kommunens aktuella översiktsplan,
- att förbättra/bredda/byta ut Flottsundsbron,
- att bedriva vattentäktssverksamhet för Uppsala stads behov och vidta de åtgärder som är nödvändiga för stadens vattenförsörjning,
- att inom skötselområde BY vidta åtgärd inom ramen för normal skötsel av tomt eller trädgård,
- att inom samtliga skötselområden:
 - vidta skötselåtgärder (inkl. tillfälligt upplag) eller uppföra anläggningar i enlighet med fastställd skötselplan (bilaga 2),
 - vidta nödvändiga åtgärder (inkl. tillfälligt upplag) vid underhåll av vägar (inkl. vägdiken), diken och täckdiken, ledningar, byggnader och andra anläggningar
 - vidta nödvändiga åtgärder i samband med räddningstjänst.
 - att i samråd med förvaltaren återintroducera tidigare naturligt förekommande arter.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla visst intrång.

Ägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att anordningar utförs och åtgärder vidtas som framgår av fastställd skötselplan, bilaga 2.

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet.

Det är inom naturreservatet förbjudet att:

1. förstöra eller skada markytan genom att gräva, borra, hacka, rista, spränga, måla eller liknande.
2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar samt att skada vegetationen i övrigt t.ex. genom att gräva upp växter såsom ris, örter, mossor eller lavar eller ta bort vedlevande svampar.
3. störa djurlivet (t ex genom att klättra i boträd, fånga eller döda däggdjur, fåglar, krä- eller groddjur).
4. rida eller framföra häst annat än på i terrängen markerad ridstig, ridväg eller inom för hästverksamhet upplåtna områden.
5. cykla annat än på vägar och i terrängen markerade cykelstigar.
6. elda på annan plats än vid iordningställda grillplatser,

7. framföra respektive parkera motordrivet fordon eller motordrivet redskap utanför väg respektive parkeringsplats samt att ställa upp husvagn, släpvagn eller liknande,
8. inom område med betesdjur medföra hund som inte är kopplad,
9. utan samråd med förvaltaren anordna större orienterings- eller andra arrangemang,
10. utan samråd med förvaltaren sätta upp markeringar såsom snitslar eller orienteringskontroller annat än tillfälligt i samband med förenings- eller skolaktivitet eller liknande,
11. utan samråd med förvaltaren sätta upp tavla, affisch, skylt eller liknande anordning,
12. på ett störande sätt använda musikanläggning, musikinstrument eller liknande.

Föreskrifterna 1-12 utgör inte hinder för:

- förvaltarens eller markägarens åtgärder i samband med skötseln av naturreservatet enligt fastställd skötselplan (bilaga 2),
- markägare eller innehavare av särskild rätt (t.ex. ledningsrätt) att vidta åtgärd som är nödvändig för att kunna utöva sin särskilda rätt, exempelvis ledningsunderhåll, drift, forskning eller utbildning och framförande av motorfordon i samband med detta.
- att det inom ramen för SLU:s forskning eller undervisning förekommer mindre aktiviteter såsom grävning av provgropar, utmärkning av provrutor, insamling av ryggradslösa djur, ringmärkning av fågel, informationsskyltar eller liknande.
- att det efter samråd med förvaltaren i samband med särskilt arrangemang förekommer aktiviteter som avviker från föreskrifterna.
- eventuella åtgärder inom ramen för tillsynsmyndigheters arbete, exempelvis provtagning och framförande av motorfordon i samband med detta

Ärendets beredning

År 1993 lanserades *Projekt Årike Fyris* för att möta hoten mot stora natur-, kultur-, rekreations- och turismvärden inom landskapet kring Kungsängen och Fyrisåns nedre del. Projektet initierades av Upplandsstiftelsen och drevs senare kommungemensamt med en arbetsgrupp representerande flera kommunala förvaltningar. Projektet mynnade ut i den s.k. *Årikesplanen* som Kommunstyrelsen antog i december 1996. I planen redovisades flera åtgärder för att bevara, vid behov återskapa samt även utveckla och pedagogiskt förklara de höga värdena i Åriket.

I ett samarbetsavtal mellan kommunen och den dominerande markägaren, Sveriges lantbruksuniversitet, lades parternas respektive syften med området fast. För SLU's del forskning och undervisning samt för kommunens del naturvård och friluftsliv. Stora insatser gjordes inledningsvis för att restaurera strandängar, att på andra sätt underlätta för ökad hävd samt att även utveckla anordningar för friluftslivet.

I Översiktsplan för Uppsala stad 2002 pekades Åriket ut som ett föreslaget naturreservat. I KF-beslutet om översiktsplanen gavs ett formellt uppdrag till Fritids- och naturvårdsnämnden att ta fram beslutshandlingar för en reservatsbildning i Åriket. I juni 2006 gjordes en principöverenskommelse mellan Uppsala kommun och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), den dominerande markägaren i reservatet, om vissa förutsättningar för inrättandet. Ett första förslag till reservatsbeslut och skötselplan remissbehandlades under 2007. Därefter har förslaget vilat under en period med hänvisning till utvecklingsdiskussioner inom ramen för det s.k. "åstråket". Dessa diskussioner utmynnade sedan i att Kommunstyrelsen (KS) 2009-04-07 beslutade om flera uppdrag kring åstråket, där det uppdrogs åt Fritids- och naturvårdsnämnden (FNN) att färdigställa förslag till naturreservat för Årike Fyris. Ett antal planeringsanspråk som berör Åriket aktualiserades samtidigt under revideringen av kommunens översiktsplan varför reservatsärendet har fått avvakta beslut om Översiktsplan 2010, där vissa frågor rörande delar av Åriket har avvägs mot andra angelägna markanvändningsintressen.

I december 2010 presenterade FNN ett omarbetat förslag till beslut för remisshantering. Det nya förslaget har anpassats till antagen översiktsplan och merparten av inkomna synpunkter från sakägarna i remissen 2007, eller framkomna i fortsatt dialog med den största markägaren SLU, har beaktats. Yttranden över det nya förslaget har inkommit från ... (*kompletteras efter samråd*)

Detta beslut gäller från den dag det vinner laga kraft.

Beslutet kan överklagas hos Länsstyrelsen, se bilaga 4.

Bilageförteckning

1. Beslutskarta (1), skala 1:15 000, samt karta över alternativ områdesgräns (1A).
2. Skötselplan inkl. skötselkarta i skala 1:15 000 (2A) och karta över friluftsanordningar i skala 1:15 000 (2B) samt arter som berörs av föreskrift A7 (2C).
3. Fastighetsförteckning (3)
4. Överklagandehänvisning (bifogas i samband med beslut)

Naturreservatet

Årike Fyris

Uppsala kommun

Skötselplan

**Remissförslag
2010-12-14**

Skötselplanens syfte

Skötselplanen avser främst att ge anvisningar om bevarande och utveckling av naturresevatets natur-, friluftsf- och kulturmiljövärden. Planens mål och riktlinjer är långsiktiga medan åtgärdsförslagen avser en kortare period, ca 10 år. Skötselplanen ska med bevarat syfte/övergripande mål kontinuerligt kunna justeras vid behov. Förslag till ändringar av planen skall underställas Uppsala kommunfullmäktige för godkännande och fastställande.

Syfte med reservatet och dess skötsel

Syftena med naturresevatet och dess skötsel är att:

- Bevara och utveckla ett kulturpräglad landskapsavsnitt längs Fyrisån och Uppsalaåsen med de många för biologisk mångfald värdefulla naturtyper det hyser, bl.a. slagna och betade strandängar, lövdominerade gamla skogs- och hagmarksbestånd och övriga skogsbestånd med gamla träd - främst tall på rullstensåsar, öppna sandiga/grusiga marker i torra åsmiljöer, hydrologiska förhållanden. Samt hotade och missgynnade arter som är förknippade med dessa naturtyper och förhållanden
- bevara ett större sammanhängande tätortsnära friluftsområde och i samspel med övriga bevarandeintressen utveckla tillgängligheten och allmänhetens möjligheter till naturupplevelser inom området
- bevara områdets kulturhistoriska värden samt tydliggöra förekommande kulturlämningar. Och vidare att vårda ett levande kulturarv från utvecklingen av systematisk biologi, i form av kvarvarande arter och växtsamhällen och bevarade eller återskapade Linnéstigar samt att värna upplevelsekvaitéer i deras direkta närmiljö.

Syftena uppnås främst genom att:

- bibehålla och hävda åker-, naturbetes- och slåttermarker. Inom större delen av det öppna landskapet sker detta inom ramen för SLU's - den dominerande markägaren - forsknings- och undervisningsverksamhet.
- öka arealen öppna till halvöppna, sandiga/grusiga marker
- sköta skogsbestånd inklusive värdefulla brynzoner med fokus på biologisk mångfald och friluftsliv,
- värna hotade och övriga skyddsvärda arter och populationer,
- erbjuda goda friluftsupplevelser genom att bevara och utveckla tillgänglighet och information.

Beskrivningsdel

Administrativa data

Naturresevatets namn:	Årike Fyris
Objektsnummer:	03-02-xxx
Kommun:	Uppsala
Församling:	Danmark-Funbo och Gottsunda
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken (24)
Fastigheter:	se bilaga 3
Markägare:	Uppsala kommun, Sveriges Lantbruksuniversitet, Akademiska hus AB, Uppsala läns landsting, Gustavianska stiftelsen och enskilda
Lägesbeskrivning:	Naturresevatet är beläget intill Uppsala stad, ca 4 km S om centrum, i direkt anslutning till stadsdelarna Kungsängen, Ulleråker, Ultuna, Sunnersta, Nántuna och Vilan. Läget framgår av bifogad beslutskarta, bilaga 1
Gräns:	Området har markerats på bifogad beslutskarta, bilaga 1
Areal:	Totalt cirka 516 ha, varav 43 ha vatten
Topografisk karta:	111 NV Uppsala
Ekonomisk karta:	118 60 Ultuna, 11861 Bergsbrunna, 11870 Uppsala, 11871 Danmark
Koordinat i rikets system:	6634206,1604785 RT90 2,5 gon V (0:-15)

Ungefärlig fördelning av naturtyper 2010:

Barrblandskog (inget trädslag når >70%)	57 ha
Lövblandad barrskog (barrskog med >30% lövträd)	33 ha
Lövskog (>70% löv)	48 ha
Träd- och buskbärande hagmark (betespräglad >30% krontäckning,)	5 ha
Öppen naturbetesmark och kultiverad betesmark (<30% krontäckning)	119 ha
Vatten och vattendrag	44 ha
Ohävdad våt- och sankmark samt strandvegetation	54 ha
Åkermark	130 ha
Övrig mark (gräsmattor, tomter, parkeringar, mm.)	26 ha

Allmän beskrivning

Naturreservatet utgörs av det tydliga landskapsrum som bildas av Fyrisåns dalgång mellan staden Uppsala och Mälaren, med Ultunaåsens och Sunnerstaåsens skogsklädda ryggar, Lilla Djurgårdsskogen och Lunsen som väggar. Vattenspeglarna som bildas av ån tillsammans med Övre och Nedre Föret har stor betydelse för områdets karaktär. Området är en mycket viktig och intressant såväl häck- som sträckfågellokal. Årike Fyris utgör ett mycket viktigt tätortsnära rekreationsområde med många friluftsstråk och en betydelsefull vattenled.

Historisk och nuvarande markanvändning

Den tidiga markanvändningen inom reservatsområdet har helt naturligt ett mycket nära samband med landhöjningens effekter. Uppland trycktes under lång tid ner av inlandsisen. För 10 000 år sedan smälte isen bort och hela Uppland låg under vatten. Alltmer landyta torrlades eftersom. Så småningom började ett landskap fullt av insjöar, vikar och sund att framträda. För cirka 4000 år sedan började Fyrisåns norra delar bildas kring nuvarande Vendel- och Dannemorasjöarna, det som nu är åns källområde. Vid denna tidpunkt var de centrala delarna av Åriket sjöbotten. Hela slätten bildade en stor insjö.

Som en följd av landhöjningen minskade sjön i omfattning och nuvarande Kungsängens bördiga jordar frilades allteftersom. Dessa ofta våta jordar blev under medeltiden mycket goda och eftertraktade ängsmarker. Den del vi idag kallar Kungsängen ingick då i ett avsevärt större område söder och öster om staden. Kungsängen benämndes under tidigt 1700-tal Storängen och tillhörde den under 1600-talet etablerade Ultuna kungsladugård som tillsammans med Sätuna kungsladugård utgjorde underhållet till Uppsala slott. Många Uppsalabor hade kor som husdjur i staden. Att få bärga hö och beta på Kungsängen var eftertraktat. Ängens gräs och starr slogs med lie under hög- eller sensommaren och torkades sedan på hässjor och lagrades i lador.

På 1800-talet skedde stora förändringar. Kungsängens gård anlades och drev på ett nytt jordbrukstänkande. Med konstgödsel och vallfröodling bröts det urgamla sambandet mellan åker och äng. Diken torrlade alltmer mark. Kungsängens omställning fortsatte under början av 1900-talet.

På 1940-talet reglerades Mälarens utlopp nere i Stockholm. Den naturliga vattenståndsvariationen med ett högre vintervattenstånd blev därefter inte lika stor. Högre belägna delar av ängarna har därefter blivit torrare.

Sammanfattningsvis kan man säga att det öppna landskapet ända sedan forntiden är starkt präglad av fyra brukningscentra; Ultuna, Nantuna, Sunnersta och Kungshamn. Det landskap vi ser idag bär spåren av en tusenårig kontinuitet. Den nuvarande markanvändningen vad avser det öppna landskapet är en blandning av åker, ängs- och betesmark. Strandängarna närmast ån och vid Övre Föret har restaurerats inom ramen för projekt Årike Fyris. Dessa marker hävdas idag med slåtter och/eller bete. Övriga strandnära partier är ganska igenvuxna, dels p.g.a. av minskad hävd men också p.g.a. den torrare vattenregimen.

Åriket rymmer tre skogsområden – Lilla Djurgårdsskogen, Ultunaåsen och Sunnerstaåsen. På 1590-talet stängslades Lilla Djurgårdsskogen av Karl IX, som gjorde skogspartiet till älghege. Att skogen på detta sätt tidigare var en kronopark innebar så småningom att en säregen beståndsblandning skapades, snarast ett arboretum i stor skala. Stora delar av området har nämligen varit föremål för en rad skogliga experiment. Där finns bestånd av lärk, ek, bok, lind, björk, silvergran samt alm. Idag brukas delar av skogen, medan andra avsatts för

naturvård. Lilla Djurgårdsskogen är idag ett populärt område för motion och rekreation som nyttjas flitigt av de närboende. Sunnerstaåsen blev i mitten av 1600-talet en kunglig jakt-park. Utglesade jaktgator anlades i skogen. Idag är området ett viktigt friluftsområde och centrum för olika typer av friluftsaktiviteter i Uppsala stad.

Kulturhistoriska värden

Bosättningar: Runtom i Åriket vittnar kulturlämningar om historiska bosättningar. I Sunnersta finns ett järnåldersgravfält. Även inom Nántuna finns ett antal fornlämningar i form av gravfält, högar och härdar som berättar om bygdens långa historia. Även Ulleråker och Ultuna har en lång och oklar historia tillbaka i forntiden. Under senare hälften av järnåldern utgjorde de de viktigaste platserna kring Arosfjärden. Rika fornfynd med bl.a. båtgravar vid Ultuna talar för att platsen hade en central ställning i den gamla samhällsbyggnaden. Under 1200- och 1300-talen omnämns Ultuna och Ulleråker som byar. Under 1600-talet etablerades, på initiativ av Karl IX, Ultuna Kungsladugård för att utgöra underhåll åt Vasaslottet. Sandvikskällan vid Ulleråker var grunden för kronobränneriet på 1700-talet. Övriga byar och gårdar i området var Nántuna och Sunnersta.

Landvägar: Historiskt sett har landvägar oftast anlagts på åsar, och på åsarna i Åriket kan flera olika generationer av vägar studeras. Gamla åsvägen ledde från området vid Flottsund och följde sedan åsen norrut till ett betydelsefullt vadvägsställe (Kvarnfallet) i nuvarande Uppsala. Denna färdväg har under forntiden varit så flitigt använd att den på flera håll lämnat efter sig så kallade hålvägsavsnitt som går att se än idag.

Båttransporter: Mälaren och Fyrisån var mycket viktiga transportlänkar, liksom tidigare Långhundraleden som i nuvarande Sävjaåns sträckning nådde den s.k. Arosfjärden. I strategiska lägen uppfördes borgar för att kunna bevaka och skydda de betydelsefulla vattenvägar. På krönet av Sunnerstaåsen ligger en sådan fornborg som tros vara byggd omkring 400 e.Kr. Vid Flottsund uppstod också ett vadvägsställe, som senare muddrades för att båtar skulle kunna ta sig till Uppsala. Muddringen av ån har varit avgörande för att i takt med landhöjningen kunna nyttja Fyrisån som transportled, vilket varit avgörande för Uppsala som handelsplats. Redan 1819 hade den första ångbåten anläpt Uppsala. Som en följd av detta byggdes flera ångbåtsbryggor längs farleden. Längs åns västra kant finns rester av dessa bevarade än idag. Idag är det främst nöjesbåtar som trafikerar ån.

Vetenskapshistoria: Kungsängen och dess närmaste omgivning har lång tradition som objekt för vetenskapliga studier. Redan på 1600-talet studerade Olof Rudbeck d.ä. Kungsängen och dess tillkomst. Under 1700-talet gjorde Carl von Linné och hans lärjungar många studieutflykter i området. Utflykterna genomfördes genom systematiska exkursioner vilka följde åtta bestämda leder (Linnéstigarna) som kallades *Herbationes Upsalienses*. Två av dessa (Danmarksvandringen - *Herbatio Danensis*, och Ultunavandringen - *Herbatio Ultunensis*) passerar genom Årike Fyris. Från Linnés exkursioner finns protokoll bevarade över vilka arter som observerades. Stigarna har nu återinventerats och många av arterna förekommer även idag, av vilka många sannolikt härstammar från samma populationer som Linné studerade. Linnéstigarna utgör därmed ett unikt arv som besitter höga vetenskapshistoriska, kulturhistoriska, biologiska och inte minst pedagogiska värden, och är för dessa värden inkluderade i en serienominering till ett världsarv i systematisk biologi. Från och med 1800-talet har Ultuna lantbruksuniversitet (SLU), bedrivit vetenskapliga studier i området, något som fortfarande pågår och för vidare områdets vetenskapshistoria och traditioner.

Naturgeografiska värden

Reservatet är det mest framträdande och kuperade landskapsstråket i Uppsalas omedelbara närhet. Det har tre genomgående terrängdrag; en framträdande del av Uppsalaåsen, Fyrisån med Övre och Nedre Föret samt de vidsträckt ängs- och åkermarkerna kring ån. I åssträckan inom reservatet ingår de kraftiga ryggarna Ultunaåsen och Sunnerstaåsen samt ett mellanliggande lägre avsnitt – det mycket låga och delvis sankade partiet mellan Ultuna och Sunnerstaviken – i vilket åsen endast framträder som smärre kullar och ryggar. Öster om stråket utbreder sig Uppsalaslätten (med Kungsängen) i hela sin vidd. Längre mot söder tränger Lilla Djurgården–Nåntuna-skogen och skogsområdet Lunsen samman ängsmarkerna till en smalare kil. Strax norr om Flottsund bildar Sunnerstaåsens och Lunsens höga sluttningar en ca 2 km lång kraftig dalgång där endast smala remsor av ängsmark omger ån.

Ultunaåsen är en brant och markerad rygg, bestående av två kraftigare ändpartier och en mellanliggande smalare och delvis "getryggsartad" del. Genom att den löper längs förkastningsbranten väster om ån höjer den sig betydligt mer över ängarna kring ån (30 – 45 m.) än över fälten i väster (10 – 20 m.). Mellan åsen och fälten i väster ligger fyra åsgravar som åtskiljs av låga pass. Groparna och passen bildar en sänka som skiljer åsryggen från de öppna markerna. Störst av groparna är Gålbogropen som är ca 600 m lång.

Sunnerstaåsen sträcker sig 1,7 km utmed Fyrisån mellan Nedre Föret och Flottsund. Den är i sin mellersta del 35 – 40 meter hög, även den delvis "getryggsartad" och mestadels brant. Särskilt i åsens norra del finns ovanligt väl utformade fornstrandlinjer på sluttningarna. Den numera avsnörda delen av Fyrisån – Sunnerstaviken – synes vara en dödisgrop. Den matas delvis med källvatten från åsen. Sjön blir regelbundet syrefri vid kalla vintrar och den är starkt igenvuxen med vassar och flytbladsväxter.

Skogsområdet söder om gården Lilla Djurgården väster om Vilan - Nåntuna är ett långsträckt och mot söder avsmalnande skogs- och hagmarksparti. Det ligger i huvudsak på en 10-20 m hög och 70 – 300 m bred moränssluttning mot väster, men dess nordligaste del är en bredare och mer regelbunden höjd.

Beskrivning av naturvärden & naturtyper

Skogspartier

Ultunaåsen: Åsen är helt barrskogsbevuxen så när som på några små igenväxande grusgropar och mindre gräsbevuxna partier. Barrskogen är huvudsakligen gammal med granar upp till 150 år och tallöverståndare som är ca 250 år gamla. Barrskogen intill åsgroparna är naturskogsartad med grova granar och en rik förekomst av döda träd och lågor. Vissa mindre partier med yngre tallskog eller lövinslag med ek, sälg och rönn finns inom området.

Sunnerstaåsen: Skogen på åsen domineras av mager hedartad barrskog, med till stor del gammal och grov tall. Mot åsfoten finns rikare skogstyper och också inslag av lövskog. På den nordvästra delen av åsen får skogen en mer ängsartad karaktär och där har bland annat lind och alm planterats. I åsens västra kant finns en liten åsgrop som bildar en blöt sänka med öppna kärrliknande ytor och alsumpskog.

Lilla Djurgårdsskogen: Från gården Lilla Djurgården i norr och söderut utmed brynen mot Fyrisåns dalgång dominerar lövskog med ek. Ett bredare bälte innanför brynet hyser även planterad ek. Även lind och alm har planterats. Inom områdets södra del dominerar ädellövskog. I naturresevatet Nåntunalund finns spridda grova ekar och täta hasselbestånd. Större delen av skogen i övrigt är tämligen trivial blandskog men med inslag av såväl lärk som sil-

vergran. Ett större bestånd av högvuxen rakstammig vårtbjörk finns i ett centralt parti av skogen.

Ängs- och betesmarker samt fuktmarker

I den norra kanten av reservatet ligger det största kvarvarande partiet av Kungsängens en gång så omfångsrika slåttersankänsområde (sidvallsäng). De flacka slåtterängarna har en lång kontinuitet. Den del av ängen som avsattes 1951 som naturreservat är den enda del som kontinuerligt hävdats med slåtter. Ängen har en markerad vegetationszonering med vasstarr närmast ån och sedan tydliga bälten av tuvtåtel - svartkavle och tuvtåtel - ängskavle. Längre bort från ån dominerar ängsgröe. I fuktigare partier är tuvstarren med sina tuvor ett karaktéristiskt inslag. Kungsängen är känd sedan 1740-talet för sin massförekomst av kungsängslilja. Liljan är troligen inkommen som trädgårdsflykting från staden, dit den införts under 1600-talets senare del.

Längre söderut längs kanten av Övre Föret består strandvegetationen idag (2010) huvudsakligen av jättegröe. Här och var växer ruggar av vass och även enstaka videsnår har brett ut sig då betet tidvis varit otillräckligt.

Från och med Nedre Föret blir dalgången mellan Lunsen och åsen allt smalare. De naturliga våtmarkerna är helt dominerande speciellt på den västra sidan. Jättegröe dominerar och med spritt buskage av viden, pil och al. Bladvassbältet är smalt men på framväxt. På östra sidan finns inslag av friska/torra ängspartier på fastmark omväxlande med våtmarker. Dessa hävdas med betesdjur.

Öppna sandiga/grusiga marker

På några platser utmed Uppsalaåsen finns öppna till halvöppna sandiga/ grusiga marker. Till exempel i Gälbgropen, utmed Ultunaåsens östra kant, på en liten kulle norr om Liljekonvaljholmen, södra och östra delen av Sunnerstaåsen samt på några platser i betes-/åkermarken norr och söder om Pustnäs. Öppna sandiga/grusiga biotoper hyser ofta en lång rad specialiserade och ovanliga djur- och växtarter, vilka missgynnas i det moderna jord- och skogsbrukslandskapet.

Vattenområden

Fyrisån är en typisk slättlands å – länets största – med mycket näringsrikt och betydligt färgat vatten. Den får anses som mycket näringsrik, även om utbyggnad av ledningsnät och reningsverk har bidragit till att vattenkvaliteten kraftigt förbättrats. Ån är totalt ca 40 km. lång, varav de nedersta sex kilometrarna ingår i reservatet. Fyrisåns totala avrinningsområde omfattar 2017 km², området består till 65 % av skogsmark och 25 % av åkermark. Åsystemet är sjöfattigt vilket kan resultera i kortvariga kraftiga flöden vid snösmältning och rikligt regn. Närområdena till Fyrisån domineras av jordbruksmark som till stora delar ligger på lätteroederade lerslätter. Detta har i alla tider bidragit till igenslamning och uppgrundningsproblem i Fyrisån. Jordbruksmarkerna tillsammans med utsläpp från ett antal reningsverk samt dagvatten via kulvertar gör ån grumlig och näringsrik vilket påskyndar tillväxten av vattenvegetation, som bidrar till en viss självrening. Inom vissa delar av ån beskärs vegetationen årligen för att bevara framkomlighet och förhindra översvämningar. Fyrisåns vattenförbund ansvarar för kontrollen av vattenkvaliteten i ån. Den aktuella sträckan dränerar stora delar av Uppsala tätort och slättlandskapet söder därom. Våtmarkerna nedströms Kungsängsbron är viktiga såväl för fågel som för fisk. De är bland annat lekplats för gädda från Ekoln. Sannolikt har våtmarkerna reducerats avsevärt genom Mälarens slutliga reglering 1965. Detta har varit till men för fågellivet men troligen också försämrat fiskens möjligheter till en lyckad lek.

Åsträckan inom reservatet används som farled för fartygstrafik. Fyrisåns vattenyta ligger mycket nära Mälarens i hela området och vidsträckta omgivningar ligger inom metern över

åns vattenyta. Fyrisån har två sjöartade utvidgningar, Övre och Nedre föret. Förena är de sista resterna av den forna Mälarvik ur vilken slätten genom landhöjningen rest sig. Åns egen erosion och gjorda grävningar har kraftigt skurit ner åströskeln vid Flottsund. Ån har vidare påverkats mycket starkt av sidoerosion genom båtars svallvågor samt genom muddringar. Delar av åns kanter är därför förstärkta. I Övre föret mynnar Sävjaån som är en viktig vandringsväg för fisk, bl.a. aspen som vandrar till lekplatser uppströms. I fuktängen strax söder om Ultuna bryter en mycket kraftig källa – Ultuna källa – fram. Genom en kanal rinner den ut i en liten källdamm. Den hör till de vattenrikaste källorna i Uppland. Källdammen har öppet vatten även vintertid.

Arter

Inom åspartierna finns en hel del arter som är knutna till den gamla skogen. Solitärt stående grova solbelysta tallstammar är ofta värddar för sällsynta skalbaggar. Bland fåglar kan nämnas skogsduva och tretåig hackspett med observationer från Ultunaåsen. Grön sköldmossa, ull- och gränsticka förekommer på döda träd och lågor. Sanddraba har observerats bland annat på en öppen gräsmark vid åsfoten samt i området mellan Ultuna och Liljekonvaljeholmen.

På Sunnerstaåsen är tio rödlistade och ytterligare 18 ovanligare arter av svamp funna, bland annat den akut hotade violfingersvampen. På Sunnerstagropens sluttningar förekommer flera sällsynta sandinsekter.

Liljekonvaljeholmen har den största förekomsten av gammelek längs Uppsalaåsen och en av de största över huvud taget i Uppsalas närhet. En stor del av ekarna hyser flera rödlistade arter, bl.a. korallticka och oxtungsvamp.

Även det öppnare och ånära landskapet hyser naturligtvis många arter och är en viktig lokal för såväl häckande som rastande fågel. Längs Fyrisån häckar sporadiskt kungsfiskaren. På ångarna återfinns en mängd arter. Här kan nämnas kornknarr, småfläckig sumphöna, sked-and m.fl. Några groddjursarter har påträffats, men några utförligare inventeringar har ännu inte gjorts, och området har goda förutsättningar att hysa fler arter. Vid Ultuna källa finns en mycket exklusiv våtmarksinsektsfauna. Ån, de öppna markerna och de många gamla träden ger även goda förutsättningar för flertalet fladdermusarter, men även här är kunskapsnivån låg då inventeringar saknas.

Fiskar

Upplands landskapsfisk asp (*Aspius aspius*) finns upptagen på ArtDatabankens rödlista under kategorin "Nära hotad" och den finns även upptagen i EU:s art- och habitatdirektiv. Årligen vandrar aspen upp från Ekoln i Mälaren och leker i ett fåtal åar, bl.a. i Fyrisåns biflöde Sävjaån.

Större mälarmynnande vattendrag är ofta viktiga som leklokaler även för andra mindre vanliga arter av karpfisk som t.ex. vimma och faren. Förutom Sävjaån har de nyligen iordningställda vandringsvägarna genom centrala Uppsala inneburit att Fyrisån som helhet blivit ett potentiellt värdefullt område för lekvandrande fiskarter. I Fyrisån har även nissöga och den akut utrotningshotade ålen påträffats.

Generellt sett är kunskapen om Årike Fyris funktion och betydelse för fisk och andra sötvattensarter mycket bristfällig. Årike Fyris med sina fören skulle kunna vara ett betydelsefullt lek- och uppväxtområde för fisk. Kännedomen om bland annat aspens krav på uppväxtområden för sina yngel är okänt. Det är däremot känt att förena är rika på vanliga fiskarter

under leken. Årike Fyris och även Ekoln nedströms kräver därmed särskild hänsyn tills noggranna undersökningar av dess undervattensliv genomförs.

Musslor och kräftdjur

I Fyrisån uppströms Uppsala finns den rödlistade arten flat dammussla (*Pseudanodonta complanata*). Två platser inom Årike Fyris, i höjd med Sunnerstastugan respektive Ultuna, undersöktes översiktligt vid en länstäckande inventering av stormusslor 2004-2005 - utan resultat. Bedömningen för Sunnerstastugan blev "svårinventerat" och för Ultuna "olämplig lokal". Inga utförligare inventeringar efter arten har skett inom Årike Fyris men det är inte omöjligt att arten även finns inom området. Detsamma gäller för äkta målarmussla (*Unio pictorum*) som påträffats uppströms i Sävjaån. Hänsyn till dessa bör tas vid eventuella muddringar.

Det mycket säregna och sällsynta kräftdjuret spetsköldbladfoting är påträffad vid Kungsängen 1918. Fynd finns även från Ultuna och Malma (S Uppsala) från 1800-talet. Spetsköldbladfotingen, som lever i temporära vattensamlingar, tillhör en mycket ålderdomlig djurgrupp där vissa arter inte har förändrats nämnvärt på 220 miljoner år. Arten ser ut som ett levande fossil. Sedan 1950 har arten bara påträffats på två lokaler i Sverige, den ena i Skåne, den andra i Uppsala (2010). Det finns därför hopp om att den åter ska uppträda på Kungsängen, om livsmiljöerna gynnas och förbättras.

Fåglar

Det öppna, å-nära landskapet är en mycket viktig lokal för såväl häckande som sträckande fåglar. På ängarna, särskilt vid högt vattenstånd, rastar änder och vadarfåglar, bl.a. kricka, årtå, bläsand, brushane, dubbelbeckasin, grönbena, glutt- och svartnäppa. Bland häckande eller troligen häckande arter kan nämnas tornfalk, skedand, brun kärrhöök, storspov, kornknarr, småfläckig sumphöna, gulärta och kärrsångare. Längs Fyrisån häckar sporadiskt kungsfiskare och rosenfink. Tillfälligt har andra intressanta arter observerats, t.ex. pilgrimsfalk, rödspov och trastsångare.

På Ultuna- och Sunnerstaåsen häckar skogsduva, kattuggla och spillkråka samt troligen även mindre hackspett. Den tretåiga hackspetten födosöker ibland vintertid på döda granar inom området.

Insekter

Flera av de skyddsvärda insektsarterna som finns i reservatet är knutna till varma, solexponerade miljöer, t.ex. torrängsvegetation, öppna sandiga ytor, halvöppna bryn, gamla solexponerade levande och döda träd.

Bibaggen och storblodbi är två intressanta arter som båda är påträffade på sandig mark vid Pustnäs och på Sunnerstaåsen. Båda arterna har en fascinerande livscykel med larver som parasiterar på vårsidenbiet, ett solitärbi som också lever i sandmiljöer. Solitära bin finns även på små sandblottor i andra delar av reservatet, bl.a. vid Ultunaåsen och på en liten kulle norr om Liljekonvaljholmen. Flera av dessa öppna partier håller dock på att växa igen. I Sunnerstagropen och vid skidbacken finns några andra intressanta insektsfynd, t.ex. vinkelbandat ordensfly, vitgrått träfly, lusernbi och dvärgstekel. Dvärgstekeln försvann emellertid från området på 1970-80-talet då sand och grus täcktes över med jord och en helt annan flora växte upp i gropen och en bit upp i sluttningarna.

På solexponerade äldre träd kan man finna spår efter några ovanliga insektsarter, t.ex. relikbock på tall, granbarkgnagare på gran, myskbock på sälg och liten träfjäril på asp. Den sällsynta skrovliga flatbaggen är hittad på solexponerad tallåga på Sunnerstaåsen och hasselsplitborren fanns åtminstone tidigare (1980-talet) på grova, döda hasselstammar i Nantuna lund.

Även i våtmarksdelen av reservatet finns några sällsynta insektsarter, bl.a. jordflyet (*Diarsia florida*), som flyger i den tuviga östra delen av Övre Föret, och stor korslöpare som är hittad

i den fuktiga delen av betesmarken vid Solbacken-Pustnäs. Även vid Ultuna källa finns en exklusiv våtmarksinsektsfauna.

Kärlväxter

Kärlväxtfloran på torra marker är, liksom insektsfaunan, mycket skyddsvärd. Vid vägläntan på östra sidan av Ultunaåsen och på en liten kulle norr om Liljekonvaljholmen samt vid solbacken-Pustnäs växer några små bestånd av sanddraba och backsippa. De båda lokalerna väster om ån har tidigare varit mer öppna men håller nu på att växa igen med gräs, buskar och träd. Vid Solbacken-Pustnäs finns andra intressanta arter i den sandiga betesmarken. Här växer bl.a. sandmaskros och backtrift. Den senare växer vanligen främst vid kusttrakten men är här en relik från tiden då området låg närmare havet. Torrängsvegetationen på Sunnerstaåsen, med bl.a. fältmalört, timjan, backglim, sandviol och hårdsvingel, har krympt de senaste decennierna och idag återstår endast små partier. Backsippan fanns tidigare på Sunnerstaåsen men verkar nu vara borta.

Vid Kungsängen finns några gamla, intressanta fynd från 1800-talet, bl.a. brinklosta och vallfibbla. Dessa arter är sedan länge försvunna från området. På fuktig mark nära ån vid Pustnäs finns vägfräne, som är en hybrid mellan strand- och klotfräne.

Mossor

Den sällsynta muddermossan är hittad på båda sidor av Fyrisån i den södra delen av reservatet. Arten växer på naken, näringsrik och tidvis översvämmad lerjord. Den är beroende av kontinuerlig störning, t.ex. från tramp av boskap. På den västra sidan av ån finns idag inga betesdjur men här växte muddermossan (på 1990-talet och i början av 2000-talet) på schaktmassor av lera nära vattenbrynet.

Lavar

Några ovanliga lavar är kända från området, t.ex. gul dropplav och ärglav på grova ekar i Nantuna lund, silverlav på alléträden söder om Kungsängsbron och ett gammalt fynd av smalskaftslav på murken granved på Sunnerstaåsen.

Svampar

De flesta skyddsvärda svampar inom reservatet föredrar skuggiga skogspartier med fuktigt mikroklimat. Intressanta arter finns både i löv- och barrskogsbestånden. Några arter växer emellertid i öppna miljöer, t.ex. i alléer eller i ogödslade betesmarker.

Vid foten av Sunnerstaåsens nordvästra och norra sluttning finns, inom ett begränsat område, de mest anmärkningsvärda svampfynden. I ett löv- och blandskogsbestånd på lerhaltig, nästan bar jord tillsammans med olika marklevande mossor har en lång rad sällsynta och hotade marksvampar hittats. Här finns bl.a. violfingersvamp (två växtplatser), saffransfingersvamp, vridfingersvamp, skär fingersvamp, broskfingersvamp, ljus fingersvamp, gråbrun ängsfingersvamp, igelkottsröksvamp, rödbrun jordstjärna, doftknölfoting, gråsvart vårtöra, grå sammetsmusseron och fem olika jordtungearter. Violfingersvampen upptäcktes vid Sunnerstaåsen 1980, vilket var det första fyndet i Sverige. Sedan dess har arten hittats på ytterligare några få lokaler i södra och mellersta Sverige.

Senaste observationen av violfingersvampen, på Sunnerstaåsen, var hösten 2001. Den tidigare rika svamplokalen har troligen försämrats sedan 1980-talet eftersom en bred stig har trampats upp precis rakt över växtplatsen och en viss utglesning av busk- och trädskiktet har skett.

I barrskogsbestånden på rullstensåsarna finns arter knutna både till tall och gran. På gamla tallar växer bl.a. vintertagging, talticka och grovticka. På granlågor på Ultunaåsen finns

fynd av gränstikka, ulltikka och köttikka samt ett gammalt fynd från 1947 av barrgråttagg. Gamla fynd finns också av den sällsynta bombmurklan som kräver rena granbestånd på väl-dränerad mark. Växtplatserna är ej exakt angivna utan benämns "Ultuna", "Sunnersta" och "Flottsund". Troligen växte bombmurklorna på eller i nära anslutning till rullstensåsarna. Senaste observationen gjordes 1931 vid Sunnersta. Åspartierna är idag talldominerade, men små granskogspartier förekommer på både Ultuna- och Sunnerstaåsen där bombmurklan skulle kunna växa.

Bland svampar i mer öppna miljöer är skumtickan och silkesslidskivlingen två representanter som växer i stam- och grensår på levande lönnar, särskilt utmed alléerna i reservatets norra del (Ulleråkersparken).

Listan nedan redovisar kända förekommande skyddsvärda arter:

Däggdjur

<i>Castor fiber</i>	bäver		§, A1337
<i>Lutra lutra</i>	utter	VU	A1355
<i>Eptesicus nilssonii</i>	nordisk fladdermus		A1313
<i>Myotis daubentonii</i>	vattenfladdermus		A1314
<i>Nyctalus noctula</i>	stor fladdermus		A1312
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	dvärgfladdermus		A5009

Fiskar

<i>Aspius aspius</i>	asp	NT	A1130
<i>Cobitis taenia</i>	nissöga		A1149
<i>Anguilla anguilla</i>	ål	CR	

Groddjur

<i>Bufo bufo</i>	vanlig padda		§
<i>Rana temporaria</i>	vanlig groda		§, A1213
<i>Rana arvalis</i>	åkergröda		§, A1214

Kräldjur

<i>Lacerta vivipara pannonica</i>	skogsödla		§
<i>Natrix natrix</i>	snok		§
<i>Vipera berus</i>	huggorm		§

Kräftdjur

<i>Lepidurus apus</i>	spetssköldbladfoting (1918)	CR	
-----------------------	-----------------------------	----	--

Blötdjur (observationer uppströms i Fyrisån eller Sävjaån, utanför reservatet)

<i>Pseudanodonta complanata</i>	flat dammussla	NT	
<i>Unio pictorum</i>	äkta målarmussla	NT	

Fåglar

<i>Acrocephalus palustris</i>	kärrsångare		
<i>Alauda arvensis</i>	sånglärka	NT	
<i>Alcedo atthis</i>	kungsfiskare	VU	A229
<i>Anas clypeata</i>	skedand	NT	
<i>Anas querquedula</i>	årta	VU	
<i>Anser fabalis</i>	sädgås	NT	

<i>Anthus cervinus</i>	rödstrupig piplärka	VU	
<i>Asio flammeus</i>	jorduggla	NT	A222
<i>Buteo lagopus</i>	fjällvråk	NT	
<i>Carduelis cannabina</i>	hämpling	VU	
<i>Carpodacus erythrinus</i>	rosenfink	VU	
<i>Circus aeruginosus</i>	brun kärrhök		A081
<i>Circus cyaneus</i>	blå kärrhök	NT	A082
<i>Circus pygargus</i>	ängshök	EN	A084
<i>Columba oenas</i>	skogsduva		
<i>Crex crex</i>	kornknarr	NT	A122
<i>Dendrocopos minor</i>	mindre hackspett	NT	A240
<i>Dryocopus martius</i>	spillkråka		A236
<i>Falco peregrinus</i> pilgrimsfalk		VU	A103
<i>Falco tinnunculus</i>	tornfalk		
<i>Gallinago media</i>	dubbelbeckasin	NT	A154
<i>Jynx torquilla</i>	göktyta	NT	
<i>Lanius collurio</i>	törnskata		
<i>Locustella fluviatilis</i>	flodsångare	NT	
<i>Locustella naevia</i>	gräshoppsångare		
<i>Luscinia svecica</i>	blåhake		A272
<i>Motacilla flava</i>	gulärta		
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	nötkråka	NT	
<i>Numenius arquata</i>	storspov	VU	
<i>Pandion haliaetus</i>	fiskgjuse		A094
<i>Pernis apivorus</i>	bivråk	VU	A072
<i>Philomachus pugnax</i>	brushane	VU	A151
<i>Porzana porzana</i>	småfläckig sumphöna	VU	A119
<i>Sterna hirundo</i>	fisktärna		A193
<i>Tringa glareola</i>	grönben		A166
<u>Skalbaggar</u>			
<i>Apalus bimaculatus</i>	bibagge	NT	
<i>Aromia moschata</i>	myskbock		s
<i>Calitys scabra</i>	skrovlig flatbagge	NT	
<i>Microbregma emarginata</i>	granbarkgnagare		s
<i>Nothorhina punctata</i>	reliktbock	NT	s
<i>Panagaeus cruxmajor</i>	stor korslöpare		
<i>Protaetia marmorata</i>	brun guldbagge		
<i>Scolytus carpini</i>	hasselsplintborre		
<u>Steklar</u>			
<i>Andrena labiata</i>	blodsandbi		
<i>Colletes cunicularius</i>	vårsidenbi		
<i>Colletes marginatus</i>	klöversidenbi	NT	
<i>Melitta leporina</i>	lusernbi	NT	
<i>Priocnemis minuta</i>	dvärgstekel		
<i>Sphecodes albilabris</i>	storblodbi		
<u>Fjärilar</u>			
<i>Catocala nupta</i>	vinkelbandat ordensfly		
<i>Diarsia florida</i>	(ett jordfly)		
<i>Lamellocossus terebra</i>	mindre träffjäril	NT	s
<i>Lithophane ornitopus</i>	vitgrått träfly		

<i>Lycaena hippothoe</i>	violettkantad guldvinge	NT	
<i>Macroglossum stellatarum</i>	stor dagsvärmare		
<i>Zygaena filipendulae</i>	allmän bastardsvärmare	NT	
<u>Kärlväxter</u>			
<i>Actaea spicata</i>	trolldruva		s
<i>Adoxa moschatellina</i>	desmeknopp	NT	s
<i>Armeria m. ssp. elongata</i>	backtrift		r
<i>Artemisia campestris</i>	fältmalört		
<i>Bromus commutatus</i>	brinklosta (1800)	EN	
<i>Cardamine impatiens</i>	lundbrämsa		s
<i>Chenopodium bonus-henricus</i>	lungrot	NT	
<i>Consolida regalis</i>	riddarsporre	NT	
<i>Crepis nicaeensis</i>	vallfibbla (1852)		r
<i>Daphne mezereum</i>	tibast		s
<i>Draba nemorosa</i>	sanddraba	EN	
<i>Festuca gigantea</i>	långsvingel		r
<i>Festuca trachyphylla</i>	hårdsvingel		
<i>Fritillaria meleagris</i>	kungsängslilja		
<i>Glaux maritima</i>	strandkrypa		r
<i>Hepatica nobilis</i>	blåsippa		s, §
<i>Hyoscyamus niger</i>	bolmört	NT	
<i>Hypericum hirsutum</i>	luden johannesört		r
<i>Lathraea squamaria</i>	vättersos		s
<i>Lithospermum arvense</i>	sminkrot		
<i>Oenanthe aquatica</i>	vattenstäckra		ma
<i>Paris quadrifolia</i>	ormbär		s
<i>Potentilla thuringiaca</i>	tysk fingerört		r
<i>Potamogeton lucens</i>	grovnate		ma
<i>Pulsatilla vulgaris</i>	backsippa	VU	§
<i>Rorippa x armoracioides</i>	vägfräne		r
<i>Silene nutans</i>	backglim		
<i>Taraxacum sek. Erythrosperma</i>	sandmaskrosor		
<i>Tilia cordata</i>	lind		s
<i>Thymus serpyllum</i>	backtimjan		
<i>Viola rupestris</i>	sandviol	NT	
<i>Viola mirabilis</i>	underviol		s
<u>Mossor</u>			
<i>Buxbaumia viridis</i>	grön sköldmossa		s
<i>Physcomitrella patens</i>	muddermossa	NT	
<i>Pterygoneurum ovatum</i>	stjärtmossa		
<u>Lavar</u>			
<i>Chaenotheca phaeocephala</i>	brun nållav		s, ma
<i>Cliostomum corrugatum</i>	gul dropplav	NT	s
<i>Chaenotheca gracilentia</i>	smalskaftslav (1943)	VU	s
<i>Microcalicium disseminatum</i>	ärgspik		
<i>Parmelina tiliacea</i>	silverlav		s
<i>Ramalina cf. baltica</i>	hjälmbrösklav	NT	
<u>Svampar</u>			
<i>Calocybe gambosa</i>	vårmusseron		

<i>Clavaria falcata</i>	opalfingersvamp		s
<i>Clavaria amoenoides</i>	vridfingersvamp	NT	s
<i>Clavaria incarnata</i>	skär fingersvamp	NT	s
<i>Clavulinopsis laeticolor</i>	(en fingersvamp)		s
<i>Clavulinopsis luteoalba</i>	aprikosfingersvamp		s
<i>Clavulinopsis microspora</i>	broskfingersvamp	NT	s
<i>Clavulinopsis subtilis</i>	ljus ängsfingersvamp	NT	s
<i>Clavulinopsis umbrinella</i>	gråbrun ängsfingersvamp	NT	s
<i>Cortinarius balteatocumatilis</i>	ekspindling		
<i>Dermoloma atrocinerum</i>	grå sammetsmusseron		
<i>Dichomitus campestris</i>	hasselticka		s
<i>Entoloma polipus</i>	ängsnopping		s
<i>Entoloma scabrosum</i>	(en nopping)		s
<i>Entoloma versatile</i>	grön rödhättning		s
<i>Fistulina hepatica</i>	oxtungssvamp	NT	s
<i>Gastrum rufescens</i>	rödbrun jordstjärna		s
<i>Gastrum striatum</i>	kantjordstjärna		s
<i>Geoglossum cookeianum</i>	platt jordtunga		s
<i>Geoglossum fallax</i>	fjällig jordtunga		s
<i>Geoglossum glutinosum</i>	slamsjordtunga		s
<i>Geoglossum umbratile</i>	svart jordtunga		s
<i>Gloeoporus taxicola</i>	blodticka		s
<i>Grifola frondosa</i>	korallticka	NT	s
<i>Inonotus rheades</i>	rävticka		s
<i>Irpicondon pendulus</i>	vintertagging	NT	s
<i>Leptoporus mollis</i>	kötticka	NT	s
<i>Lycoperdon echinatum</i>	igelkottsröksvamp		s
<i>Phaeolus schweinitzii</i>	grovticka		s
<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	ullticka	NT	s
<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	gränsticka	NT	s
<i>Phellinus pini</i>	tallticka	NT	s
<i>Protodontia piceicola</i>	barrgråtagging (1947)	VU	
<i>Ramariopsis crocea</i>	saffransfingersvamp	VU	s
<i>Ramariopsis kunzei</i>	snövit fingersvamp		s
<i>Ramariopsis pulchella</i>	violfingersvamp	VU	s
<i>Sarcosoma globosum</i>	bombmurkla (1931)	VU	s
<i>Squamanita cf. odorata</i>	doftknölfoting		r
<i>Spongipellis spumea</i>	skumticka	NT	
<i>Thelephora anthocephala</i>	fliköra		r
<i>Thelephora atra</i>	gråsvart vårtöra		r
<i>Thelephora caryophyllea</i>	trattöra		r
<i>Trichoglossum hirsutum</i>	hårig jordtunga		s
<i>Volvariella bombycina</i>	silkehlidskivling	VU	

Teckenförklaring:

A	=	Artkod enligt EU:s fågel- eller habitatdirektiv
s	=	Signalart enligt Skogsstyrelsen 2000
§	=	Arten är fridlyst i Sverige
r	=	Rar
ma	=	Mindre allmän

Hotkategori i Sverige enligt rödlistan år 2010:

CR	=	Critically endangered	Akut hotad
----	---	-----------------------	------------

EN	=	Endangered	Starkt hotad
VU	=	Vulnerable	Sårbar
NT	=	Near threatened	Nära hotad
DD	=	Data deficient	Kunskapsbrist

Friluftsliv och tillgänglighet

Åriket är redan vid tidpunkten för reservatets bildande ett mycket viktigt rekreationsområde för Uppsalaborna. Det har flera funktioner. Dels fungerar det som närströvmark för närbelägna bostadsområden – framförallt för boende i Nántuna/Vilan, Sunnersta och i Ulleråkersområdet. Dels har området attraktionsvärden i sig där besökaren har ett speciellt syfte med sitt besök. Populära målpunkter är exempelvis Övre Föret för fågelskådning eller ett besök på Kungsängen vid tidpunkten för kungsängsliljornas blomning. I detta fall görs besöken även av turister och andra mer långväga besökare. Dessutom är Åriket en viktig del i ett grönt rekreationsstråk som börjar redan inne i stadskärnan och sträcker sig ända till Krusenberg i söder. Förbindelse finns även med strandstråket runt Graneberg till Skarholmen och med den förvisso ännu i delar outvecklade fortsättningen förbi Vårdsätra och upp mot Hågadalén. En viktig funktion har området också genom att många privatpersoner färdas genom det på sin väg mellan bostad/arbete, mellan bostad/universitet eller – eftersom reservatet ligger nära stora arbetsplatser – under "lunchpromenader". Dessutom används området i forskning och undervisning, inte minst genom SLU's verksamhet och belägenhet vid Ultuna.

Genom sitt tätortsnära läge är tillgängligheten till området god. Framför allt till fots och med cykel, men även bilresenärer har en godtagbar access till området. De parkeringsplatser som idag mer direkt kan nyttjas för vistelse i Åriket finns vid Vindbrons östra landfäste, i norra kanten av Lilla Djurgårdsskogen, vid Ultuna, vid entrén till Liljekonvaljeholmen, vid Sunnerstaåsens friluftsområde samt vid Flottsundsbron. Bussar med hög turtäthet går från centrala Uppsala till Vilan/Nántuna, Ulleråker/Ultuna samt Sunnersta/Flottsund.

Det finns ett stort antal g/c-vägar, stigar och leder i området. Dels ett flertal äldre, men några är även anlagda på senare tid. Det viktigaste sammanhängande längre stråket är g/c-vägen längs Fyrisån på dess västra sida. Bland stråk anlagda på senare tid är gång-/cykelstråket längs åns östra sida mellan Kungsängsbron och Vindbron. Detta stråk har kommit till inom ramen för projekt Årike Fyris som pågått sedan mitten av 1990-talet. Inför Linnejubileet 2007 har också de s.k. Linnéstigarna rustats upp. Danmarksvandringen passerar genom Åriket. Denna vandringsled har fått en nygammal sträckning längs Sävjaåns norra strand.

Inom projekt Årike Fyris har det uppförts en ängslada enligt äldre modell i anslutning till Kungsängens naturreservat. Inomhus finns det en utställning som beskriver Årikets historia och värden och hur dessa ska värdas och utvecklas. I anslutning till Övre föret finns dels ett handikappanpassat fågeltorn, dels en fågelplattform vid Sävjaåns mynning.

I reservatets södra del ligger Sunnerstaåsens friluftsområde med Sunnerstastugan. Området är centrum för friluftsaktiviteter i Uppsala tätort. Här finns stora möjligheter till motion, bl.a. ett elljusspår. Det finns en natur- och kulturstig samt en markerad bana för MTB. Kanadensare och kajaker kan hyras. På östsidan av åsen ligger en slalombacke som sprutas med konstsnö. Upplandsledens första etapp börjar i Sunnersta. Leden fortsätter vidare österut genom Lunsen.

Vid tidpunkten för reservatsbildningen förvaltar Uppsala kommun – ur friluftshänseende – redan Åriket och de anordningar som vuxit fram som en del av projekt Årike Fyris. Dessutom äger och förvaltar kommunen Sunnerstaåsen och Lilla Djurgårdsskogen.

Prioriterade bevarandevärden

Naturtyper:	öppet kulturpräglad landskap med fuktängar, friska och torra marker, öppna sandiga/grusiga marker, gamla, glesa och talldominerade skogar
Arter:	asp, kornknarr, storspov, kungsfiskare, bibagge, skrovlig flatbagge, reliktböck, vårsidenbi, backsippa, fältmalört, sanddraba, muddermossa, violfingersvamp och vintertagging
Kulturlämningar:	fornborg och gravfält; äldre vägsystem; byar, gårdar, torp; vetenskapshistoriska värden med koppling till uppkomsten av systematisk biologi
Friluftsliv:	Landskapsbild, Linnéstigar, tätortsnära större sammanhängande område med höga upplevelsevärden, naturstudier, bostadsnära vardagsrekreation, fågelskådning

Litteratur och andra referenser

- Aronsson G., Lennartsson T. 2000. *Naturen på Uppsalaåsen från Sten-Sturemonumentet till Flottsund. - Förslag till skötsel*
- Aronsson G. 2007. *Upplandsstiftelsen yttrande angående naturreseptatet Årike Fyris*. Upplandsstiftelsen.
- Åriketgruppens yttrande på ÖP 2010 *Synpunkter att beakta i samband med fastställandet av Uppsala kommuns Översiktsplan 2010 - Förslag på gränsdragning och skötsel inför bildandet av naturreseptat Årike Fyris*
- Häckfågelinventering, Uppsala Kungsäng och övre föret*, (2002). Upplands Ornitologiska Förening
- Stormusselinventering i Uppsala län*. (2005) Joel Berglund, Sofia Gylje, Stefan Lundberg & Ted von Proschwitz. Länsstyrelsen Uppsala Län.
- Sundberg, J. 1993 *Övre och Nedre Föret, Uppsala Kungsängar – ett restaureringsförslag*. Rapport nr. 1 1993. Upplandsstiftelsen.
- Arter & naturtyper i habitatdirektivet – tillståndet i Sverige 2007*. Redaktör Annika Sohlman Uppdragsgivare och ekonomiskt stöd: Naturvårdsverket. Förlag: Artdatabanken SLU, Uppsala.
- Svensk författningssamling, Artskyddsförordning, SFS 2007:845
- Naturvårdsinventering av Uppsala kommun 1988-1996*. Naturvårdsförvaltningen (Numera Fritids- och naturkontoret) Uppsala kommun
- Projekt Årike Fyris*,
Delplan 1: Kulturmiljö. Thunman Dan, Kulturförvaltningen
Delplan 2: Restaurering och skötsel av mark. Jacobson Rolf, Naturvårdsförvaltningen
Delplan 3: Fyrisån. Wallsten Maud, Miljökontoret
Delplan 4: Friluftsliv och information. Eriksson Anders, Naturvårdsförvaltningen

1995 Uppsala Kommun

The rise of systematic biology, an international initiative in the time of Linnaeus. Manktelow Mariette
2009, Länsstyrelsen

Bevarandeplan för Sävjaån – Funbosjön SE0210345. Diarienummer: 511-7778-04. Länsstyrelsen Uppsala län.

Årike Fyris – Utredning Överfarter (1996). Hifab Byggprojektledaren AB på uppdrag av Tekniska Kontoret, Uppsala kommun.

Vindbron, Förändring Husvagnsplats (1999). White Arkitekter på uppdrag av Tekniska Kontoret Uppsala kommun.

Gångbro Över Sävjaån – Förstudie (1998). Bjerking Ingenjörbyrå AB på uppdrag av Uppsala kommun.

Elektroniska källor:

Artportalen www.artportalen.se sökningar gjorda under mars-maj 2010.

Naturvårdsverket www.naturvardsverket.se, sökning i kartverktyget Skyddad natur

Jordbruksverkets databas TUVÅ , ängs och betesmarksinventeringen 2002-2004

Muntliga källor:

Per Alström artdatabanken, SLU

Johnny de Jong centrum för biologisk mångfald, SLU

Martin Tjernberg artdatabanken SLU

Lena Jonsell Upplands flora

Joel Berglund, Länsstyrelsen Uppsala Län

Anders Larsson Limnolog, Uppsala vatten

Plandel

Skötselmål och föreskrifter för skötsel

Generella riktlinjer

Det generella målet med skötseln är att uppfylla syftet med reservatet. Nedan följer generella riktlinjer för skötseln i grova drag. Under respektive skötselområde finns mer detaljerade anvisningar om skötsel och mål för dessa.

Skogsmark: Åtgärderna inom skogsområdena varierar från i stort sett fri utveckling till återkommande röjning/gallring. Det senare gäller främst i talldominerade partier, dels för att bibehålla värdefulla miljöer och dels för att nyskapa glesa, gamla och promenadvänliga skogsbestånd med höga biologiska värden. Skogsbete kan gärna få förekomma inom dessa, och bör företrädesvis bibehållas i de områden det förekommer idag. Delar av skogsområdena förutsätter en ganska aktiv skogsskötsel för att bevara och gynna de höga natur-, kultur- och friluftsvärdena. Gamla träd ska gynnas generellt i skogsskötseln och mängden död ved ska öka. Brynzoner eftersträvas mot öppen mark, syftet är mjuka övergångar genom ett flerskiktat träd och busklager dominerat av lövträd som exempelvis ek och sälg. Bryn med bärande buskar och träd gynnar fåglar och insekter och solbelysta kanter prioriteras. Vid alla åtgärder i skogsmark bör vissa generella naturvårdshänsyn och principer tillämpas:

- Öka mängden död ved, särskilt av ädellöv, genom att lämna torrträd, högstubbar, lågor och grövre grenar. Ved kan dras undan om den är i vägen, men bör lämnas i skogen utan att kapas upp i bitar om så är möjligt. Om torrträd måste fällas, lämna gärna en rejäl högstubbe.
- Grovgreniga träd skall inte underkvistas (ett undantag är tallar med reliktbock, om den skuggar sin egen stam).
- Döda grenar på träd skall sitta kvar om de inte är uppenbart farliga (det innebär t.ex. att alléträd bara behöver "städas" på den sida som växer över väg). Om grova döda grenar måste kapas är det bra att lämna en meter eller så kvar på stammen, till gagn för vedlevande organismer.
- Med undantag för vissa alléer och parker skall gamla träd aldrig fällas för att ge plats för nya.
- Det är inte motiverat att annat än i undantagsfall avverka värdefulla brynträd för att få plats med stängsel – ett av de främsta motiven för bete i bryn är att gynna just de gamla brynträden.
- Bärande träd och buskar lämnas om inte röjning är motiverad för att släppa in ljus i särskilt värdefulla miljöer (exempelvis bör rönn röjas på vissa delar av åskränet).
- Buketter av träd och buskar (exempelvis hassel, sälg, al, tidigare avverkad alm) skall inte gallras; om trädet/busken skall vara kvar skall den lämnas i sin helhet.
- Vid naturvårdsgallring skall man oftast undvika att gallra jämnt över hela bestånd som man gör vid gallring för virkesproduktion. Oftast är det bäst att öppna rejält på vissa ytor och låta andra vara tätare och orörda. Ett undantag nämns i nästa punkt.
- Ljus- och värmekrävande träd gynnas av att friställas och växa i glesa förband. Exempel är ek (generellt) och andra lövträd samt tall (om träden tidigare stått exponerat). Gran och lövträd som växt upp i mer skuggig miljö gynnas däremot bäst av att sparas i grupper och dungar. I sådana fall skall en jämn gallring av hela bestånd undvikas.
- Vissa biotoper, exempelvis små skogskärr och annan blöt eller fuktig skog, skall inte gallras.

- Inga åtgärder skall göras utan att man är medveten om varför de görs. Vilka naturvärden strävar man efter att gynna? Lämpligen diskuteras detta vid fältsnittsling/samråd.

Jordbrukslandskapet: Den öppna marken sköts med målet att bruka och bevara jordbrukslandskapets värden i Åriket. Syftet med detta är att bibehålla och återskapa ett kulturlandskap som förutom sina givna kulturhistoriska, landskapsmässiga och rekreativa värden också bevarar den biologiska mångfalden. Områden med hävdgynnad flora och fauna bör prioriteras i skötseln. På dessa marker ska artrikedomen bevaras genom fortsatt hävd i form av bete, slåtter eller en kombination av dessa där så krävs. Kulturbärande landskapselement och hävdvunna gränser mellan olika landskap ska bestå. Därför är igenplantering av den öppna marken inte önskvärd, men en tillståndsmöjlighet finns i reservatsbestämmelserna. Det är i princip dock endast den som *åkermark* klassade marken som över huvud taget kan komma ifråga och då endast för forskningsändamål.

Prioriterade arter/naturtyper: Riktade åtgärder i syfte att förbättra förutsättningarna för prioriterade naturtyper och arter främjas utöver generella skötselåtgärder. Exempelvis nyskapande av grus-/sandblottor, fräsning av fuktängar och vassområden, nyskapa död ved frihuggning av värdefulla träd etc. Det är inte alltid känt hur frekvent förekomsten av en viss art är. Därför anges "bevarade eller förbättrade förutsättningar" som mål för enskilda arter. Särskilda åtgärdsplaner kan utformas vid sidan av reservatets skötselplan för enskilda prioriterade arter eller naturtyper, inom dessa kan mer precisa och mätbara mål fastställas utifrån ett mer omfattande kunskapsunderlag.

Kulturvärden: Kulturlämningar ska bevaras och skötas efter behov, genom exempelvis frihuggning, återkommande röjning och slåtter. Äldre stigar/körvägar hålls öppna och tillåts inte förstöras. Skötsel av kultur- och fornlämningar bör ske i samråd med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet, vilka har ansvaret för vård och skötsel av fornminnen.

Friluftsliv: När det gäller åtgärder för friluftslivet gäller en tämligen stor frihet för förvaltaren att vidta skötselåtgärder med friluftssyfte. Det tätortsnära läget ger stora möjligheter att verkligen bidra till att skapa grund för ett friluftsliv baserat på naturupplevelser samtidigt som det måste finnas en mycket medveten tanke, både vad gäller anordningarnas numerär, dess placering, funktion och utseende. Inom Årikesprojektet har kvalitetstänkandet hittills legat på en hög nivå. Denna strävan kvarstår. Åtgärder och skötsel för friluftsliv och rekreation går i de flesta fall att förena med naturvårdsåtgärder. Vid känd förekomst av störningskänsliga arter bör konflikter undvikas genom medveten planering och placering av friluftsanläggningar exempelvis stigar. I annat fall kan och bör friluftsliv och naturvård utvecklas parallellt.

Reservatet har delats in i skötselområden, dessa är ibland i sin tur uppdelade i flera delområden.

Skötselområde S – Skog (139 ha)

Delområde S1, Ultunaåsen (41 ha)

Beskrivning: Åsen utgör en brant och markerad rygg bestående av två kraftiga ändpartier och en mellanliggande smalare delvis "getryggsartad" del. Genom sin position på förkastningsbranten bildas en höjdskillnad på 30-45 meter mot ångarna och ån i väst. Åsen är i nästan hela sin utbredning skogsbeklädd, huvudsakligen med äldre tallskog (överståndare ca 250 år) med inslag av gammal (<150-årig) gran, med ett yngre skikt av blandskog. Men på dess västra sida samt i kantzoner finns även lövdominerade områden. Vissa partier utgörs av tätare barrskog igenväxande med löv. Ultunaåsen utgör, genom sina många åsgropar, en av Uppsalaåsens mest intressanta delar. I slänten mot vägen längs den sydligare östkanten finns en torrbacke med värdefull flora. Exempel på förekommande skyddsvärda arter är talticka, backsippa och grön sköldmossa.

Mål: Varierat skogsbestånd med bibehållna eller ökade biologiska, rekreativa och kulturhistoriska värden. Öppna bestånd, särskilt på åsens krön där gammal tall och vissa lövträd dominerar, sikten från utsiktsplatsen är god. Mindre områden av tätare naturskogskaraktär och grandominerade partier (gynnsamma för t.ex. bombmurkla och grön sköldmossa) förekommer. Bevarad eller ökad andel gamla, grova träd. Örtvegetation av torrängstyp bibehålls och utvecklas med arter som gråfibbla, kattfot, backsippa, tjärblomster m.fl. Öppna partier t.ex. sandtag och slitageytor bibehålls. Bevarade eller förbättrade förutsättningar för reliktböck, bibagge, vårsidenbi, sanddraba och vintertagging.

Åtgärder: Sammanställt med Sunnerstaåsen, se nedan.

Delområde S3, Sunnerstaåsen (33 ha)

Beskrivning: Åsens nordspets består av blandad medelålders lövskog av alm, björk al och rönn. I nordvästslutningen mot viken vid Sunnersta herrgård finns en mycket värdefull svamplokal med flera rödlistade marksvampar, t.ex. violfingersvamp, saffransfingersvamp och skär fingersvamp. Dessa svampar växer på blottlagd jord med rörligt markvatten som förekommer i området och gynnas även av det skuggiga läget. Dessvärre har en genväg mellan två stigar ganska nyligen trampats upp, rakt över växtplatsen för de sällsynta svamparna. I de norra delarna av åsen finns även en serie väl utformade strandlinjer och terrasser med talrika utströdda block. Åsens centrala delar består huvudsakligen av medelålders till gammal tallskog delvis f.d. gles gammeltallskog skapad av militärens nyttjande och skogsbete. Stora delar igenväxande av ung till medelålders gran och rönn. I slutningar och kanter förekommer bland- och lövskog. Den mellersta delen av åsen är 35-40 meter hög, delvis getryggsformad och mestadels brant. Inom området finns även flera åsgropar. På åsens sydspets finns igenväxande f.d. gles tallskog med inslag av ek. Exempel på förekommande skyddsvärda arter är talticka och violfingersvamp. Ett varierat utbud av friluftaktiviteter erbjuds genom bland annat elljusspår och MTB-spår.

Mål:

Varierat skogsbestånd med bibehållna eller ökade biologiska, rekreativa och kulturhistoriska värden. Bevarad andel glesa bestånd på åschrönet och sydspetsen där gammal tall och vissa lövträd dominerar, vidkroniga ekar förekommer. Bibehållen eller ökad andel gamla, grova träd inom skötselområdet. Gles och luckig skog på chrönet tillåter utsikt mot ån, synliggör åsens siluett samt bevarar artrikedomen då gamla grova träd ges utrymme och solinstrålning når trädstammar och markskikt. Lövrik gles brynzon mot öst med förekomst av hagmarksträd. Mindre områden av naturskogskaraktär förekommer, främst i grandominerade partier (gynnsamma för t.ex. bombmurkla) och i lövskog. Bevarade eller förbättrade förutsättningar för skrovlig flatbagge, bibagge, reliktböck, vårsidenbi, fältmalört, violfingersvamp och vintertagging.

*Åtgärder
(S1 & S3):*

Löpande: Skötselbehoven varierar mellan olika delområden - alltifrån fri utveckling i mindre grandungar och lövdominerade fuktiga sluttningar och sänkor - till återkommande röjning/gallring, dels för att bibehålla värdefulla miljöer och dels för att nyskapa glesa, gamla och promenadvänliga skogsbestånd, främst i talldominerade partier. Där målet är att bevara glesa eller luckiga skogspartier med anknutna naturvärden får skogsbete gärna förekomma med betydligt minskat röjningsbehov som följd.

Röjning/gallring: Skogsbete är önskvärt i stora delar för att bevara det glesa trädskiktet. I frånvaro av skogsbete är återkommande röjning/gallring av igenväxningsarter i vissa delar av tallskogen högprioriterat, framförallt uppväxande gran, rönn och asp. Det gäller i första hand för åsarnas centrala områden samt på Sunnerstaåsens sydspets, där höga värden kopplade till ett äldre glesare trädskikt riskerar att försvinna om det förtätas. Röjning/gallring av åschrönen gynnar såväl rekreations- som naturvärden. Förekommande torrträd sparas så långt som det är möjligt. Gamla grova träd sparas vid all gallring, främst tall och lövträd, även potentiella vidkroniga ekar och enstaka välväxt rönn och säl. Detta bevarar artrikedom bland bl.a. tickor och vedlevande insekter. I kanten mot öppna marker sparas lövträd för att skapa gynnsamma brynzoner där potentiella eller befintliga hagmarksträd bör röjas fram. Igenväxande delar utan betydande inslag av naturvärden eller äldre träd kan antingen lämnas för fri utveckling, för långsiktig övergång till naturskogskaraktär, alternativt röjas för att på lång sikt skapa ett glest tall- och lövdominerat trädskikt med grova glest stående träd. Den storslagna utsikten från åschrönet på Ultunaåsen bör vidmakthållas genom regelbunden röjning.

Fri utveckling: Uppslag av gran och lövträd kan sparas i enstaka tätare klungor, samt i och kring fuktiga sluttningar och sänkor. Partier med längre kontinuitet av gran får utvecklas i huvudsak fritt utöver eventuella skötselåtgärder för friluftslivet. På Ultunaåsen gäller det till exempel östra kanten i höjd med Övre föret, samt västsluttningen på den södra halvan av åsen. Generellt sett kan även partier där successionen övergått i en tät blandskog lämnas för fri utveckling, där gleshetsberoende värden har försvunnit och andra värden kan utvecklas. Exempel på detta är blandskogspartier på Sunnerstaåsens nordvästra del, vid viken öster om Sunnersta Herrgård. Fri utveckling är också lämpligt i norra spetsens lövskogsparti, med undantag för eventuellt inväxande gran som i så fall bör röjas. Unga, täta och likartade bestånd sköts för att på lång sikt skapa glesa, luckiga variationsrika bestånd.

Friluftsliv: Stignätet bör rustas upp och de pedagogiska insatserna ökas. Ambitionsnivån bör vara hög eftersom området har stora värden för både friluftsliv och biologisk mångfald. På Sunnerstaåsens nordvästsluttning, öster om Sunnersta herrgård, finns en ganska ny genväg mellan två stigar, som går rakt över en värdefull svamplokal med förekomst av rödlistade arter. Denna bör flyttas en liten bit för att inte den värdefulla svamplokalen ska förstöras.

Föryngring: På stora delar av Uppsalaåsen är de yngre träden (föryngringen) av annat trädslag än de gamla. Därför bör tallföryngringen gynnas genom att skapa glesa trädskikt, men med stora hänsyn till de gamla träden. Glesa förband med ung tall bör gynnas i alla tallbestånd på Uppsalaåsen, men i mycket försiktig omfattning i soliga bryn. Halvgammal tall i soliga lägen gynnas där den finns för att kompensera åldersglapp i beståndet

Åtgärder för skyddsvärda arter: Särskilda punktinsatser kan gärna göras för att gynna vissa skyddsvärda arter. Sådana åtgärder kan t.ex. vara att;

- fälla och lämna kvar några enstaka äldre träd (främst tall) i solexponerade delar av syd- och västsluttningen,
- friställa enstaka gamla, levande tallar med grov bark, gärna i solexponerat läge för att gynna reliktskock
- friställa potentiella vidkroniga ekar
- död ved sparas och nyskapas, främst av tall och löv, gärna solbelyst läge för att gynna skrovlig flatbagge, om gamla träd av säkerhetsskäl t.ex. nära stigen måste huggas ned sparas en högstubbe, lågor lämnas i lämpligt läge
- öka arealen blottlagd sand och grus till förmån för torrbacksfloran som sanddraba och backsippa, sandblottorna ska helst vara sydvända och solbelysta för att även gynna sandlevande insekter t.ex. vårsidenbi. Blottorna skapas genom aktiv markstörning eller slitage, alternativt aktivt avlägsnande av täckande och skuggande vegetation.
- gynna gran i små skogspartier som kan passa för bombmurkla.
- Flytta stigen som går över den skyddsvärda svamplokalen på Sunnerstaåsen.

Delområde S2 - Lilla Djurgårdsskogen (52ha)

Beskrivning: Området utgörs av en skogsbeklädd moränrygg vilket höjer sig upp till närmare 30 meter över betesmarkerna i väst. Skogen har påverkats av människan i åtminstone 2000 år och har bland annat brukats som kunglig jaktmark, för skogsbete och virkesbruk. Resultatet kan utläsas idag i en ovanligt rik trädslagsblandning med ett stort inslag av ädellövträd. Området är försett med ett elljusspår och är mycket populärt för olika rekreationsändamål.

Mål: Varierat skogsbestånd med bibehållna biologiska, rekreativa och kulturhistoriska värden. Området har potential att utvecklas som ett kärnområde för flera lövträdarter. Andelen ädellövträd bibehålls eller ökar. Betade områden bibehålls.

Åtgärder: Rekreativ inriktad skogsskötsel med naturvårdshänsyn, i enlighet med aktuell skogsbruksplan. Stignätet bör underhållas och de pedagogiska insatserna ökas. Ambitionsnivån får bedömas utifrån tillgängliga medel.

Skötselområde Å – Åker (130 ha)

Beskrivning: Öppen åkermark som förvaltas och brukas av SLU. Försöksverksamhet pågår på delar av markerna.

Mål: Öppen jordbruksmark. Åkerbruk alternativt även bete förutsatt att befintliga betesmarker har tillfredställande hävd.

Åtgärder: Plöjning, gödsling och insådd är tillåtet i enlighet med allmänt gällande bestämmelser. Stängsling och andra icke permanenta mindre anläggningar får förekomma för forsknings och undervisningsändamål. Om möjligt är det positivt att öppna befintliga täckdikessystem, dagvattenledningar och eventuellt skapa invallning av åkermarken för att få en gynnsammare hydrologisk regim med översilning för strandängarna inom skötselområde B. Det finns också behov att skapa tillgängliga gångstråk inom dessa skötselområden. Naturstigar får markeras i fält och skötas genom odlingsfria zoner med regelbunden slåtter. På sikt vore en omläggning av åkermarker till bete längs ån i höjd med Nantuna önskvärd, för att återuppta den historiska markanvändningen och skapa sammanhang i tid och rum. Bete eller efterbete är tänkbart förutsatt att befintliga betesmarker har tillfredställande hävd.

Skötselområde BE – Betes- och slåttermark (119 ha)

Beskrivning: De sankta flacka markerna kring ån har nyttjats för slåtter och bete under en lång tid tillbaka. Stora delar av nuvarande betesmark har tidigare använts huvudsakligen för ängsbruk med efterbete, så intensivt som markerna tålde, och med återkommande betesfria år för återhämtning. Genom fällor kunde betet varieras inom markerna. Inom området, kring den dåtida bebyggelsen kring Pustnäs och Nantuna fanns även mindre åkerlappar som plöjdes och bidrog med blottad sand. Idag består markanvändningen av ett jämförelsevis svagt men kontinuerligt betetryck, med undantag för Kungsängen som slås. *Övre föret:* Betad strandäng omkring Övre föret, till stor del igenväxande med högvass dominerad av jättegröe och bredkaveldun med enstaka tuvor av vasstarr. Bottenskikt av krypven och kärrkavle bitvis skönjbart. Mellan Fyrisån och Sävjaån finns en udde som är betydelsefull för fågellivet, området översvämmas om våren vilket gör det näringsrikt, det är delvis betat och delvis ohävdad, men domineras av högorter, vass och flera buskage. *Nedre föret:* Långsträckt betesmark längs åns östra sida. Små backar med torrängsflora förekommer, i övrigt trivial vegetation. Strandängen är till stora delar dominerad av högvassar och tuvbildande gräs, främst jättegröe, till följd av otillräcklig hävd.

Mål: Vålövade ogödslade betesmarker och/eller slåtterängar med bevarad eller ökad artrikedom samt ett rikt fågelliv. Varierande fuktförhållanden och hävdregim ger en mångfald bland tillgängliga habitat. Ett sammanhängande stråk av betesmark kring Övre föret ger gynnsamma förutsättningar för spridning av växter och djur. Bevarade eller förbättrade förutsättningar för populationer av i dagsläget (2010) förekommande representativa och prioriterade arter (*se nedan*), vilket säkerställs genom återkommande riktade in-venteringar. Sandblottor och torrängsvegetation förekommer i området vid

Nåntuna och Pustnäs. Tillgängligheten är god genom väl underhållna stigar, spänger, övergångar och informationsinsatser.

- Konkurrenskraftiga, högvuxna igenväxningsarter (jättegröe och kaveldun) utgör en begränsad smal bård på strandängarna i allmänhet, men partier med vassruggar och tuvbildande gräs- och starr förekommer
- Kring Övre och Nedre föret håller ett tillräckligt betestryck en blå bård öppen utanför den välbetade maden som domineras av låga starr- och gräsarter som krypven och kärrkavle, hävdgynnade arter är vanligt förekommande
- Storspov, kornknarr, brun kärrhö, gulärla, ängsbiplärka, enkelbeckasin och tofsvipa återkommer årligen
- Torrare partier hyser trift, backtimjan, backsippa, gulmåra, rödkämpar och axveronika och fältmalört i konstanta eller ökande populationer
- Bevarade eller förbättrade förutsättningar för sanddraba, bibagge och vårsidenbi.

Åtgärder:

Kontinuerlig beteshävd med förslagsvis nötkreatur och/eller häst, alternativt slåtter med efterbete där så är möjligt. Får bör undvikas där den rikare torrbacksfloran förekommer eller kan tänkas förekomma, men är tänkbart i avsaknad av nötkreatur. Häst ger gynnsam störning i form av tramp och kan därför vara lämpligt på torra till friska marker. Lättare nötraser, exempelvis Highland cattle, är att föredra för att även de sankare delarna av maderna ska hävdas. Om betestrycket inte räcker till alternativt om enbart tyngre raser finns att tillgå kan betet kompletteras med slåtter för att åstadkomma tillräckligt intensiv hävd. Huvuddelen av markerna ska vara väl avbetade, partier med lägre betestryck där vassruggar och grästuvor utvecklas bör främjas med hänsyn till kärrhö, storspov och tofsvipa med flera. Viss variation i tid för betespåsläpp inom området uppmuntras också. Maskinell bearbetning, exempelvis fräsning och betesputsning av alltför igenvuxna partier kan behöva ske. Igenväxningsvegetation bör röjas med undantag för vissa mindre ytor där vass och buskage sparas till förmån för exempelvis rörsångare och sävsparv. Sikten från fågeltorn och plattform bibehålls genom återkommande varsamma röjningar/gallringar av träd och buskar som hindrar utsikten. Stängsel och spänger ska underhållas och kompletteras vid behov. Anläggningar som är nödvändiga för djurhållningen, exempelvis väderskydd och vattenledningar får förekomma. För att underlätta förflyttning av betesdjur bör en bro byggas över Sävjaån. Bron skulle även vara mycket betydelsefull för friluftslivet, en förstudie för en gångbro över Sävjaån genomfördes 1998¹. För åkerytan direkt söder om Sävjaån är en omställning till bete önskvärd. Den kraftiga igenväxning av ung tall på det stäppartade sandområdet på fastigheten Nåntuna 2:5 bör tas bort snarast. Markhävdskartering kan genomföras vid avslutad betessäsong, på såväl slåtter som betesmarker för att kontrollera och utvärdera hävdstillståndet.

Förutom detta bör punktsatser göras för att gynna vissa skyddsvärda arter. Sådana åtgärder kan t.ex. vara att;

- System med flyttbara fällor för att exempelvis vart 5:e år ha betesfritt kan gynna många arter på de magra torra markerna
- frilägga kalkhaltig lera vid ån i södra delen för att gynna muddermossa

¹ Förstudie: Gångbro över Sävjaån (1998)

- skapa sandblottor i betesmarken vid Nântuna och Pustnäs genom återkommande aktiv störning genom harvning eller i form av tramp (exempelvis vis hästbete) för att gynna exempelvis sanddraba, bibagge och vårsidenbi m.fl.
 - sent betespåsläpp på magra marker för att gynna exempelvis backsippa
- Häckfågelinventering bör göras regelbundet i den norra delen av skötselområdet. Efter en kärlväxtinventering kan ytterligare slåtterängar återskapas där förekommande flora visar det lämpligt.
- Åtgärder, i form av till exempel dammar för att minska näringsbelastningen på ån, liksom skapande av översilnings- och översvänningsmarker är önskvärt. Detta kan möjligen åstadkommas med hjälp av å eller dammvatten genom exempelvis dämmen och/eller igensättning av diken men bör begränsas mot omgivande åkrar med vallar och/eller pumpanordning. Åtgärderna bör enbart utföras om de kan genomföras utan att påtagligt försämra produktionsvärdena inom skötselområde Å, samt efter tillstånd från länsstyrelsen. Vidare krävs att vattenkvaliteten kontrolleras noggrant för att förhindra gödning eller annan negativ påverkan på ängsfloran.
 - För åtgärder och förändringar kring Sävjaån bör diskussioner föras med Länsstyrelsen så att samsyn råder kring Natura 2000 området. Detsamma gäller för åtgärder kring Kungsängens naturreservat och Natura 2000 område.

Skötselområde FY – Fyrisån/Sävjaån och närbelägna mader (98 ha)

Beskrivning: Skötselområde FY omfattar här åns sträckning från strax söder om Kungsängsbron till utflödet vid Flottsund i Ekoln, samt Sävjaån från väg 255 till mynningen i Fyrisån, samt strandzoner och mader.

Övre och Nedre Föret är sjöliknande utvidgningar av ån vilka tillsammans med Sunnerstaviken, som är en dödisgrop, utgör de största vattenspeglarna inom Årike Fyris. Dessa områden är av stor betydelse för fågellivet som både rastnings- och häckningslokaler. Ultuna källa är klassat som ett riksintresse för naturvård och är en av Upplands kraftigaste naturliga källor. Före och stora delar av ån kantas i öster av öppna mader av varierande fuktighet. Strandzonen utgörs till stora delar av betesmarker, bitvis med expanderande vassbälte och med inslag av lövträdsdungar. Partier med tätt lövsly, vass och högrörter döljer ån längs stora delar stränderna norr om Vindbron, framförallt längs den östra sidan. Även Sunnerstavikens omgivande våtängar är drabbade av igenväxning av sly och vass. Bitvis kraftig erosion av strandkanter förekommer till följd av båttrafiken, framförallt norr om Vindbron. Söder om Ultuna finns ett ohävdad fuktängsområde som översvämmas under våren, med inslag av artrika torra åskullar.

Då Sävjaån och dess stränder ingår i ett Natura 2000- område (SE0210345) ska eventuella åtgärder i eller i angränsning till området prövas av Länsstyrelsen.

Mål: Å-stråkets stränder besitter höga rekreativa värden utan att inskränka på de biologiska värdena. Ån nyttjas för det rörliga friluftslivet för såväl skridsko-

åkning som för kanot och fiske. Tillgängligheten till stränderna ska vara god i möjligaste mån, med undantag för områden med störningskänsliga arter. Omväxlande öppna och trädbevuxna partier i strandkanter skapar vattenkontakt längs promenadstråken samtidigt som värden för fågel- och djurlivet bevaras. De båda *åfåror* ska hållas framkomliga för båt/kanot, fria från vandringshinder och rensade från skräp. *Sunnerstaviken* ska hållas öppen och inte tillåtas växa igen och vattenkvaliteten bör på sikt förbättras. *Ultuna källa* tillåts inte påverkas av grävnings- eller vegetationsåtgärder. De ornitologiska värdena ska bibehållas och helst utvecklas. Näringsbelastningen i vattnet bör minska, men möjligheterna att påverka detta med åtgärder inom reservatsområdet är små. Populationen av fiskarten asp ska vara livskraftig. Kungsfiskare, utter, sanddraba, backsippa och muddermossa ska bibehållas eller helst öka i förekomst. Kulturhistoriskt och biologiskt värdefulla alléer intill ån består med bevarad mångfald av sällsynta arter av exempelvis lavar, tickor och insekter. Erosionen av betydelsefulla brinkar begränsas. Stormusslor förekommer till följd av förbättrad vattenkvalitet och riktade åtgärder på lämpliga delar av botten.

Åtgärder:

Muddring av Fyrisån får göras vid behov för att hålla farleden farbar, i samråd med limnologiskt sakkunnig med tanke på eventuella musselförekomster. Rena muddringsmassor får placeras och plöjas ned inom skötselområde Å. Städning av åfåror/strandkanter görs regelbundet, extra insatser kan utföras vid behov. Beskränning av vattenvegetation kan bli en nödvändig åtgärd för att begränsa igenväxning av ån. Vidare kan röjning/avverkning av träd (främst klippal) och buskar behöva ske längs ån för farledens sikt och framkomlighet samt invid stigar och i det öppna våt- och sankmarksområdet. Träd och buskar sparas i dungar, siktluckor röjs i tätare partier. Särskilt längs åns östra kant från Vindbron och norrut är uppslaget av sly och högrör stort, där kan luckor röjas, och beläggas med någon marktäckare, exempelvis flis eller grus, för att minska röjningsbehovet. Luckorna kan lämpligen förses med bänkar eller mindre bryggor/träplatåer för att möjliggöra vattenkontakt. Röjning längs ån och i vattenvegetation bör dock ske i samråd med ornitologisk och limnologisk sakkunskap. Knäckeplis sparas företrädesvis för att gynna insekter och motverka erosion. En bojlans eller liknande bör förankras i Föret för att undvika erosion i strandlinjen. Ytterligare åtgärder, exempelvis förstärkning av kanten eller liknande kan bli nödvändiga på hårt drabbade sträckor. En plan för långsiktig vård av Sunnerstaviken bör upprättas. I samband med denna plan är en inventering av vattenmiljön i viken önskvärd. Fuktängsområdet mellan Sunnerstaviken och Ultuna får gärna hävdas genom bete eller slåtter för ökad artrikedom och begränsad igenväxning, men bör inte prioriteras före andra ytor. Alternativt kan vattenspegel anläggas i området för att gynna fåglar och groddjur. Häckfågelinventering bör göras regelbundet vid områdena kring Övre och Nedre föret. På längre sikt kan det bli tänkbart att ta hand om ytterligare dagvattenutlopp inom skötselområdet, förslagsvis genom att anlägga fler dammar. Befintliga bryggor och spänger får underhållas och nya tillkomma som är avsedda för friluftsliv och naturpedagogik, t.ex. för fiske, vattenstudier och rekreation. Även andra anläggningar avsedda för det allmänna friluftslivet är tänkbart längs Fyrisåns stränder, placeringen av dessa skall i så fall planeras i samråd med ornitologiskt sakkunniga. *Alléer*: I alla förekommande alléer skall gamla och döende träd sparas så länge som möjligt om de inte är uppenbart farliga, vid förnygring skall ersättare om möjligt planteras i god tid medan det gamla trädet står kvar. Döda grenar kan kapas om de riskerar att falla över

stigen, i så fall skall så mycket som möjligt av grenen lämnas till gagn för vedlevande insekter.

Åtgärder för att gynna prioriterade arter: Punktinsatser kan gärna göras för att gynna vissa skyddsvärda arter. Sådana åtgärder kan t.ex. vara att; skapa lodväggar på lämpliga platser utmed ån för kungsfiskaren och frilägga kalkhaltig lera vid ån i södra delen. För att öka chanserna för stormusslor att etablera sig kan lämpligt bottensubstrat, i form av sand och grus, tillföras i djupare delar av strömfåran, om det är förenligt med båttrafiken på ån. Innan åtgärder utförs bör inventeringar genomföras av förekommande arter samt bottnarnas kvalitéer utredas och karteras.

Skötselområde BY – Byggnader och deras närmaste omgivning (9 ha)

Beskrivning: -

Mål: Den äldre bebyggelsens karaktär vid tidpunkt för reservatets inrättande ska bevaras. Området vid f.d. miljöavfallsstationen genomgår på sikt en upp- rustning. Upplagsplatsen på fastigheten Kronåsen 3:1 omvandlas till be- söksparkering.

Åtgärd: Tillstånd krävs för att uppföra ny byggnad (inkl. komplementbyggnad) eller för att väsentligt förändra befintlig byggnad till utseende eller ändamål. Normal skötsel av tomt och trädgård får ske. Inom detta skötselområde ingår en möjlighet att kunna bygga ett nytt båthus för Uppsala Akademiska Rod- darsällskap. För en utifrån alla synpunkter optimal inplacering av detta nya båthus kan en justering av GC-vägen behöva ske. I anslutning till båthuset får bryggor underhållas och vid behov bytas ut. Upplagsplatsen (f.d. hus- vagnsplatsen) på fastigheten Kronåsen 3:1 omvandlas till reservatsparker- ing, med utgångspunkt i något av förslagen i utredningen från 1999². Mili- tärförråden avvecklas på sikt, och området övergår i omgivande skötselom- råde S1, eller utnyttjas för besöksinformation eller friluftssändamål.

Delområde BY1 - Liljekonvaljeholmen

Beskrivning: Liljekonvaljeholmen är en inhägnad dansplats med höga natur- och kultur- värden. Den hyser en av Uppsalatraktens största bestånd av grova ekar, var- av den största med en omkrets över 486 cm. Området har ej inventerats or- dentligt, men ett antal sällsynta arter knutna till ekarna har observerats. Flera grova hålträd samt döda stående ekar finns inom området. Många av ekarna inom parkytan står relativt fritt men andra har på senare år drabbats av igen- växning och beskuggning. Den välbevarade huvudbyggnaden uppfördes un- der 1920-talet och har undersökts av Upplandsmuséet vilka framställt ett förslag på fortsatt skötsel. Bakom huvudbyggnaden står tidigare öppen mark till stora delar i igenväxning. Rester av ängsflora finns fläckvis.

Mål: Inom skötselområde BY1, Liljekonvaljeholmen, ska det värdefulla beståndet med äldre ädellövträd, särskilt ek, bevaras och vårdas. Förekommande skyddsvärda arter ska värnas och gynnas.

² Vindbron, Förändring Husvagnsplats (1999)

Åtgärder: Träd med en diameter grövre än 30 cm i brösthöjd ska inte avverkas utan samråd med förvaltaren.

En utförlig inventering bör göras, där träden noga undersöks avseende anknytta arter framförallt tickor, lavar och vedlevande insekter. Redan befintliga fynd motiverar dock en hänsynsfull skötsel. För att förlänga livet på de gamla träden krävs medvetna riktade åtgärder:

- frihuggning av grova ekar ökar livslängden och solinstrålning på krona och stam vilket gynnar många av ekens arter.
- hävd av marken kring träden i form av slätter eller röjning för att förhindra igenväxning och beskuggning av träd och stam,
- undvik grävarbeten nära träden, de riskerar att skada rötterna,
- efterträdare i form av unga och medelålders ekar bör gynnas och släppas fram i lämpliga lägen där de inte konkurrerar med äldre träd.
- kronavlastning & säkerhetsbeskränkning: kronor på grova träd kan behöva beskäras för att undvika att grenar bryts av vid storm och snö, både av säkerhetsskäl och för trädets skull. Ingrepp innebär risk för svampangrepp, arborist bör konsulteras,

En specifik trädskötselplan bör tas fram efter närmare undersökningar och inventeringar. Upptäckt av fler skyddsvärda arter i samband med dessa kan föranleda särskilda skötselåtgärder. Riktade åtgärder för skyddsvärda arter får gärna göras.

Skötselområde FRI – Friluftscentrum vid Sunnerstastugan (14 ha)

Beskrivning: Välbesökt friluftsområde på Sunnerstaåsen innefattande anläggningar bl.a. byggnader, skidbacke med liftanordning och elljusspår. Vissa omgivande skogsdungar med gammal tall och gran samt en del äldre lövträd, andra med unga täta bestånd av tall, rönn, sälg och björk. På åschrönet kring Sunnersta Fornborg står ett glest äldre tallbestånd med inslag av krattek och yngre rönn. Sunnerstagropen, en före detta grustäkt vilken används främst som pulkabacke, har en sandig - grusig jordmån av åsmaterial och är väl-dränerad och näringsfattig. Den hyser bitvis, främst i den sydvända sluttningen, en värdefull och artrik torrmarksflora och insektsfauna. Delar av gropen är utplanad med fyllnadsmassor som orsakat en gödslingseffekt och saknar därför dylika värden. Användningen som pulkabacke orsakar en regelbunden gynnsam störning som bevarar och nyskapar sandblottor.

Mål: Områdets olika rekreations- och naturvärden utvecklas utan att nämnvärt inskränka på varandra. Valfrekventerat friluftsområde med såväl upplevelse- och rekreations- som bevarade biologiska värden. Området får också användas för olika typer av friluftsarrangemang. Torrängsvegetation och värdefulla miljöer för skyddsvärda insekter förekommer i lämpliga delar utan att inskränka på friluftsområdets rekreationsvärden. Bevarade eller förbättrade förutsättningar för bibagge, reliktböck, vårsidenbi, sandviol och fältmalört.

Åtgärd: Utsikten från åschrönet vidmakthålls helst genom återkommande röjning och gallring av yngre träd. Tall, ek och sälg sparas företrädesvis. I lämpliga delar av området stärks gärna naturvärden, exempelvis genom riktade åtgärder för skyddade och prioriterade arter. Sådana får utföras, men ska planeras med

hänsyn till friluftsområdets värden. Motsvarande åtgärder för friluftslivets utveckling planeras med särskild hänsyn till naturvärdena. Företrädesvis bör äldre tallar och lövträd träd sparas så långt som möjligt, särskilt i solbelyst läge. Gräsklippning utan uppsamling ska undvikas, för att bevara och öka utbredningen av torrbacksflora skall gräsmarkerna istället slås en gång årligen på sensommaren, om behovet finns. Det slagna höet uppsamlas för att undvika gödslingseffekter. Eventuella tillsatser av kväveföreningar i konstsnön är förbjuden, liksom all form av gödning av markskiktet. Nattlig belysning undviks så långt som möjligt under vegetationssäsongen för att inte missgynna nattaktiva insekter. Byggnader för friluftslivets ändamål får tillkomma vid behov.

Förslag på åtgärder för att gynna prioriterade arter:

- friställa enstaka gamla levande tallar med grov bark i solbelyst läge,
- placera död ved av grövre dimensioner i solbelyst läge, som även kan vara lämpliga att sitta på
- öka ytan grus- och sandblottor genom att tippa sand i solexponerat läge alt. blottlägga befintliga sandbackar genom att schakta bort fyllandsmassor och vid behov ersätta dessa med näringsfattigt åsmaterial,
- öppethållande av solbelysta sandblottor genom röjning av igenväxningsvegetation,
- låta pulkbackens torrängsväxter blomma ut och slå av vegetationen först på sensommaren-hösten,
- återinföra vissa djur- och växtarter som försvunnit, t.ex. backsippa.

Friluftsliv

Genom naturgivna förutsättningar erbjuder Åriket en variationsrik scen av ån, åsen och slätten som inbjuder till upplevelser och aktivitet. Dess värden i kombination med dess stadsnära position skapar utgångsläget för ett unikt och mycket värdefullt friluftsområde. Åriket är redan vid tidpunkten för reservatets bildande ett mycket viktigt rekreativt område för Uppsalaborna, och stora delar utgör närreklamationsmark för bostäder och arbetsplatser. De i särklass viktigaste befintliga (2010) besöksplatserna i Årike Fyris är Kungsängen med Kungsängsladan, fågelobservationsplatserna runt Övre föret samt Sunnerstaområdet. Genom Åriket passerar dessutom två Linnéstigar. Området har dock potential att utvecklas ytterligare så att en turism byggd på kultur- och naturvärden främjas.

Övergripande mål

Åriket ska vara ett inbjudande friluftsområde och erbjuda en mångfald av natur- och friluftsupplevelser. Tillgänglig information om Åriket skall inspirera till och väcka nyfikenhet inför besöket, vägleda till olika värden inom området samt sprida upptäckarglädje och delge besökaren fördjupade kunskaper. Reservatets viktigaste besöksplatser ska vara fysiskt tillgängliga för alla. Området ska även hysa möjligheter för varierade former av motion och friluftsliv som genom god planering och tydlig information kan samsas.

Besökarnas aktiviteter får dock inte komma i konflikt med reservatets syften. Anordningarna ska vara anpassade i landskapet både vad gäller anordningarnas nummer, dess placering, funktion och utseende.

Förutsättningar för att bevara och utveckla friluftslivet

I och med bildandet av naturrestatet hyser området ett gott juridiskt skydd mot de flesta former av ingrepp. Det finns dock risk för påverkan på friluftslivets värden som inte nödvändigtvis omfattas av detta skydd. Ingrepp som riskerar att försämra friluftslivets förutsättningar är: Buller, visuella störningar i anslutning till reservatet, exploatering som undantagits från reservatets föreskrifter, markanvändning som försvårar tillgängligheten mm. Den största utmaningen är att utforma en eventuell trafikförbindelse över Fyrisån så att visuella och ljudmässiga störningar minimeras.

Övergripande struktur

De befintliga stigar som anges på friluftskartan utgör den övergripande stigstrukturen. Utöver dem finns mindre stigsystem inom Ultunaåsen, Lilla Djurgårdsskogen samt Sunnerstaåsen, där även elljusspår finns. GC-stråket från Kungsängsleden till Flottsund längs den västra sidan av Fyrisån är mycket värdefullt under veckodagar för cykelpendlare. Under helgen utgör det även ett populärt utflyktsstråk. Längs Fyrisåns östra sida finns i dagsläget inget sammanhängande stråk som följer ån, istället hänvisas gångare och cyklister till landsvägen i reservatets sydöstra ände. I avsaknad av fungerande förbindelser i form av broar utgör Fyrisån i dagsläget en barriär, som delar reservatet i två. Även Sävjaåns lopp medför i frånvaro av bro ett hinder i rörelsefriheten inom området, då denna enbart kan korsas vid väg 255.

Aktuella åtgärder

En reparation alternativt ersättande av Vindbron som möjliggör GC-passage är nödvändig för att skapa ett sammanhang och ett ur friluftslivssynpunkt funktionellt reservat. Ytterligare en kommunikation är önskvärd i höjd med Ultuna för att sammanlänka delområdena och öka tillgängligheten för besökare att upptäcka hela reservatet oavsett anslutningspunkt. En utredning över olika överfartsalternativ har gjorts³ och kan användas som grund för fortsatt planering. Även över Sävjaån behövs en mindre gångbro, vilket skulle underlätta både för djurhållning och besökare. En förstudie kring olika alternativ har gjorts⁴. På östra sidan av Fyrisån är tillgängligheten till vattnet en stor brist, därför har flera platser föreslagits för bryggor eller mindre platåer, som kan nyttjas för exempelvis fiske, rekreation eller landstigning för kanot.

På friluftskartan symboliserar heldragna linjer de stigar som föreslås ha en högre skötselnivå, och därmed vara tillgängliga med rullstol eller barnvagn (lutningen kan ändå begränsa framkomligheten). De streckade linjerna visar föreslagna naturstigar som enbart förses med riktningsvisare och stängselövergångar. Dessa kräver en minimerad skötsel i form av röjning och eventuellt spångning vid behov.

³ Årike Fyris – Utredning överfarter, Hifab byggprojektledaren på uppdrag av Uppsala kommun (1996)

⁴ Förstudie: Gångbro över Sävjaån, Bjerking ingenjörsbyrå AB på uppdrag av Uppsala kommun (1998)

Sträckningen för några av stigarna kan komma att delvis ändras av förvaltaren om det behövs p.g.a. exempelvis slitage, översvämning eller av hänsyn till störningskänsliga arter. Stignätet kan även komma att behöva kompletteras eller ändras i takt med eventuella förändringar i besöksfrekvens eller -riktning. Förvaltaren kan hålla ytterligare stigar röjda och markerade om det bedöms nödvändigt. Det kan även vara motiverat att på sikt tillgängliggöra ytterligare områden och/eller göra anpassningar för flera grupper av funktionshindrade.

Ovanstående förslag utgör grunden för besöksanordningar i Årike Fyris. Det är önskvärt att Årike Fyris besöksvärden kan fortsätta utvecklas, i uttryck och antal utifrån nya idéer och möjligheter, i samklang med gällande skötselplans mål och syften.

Inom ramen för arbetet med Linnéstigarna får nya målpunkter och besöksanordningar tillkomma, under förutsättning att de inte kommer i konflikt med reservatets syften.

Information

På friluftskartan har förslag på placering av entréskyltar markerats, samt platser för större informationsskyltar. I anslutning till entrépunkterna bör vägvisare ledsaga besökare in i reservatet. Vidare bör information om särskilt sevärda platser eller företeelser, arter etc. byggas på inom reservatet. Formen för informationen får gärna varieras inom området och anpassas efter nya idéer. Fördjupad information kan spridas genom konventionella guidningar eller via mobilguidning på utvalda punkter. Information om Åriket bör även finnas tillgänglig på platser utanför reservatet, exempelvis via kommunens hemsida, turistbyrån, Biotopia etc.

Stigmarkeringar, vägvisare och entréskyltar ska följa kommunens standard och informationsmaterialet bör utgå från framtagna grafisk profil för Årike Fyris. Det kan dock förekomma avvikande markeringar i exempelvis friluftsområdena Sunnerstaåsen och Lilla Djurgårdsskogen som har med motionsspår etc. att göra.

Naturreservatet Årike Fyris är en del av en större reservatsenhet, som även omfattar reservaten Norra Lunsen och Kungshamn-Morga naturreservat. Denna samlade enhet har en stor variation ifråga om naturförhållanden, kulturmiljöer och därtill kopplade möjligheter till upplevelser. En gemensam entré finns vid Flottsund.

Det kan möjligen vara lämpligt att utveckla ett gemensamt informationscentrum, Naturrum eller liknande, för den samlade enheten av reservat. Guidade turer men även självguidande natur-/kulturstigar kan också komma till stånd inom ramen för det större området.

Tillgänglighet

Till de flesta av de föreslagna entrépunkterna kan man ta sig kollektivt med buss. Från centrum leder GC-stråket längs Fyrisåns västra sida till och genom Åriket. Från bostadsområdet Sunnersta tar man sig enkelt vidare in i reservatet via Sunnerstaåsen. Även från Ultuna leder stigsystemet vidare in i Åriket, även om skyltningen behöver

förbättras i nordlig riktning via åsen. Befintliga och föreslagna parkeringsplatser finns angivna på friluftskartan. Dessa kan behöva utökas vid ökande besökstal, men i första hand bör andra färdmedel, exempelvis cykel och buss uppmuntras och utvecklas. Till exempel genom att placera cykelställ i anslutning till entréerna.

Tillsyn och förvaltning

För operativ tillsyn (myndighetstillsyn) respektive förvaltning ansvarar respektive nämnder enligt kommunens reglemente. Enligt avtalet mellan Uppsala kommun och SLU inför reservatsbildningen ska en skötsel- respektive styrgrupp tillsättas med uppgift att handha löpande skötselfrågor respektive besluta i strategiska frågor. Grupperna bemannas med två representanter från respektive part.

Dokumentation och uppföljning

Förvaltaren skall dokumentera utförda åtgärder (såväl initiala som fortlöpande), eventuellt slitage, andra förändringar i naturförhållanden m.m. i reservatet. Dokumentationen bör helst ske både med anteckningar och fotografier. Det är särskilt viktigt att dokumentera slitage och status, bl.a. före och efter utförda skötselåtgärder.

Sammanfattning av skötselåtgärder

Märka ut reservatets gränser första året
Upprätta plan för friluftsanordningar och information år 1-3
Fortlöpande åtgärder i olika skötselområden efter prioritering och resurser
Fortlöpande underhåll av vägvisare,
stigmärkningar, spänger m.m. efter behov och resurser

Finansiering av skötselinsatser

Iståndsättning och skötsel bekostas av förvaltaren med undantag för sådan skötsel som markägare och nyttjanderättshavare utför som ett led i sin rätt till fastighet i reservatet. Länsstyrelsen har ansvaret för vård och skötsel av fornminnen. Bidrag till restaurering av fornminnen kan sökas hos Länsstyrelsen.

Bilaga 2C

Remissförslag 2010-12-14

Naturresevatet Årike Fyris, Uppsala kommun
Tillhör kommunfullmäktiges beslut 2011-xxx

Arter som berörs av förbud mot inplantering enligt föreskrift A 7 i beslut 2011-xx-xx

<i>Achillea millefolium</i>	rölrika
<i>Adoxa moschatellina</i>	desmeknopp
<i>Aethusa cynapium</i>	vildpersilja
<i>Agrimonia eupatoria</i>	småborre
<i>Alchemilla sect. Vulgaris*</i>	daggkåpa
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	svalting
<i>Alliaria petiolata</i>	löktrav
<i>Alopecurus geniculatus</i>	kärrkavle
<i>Anchusa officinalis</i>	oxunga
<i>Anthemis tinctoria</i>	färgkälla
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	vårbrodd
<i>Arabis glabra</i>	rockentrav
<i>Arabis hirsuta</i>	lundtrav
<i>Armeria maritima</i>	trift
<i>Artemisia campestris</i>	fältmalört
<i>Barbarea vulgaris</i>	sommargyllen
<i>Briza media</i>	darrgräs
<i>Butomus umbellatus</i>	blomvass
<i>Calamagrostis arundinacea</i>	piprör
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	lomme
<i>Cardamine pratensis</i>	ängsbräsma
<i>Carex hirta</i>	grusstarr
<i>Carex spicata*</i>	piggstarr
<i>Carum carvi</i>	kummin
<i>Chenopodium bonus-henricus</i>	lungrot
<i>Cirsium arvense</i>	åkertistel
<i>Cirsium vulgare</i>	vägtistel
<i>Consolida regalis</i>	riddarsporre
<i>Convallaria majalis</i>	liljekonvalj
<i>Dianthus deltoides</i>	backnejlika
<i>Equisetum arvense</i>	åkerfräken
<i>Equisetum fluviatile</i>	sjöfräken
<i>Equisetum palustre</i>	kärrfräken
<i>Euphorbia helioscopia</i>	revormstörel
<i>Fallopia convolvulus</i>	åkerbinda
<i>Festuca rubra</i>	rödsvingel
<i>Fritillaria meleagris</i>	kungsängslilja
<i>Fumaria officinalis</i>	jordrök
<i>Galium palustre</i>	vattenmåra
<i>Geum urbanum</i>	nejlikrot
<i>Glyceria fluitans</i>	mannagräs
<i>Gymnocarpium dryopteris</i>	ekbräken
<i>Hieracium umbellatum</i>	flockfibbla
<i>Hippuris vulgaris</i>	hästsvans

<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	dyblad
<i>Hypericum hirsutum</i>	luden johannesört
<i>Iris pseudacorus</i>	svärdsilja
<i>Juniperus communis</i>	en
<i>Lamium album</i>	vitplister
<i>Lapsana communis</i>	harkål
<i>Lemna minor</i>	andmat
<i>Lemna trisulca</i>	korsandmat
<i>Leucanthemum vulgare</i>	prästkra
<i>Logfia arvensis</i>	ullört
<i>Lonicera caprifolium</i>	kaprifol
<i>Lotus corniculatus</i>	käringtand
<i>Lychnis flos-cuculi</i>	göklomster
<i>Lycopus europaeus</i>	strandklo
<i>Lysimachia nummularia</i>	penningblad
<i>Lysimachia thyrsoflora</i>	topplösa
<i>Lysimachia vulgaris</i>	strandlysing
<i>Lythrum salicaria</i>	fackelblomster
<i>Melampyrum nemorosum</i>	natt och dag
<i>Myosotis scorpioides</i>	äka förgätmigej
<i>Nuphar lutea</i>	gul näckros
<i>Oenanthe aquatica</i>	vattenstakra
<i>Oxalis acetosella</i>	harsyra
<i>Persicaria amphibia</i>	vattenpilört
<i>Persicaria hydropiper</i>	bitterpilört
<i>Phalaris arundinacea</i>	rörflen
<i>Phleum phleoides</i>	flentimotej
<i>Picea abies</i>	gran
<i>Pilosella officinarum</i>	gråfibbla
<i>Pinus sylvestris</i>	tall
<i>Plantago lanceolata</i>	svartkämpar
<i>Plantago media</i>	rödkämpar
<i>Poa annua</i>	vitgröe
<i>Poa trivialis</i>	kärrgröe
<i>Polygonum aviculare</i>	trampört
<i>Potamogeton lucens</i>	grovnate
<i>Potamogeton natans</i>	gäddnate
<i>Potamogeton perfoliatus</i>	ålnate
<i>Prunus spinosa</i>	slån
<i>Pteridium aquilinum</i>	örnbräken
<i>Ranunculus aquatilis</i>	vattenmöja
<i>Ranunculus sceleratus</i>	tiggarranunkel
<i>Rorippa palustris*</i>	sumpfräne
<i>Rosa dumalis*</i>	nyponros
<i>Rumex crispus</i>	krusskräppa
<i>Sagittaria sagittifolia</i>	pilblad
<i>Schoenoplectus lacustris</i>	säv
<i>Silene nutans</i>	backglim
<i>Sium latifolium</i>	vattenmärke
<i>Solanum dulcamara</i>	besksöta
<i>Sparganium erectum/emersum*</i>	igelknopp
<i>Stellaria graminea</i>	grässtjärnblomma

<i>Stellaria media</i>	våtarv
<i>Thalictrum flavum</i>	ängsruta
<i>Tragopogon pratensis</i>	ängshaverrot
<i>Tussilago farfara</i>	hästhov
<i>Valeriana officinalis</i>	läkevänderot
<i>Veronica beccabunga</i>	bäckveronika
<i>Viscaria vulgaris</i>	tjärblomster
<i>Aspicilia cinerea</i>	gråstenlav
<i>Lasallia pustulata</i>	tuschlav
<i>Parmelia saxatilis</i>	färglav
<i>Pseudevernia furfuracea</i>	gälllav
<i>Racomitrium lanuginosum</i> * m.fl.	grå raggmossa

För arter markerade med asterisk (*) är taxonomin något oklar, och det behövs en taxonomisk genomgång för att säkerställa vad Linnés observationer motsvarar med dagens artbegrepp